

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja • Ministeriö • 2019:11

Työ- ja elinkeinoministeriön kirjanpitoyksikön (KPY 540) tilinpäätös 2018

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2019:11

Työ- ja elinkeinoministeriön kirjanpitoyksikön (KPY 540) tilinpäätös 2018

Työ- ja elinkeinoministeriö Helsinki 2019

Työ- ja elinkeinoministeriö

ISBN PDF: 978-952-327-399-3

Helsinki 2019

Kuvailulehti

Julkaisija	Työ- ja elinkeinoministeriö	28.2.2019
Tekijät		
Julkaisun nimi	Työ- ja elinkeinoministeriön kirjanpitoyksikön (KPY 540) tilinpäätös 2018	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 2019:11	
Diaari/hankenumero		Teema ministeriö
ISBN PDF	978-952-327-399-3	ISSN PDF 1797-3562
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-399-3	
Sivumäärä	124	Kieli suomi
Asiasanat	tilinpäätös, talous, toimintakertomus	
Tiivistelmä	<p>Työ- ja elinkeinoministeriön kirjanpitoyksikön vuoden 2018 tilinpäätös koostuu toimintakertomuksesta, talousarvion toteutumista kuvaavista toteutumalaskelmista, tuottoja ja kuluja kuvaavasta tuotto- ja kululaskelmasta, tilinpäätöspäivän taloudellista asemaa kuvaavasta taseesta ja liitteenä ilmoitettavista tiedoista.</p> <p>Tilinpäätökseen sisältyvä toimintakertomus sisältää johdon katsauksen toimintaan sekä raportoinnin ministeriön toiminnan yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta, kuvauksen toiminnallisesta tehokkuudesta, tuotoksista ja laadunhallinnasta sekä henkisten voimavarojen hallinnasta. Toimintakertomus sisältää myös sisäisen valvonnan arviointiläusuman, kokonaisarviointien tulokset ja yhteenvedot väärinkäytöksistä.</p>	
Kustantaja	Työ- ja elinkeinoministeriö	
Julkaisun myynti/jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi	

Presentationsblad

Utgivare	Arbets- och näringsministeriet	28.2.2019
Författare		
Publikationens titel	Bokslut för Arbets- och näringsministeriets bokföringsenhet 2018 (KPY 540)	
Publikationsseriens namn och nummer	Arbets- och näringsministeriets publikationer 2019:11	
Diarie- /projektnummer		Tema ministeriet
ISBN PDF	978-952-327-399-3	ISSN PDF 1797-3562
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN: 978-952-327-399-3	
Sidantal	124	Språk finska
Nyckelord	bokslut, ekonomi, verksamhetsberättelse	
Referat	<p>Bokslutet för 2018 för arbets- och näringsministeriets bokföringsenhet består av en verksamhetsberättelse, utfallskalkyler som redogör för utfallet av budgeten, en intäcks- och kostnads kalkyl som redogör för intäkterna och kostnaderna, en balansräkning som redogör för den ekonomiska ställningen på bokslutsdagen och uppgifter som lämnas i bilagor.</p> <p>Den verksamhetsberättelse som ingår i bokslutet innehåller ledningens verksamhetsrapport, en rapport över de samhällliga verkningarna av ministeriets verksamhet, en beskrivning av den funktionella effektiviteten, avkastningen och kvalitetsledningen samt om hanteringen av mänskliga resurser. Verksamhetsberättelsen innehåller också ett utlåtande om bedömningen av den interna kontrollen, resultaten av helhetsbedömningarna och sammanfattningar av oegentligheter.</p>	
Förläggare	Arbets- och näringsministeriet	
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi	

Sisältö

1	Toimintakertomus	6
1.1	Johdon katsaus	6
1.2	Tuloksellisuus.....	8
1.3	Vaikuttavuus.....	13
1.3.1	Toiminnan vaikuttavuus.....	14
1.3.2	Siirto- ja sijoitusmenojen vaikuttavuus.....	46
1.4	Toiminnallinen tehokkuus.....	63
1.4.1	Toiminnan tuottavuus	63
1.4.2	Toiminnan taloudellisuus	68
1.4.3	Maksullisen toiminnan ja yhteisrahoitteisen toiminnan tulos ja kannattavuus	72
1.5	Tuotokset ja laadunhallinta.....	74
1.5.1	Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet.....	74
1.5.2	Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu.....	74
1.6	Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen	75
1.7	Tilinpäätösanalyysi.....	78
1.7.1	Rahoituksen rakenne.....	78
1.7.2	Talousarvion toteutuminen	82
1.7.3	Tuotto- ja kululaskelma.....	90
1.7.4	Tase	92
1.8	Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma	94
1.9	Arvioinnin tulokset.....	95
1.10	Yhteenveto havaituista väärinkäytöksistä	98
2	Talousarvion toteumalaskelma	100
3	Tuotto- ja kululaskelma.....	107
4	Tase	108
5	Liitetiedot	109
6	Allekirjoitukset.....	124

1 Toimintakertomus

1.1 Johdon katsaus

Taloukasvu jatkui edelleen vahvana vaikkakin hieman hitaampana kuin vuotta aiemmin. Alustavien tietojen perusteella bruttokansantuotteen kasvu oli 2,5 prosenttia. Taloukasvun vauhdittamana työttömyysaste laski edellisvuodesta ollen arviolta 7,4 prosenttia. Työttömien työnhakijoiden määrä väheni vuoden loppuun mennessä edellisvuoden 295 500 henkilön tasolta 256 500 henkilöön.

Hallitusohjelmassa asetetut kunnianhimoiset työllisyystavoitteet saavutettiin. Työllisyysaste nousi yli hallitusohjelmassa asetetun 72 prosentin tavoitteen. Myös hallitusohjelmassa asetettu 110 000 uuden työpaikan tavoite saavutettiin. Ministeriössä käynnistettiin valmistelutyöt seuraavaan hallitusohjelmaan. Siihen liittyen linjattiin uudeksi työllisyystavoitteeksi 75 prosenttia.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan panostukset jatkuivat edellisvuonna alkaneella kasvurallalla. Yritysten tutkimus- ja kehittämispainostukset kasvoivat Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan lähes 130 miljoonaa euroa julkisten panostusten kasvun jäädessä 10 miljoonaan euroon. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan bkt-osuuden arvioidaan kuitenkin olevan 2,7 prosenttia, joka on edellisvuoden tasoa pienempi, koska kansantalous kasvoi nopeammin kuin tutkimus- ja kehittämismenot.

Yksi yhdestä -periaatteen (One in One out) toteuttaminen jatkui sääntelyssä. Periaatteella tavoitellaan yrityksille sääntelystä aiheutuvien kustannusten jäädyttämistä. Kertomusvuonna ministeriön valmisteleva lainsäädäntö lisäsi hieman yrityksiin kohdistuvaa suoraa sääntelytaakkaa, kun se oli edellisvuonna vähentynyt.

Maakuntaudistuksen valmistelu jatkui laajalla rintamalla. Aluehallintoa uudistetaan nykyistä yksinkertaisemmaksi ja asiakaslähtöisemmäksi. Eduskunnalle annettiin lakiesitykset alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista, julkisista rekrytointipalveluista ja

osaamisen kehittämispalveluista, alueiden kehittämisen ja kasvupalvelujen rahoittamisesta, yksityisistä työnvälityspalveluista sekä taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä annetun lain muuttamisesta, kotoutumisen edistämisestä sekä Kasvupalveluvirastosta, kasvupalvelujen asiakastietojen käsittelystä ja turvallisuusselvityslain muuttamisesta.

Työaikalain kokonaisuudistusta ja vuosilomalain muuttamista koskevat esitykset valmisteltiin ja annettiin eduskunnalle syyskuussa. Lisäksi työsopimuslain työntekijästä johtuvaa irtisanomisperusta koskevaa säännöstä muutettiin siten, että irtisanomisperusteen painavuutta arvioitaessa on otettava huomioon työnantajan palveluksessa olevan henkilöstön määrä.

Työperusteisen maahanmuuton vahvistamiseksi hallitus julkaisi maahanmuuttopoliittisen ohjelman, jonka linjauksen mukaan kotoutumista ja asettautumista tukevilla palveluilla sekä hyviä väestösuhteita edistämällä voidaan parantaa työperusteisten maahanmuuttajien viihtymistä sekä täällä jo olevien maahanmuuttajien osaamisen hyödyntämistä. Etenkin kansainvälisten osaajien osaamista ja verkostoja hyödyntämällä voidaan edistää eri alueiden yritysten kasvua, kansainvälistymistä ja innovaatiopohjaa.

Kansallisen energia- ja ilmastostrategian toimeenpano jatkui. Osana toimeenpanoa annettiin hallituksen esitys, jolla kielletään hiilen käyttö energiantuotannossa 1.5.2029 alkaen. Myös liikenteen biopolttoaineiden jakeluvaihtoehtoja laajentava lakiesitys annettiin syksyllä. Päästökauppapalasia päivitettiin EU-säännösten mukaisesti.

Ministeriö valmistautui vuoden 2019 jälkipuoliskolle ajoittuvaan Euroopan unionin puheenjohtajuuskauteen muun muassa vahvistamalla henkilöstöresurssejaan. Valmistelun ydintä oli laajalla rintamalla toteutetut vaikuttamismatkat komissioon ja keskeisiin jäsenmaihiin. Osin puheenjohtajuustehtävät alkoivat jo vuoden 2019 alussa, kun Suomi otti vetovastuun EU:n korkean tason kilpailun ja kasvun työryhmässä.

Kestävän kasvun agendassa määritellään ministeriön keskeiset strategiset valinnat. Virkamiesjohtoryhmä käynnisti strategiassa määriteltujen painopisteiden johtamiseen liittyvän indikaattorityön, joka viimeistellään vuoden 2019 aikana.

TEM-konsernissa tapahtui jälleen muutoksia. Terrafame Group Oy:n toimintamandattia laajennettiin kesäkuun alussa kattamaan laajemmin kaivos- ja akkuklusteriin kuuluvien yhtiöiden omistus- ja kehitystehtävät. Yhtiön nimi muutettiin Suomen Malmijalostus Oy:ksi. Yhtiöön keskitettiin valtion omistukset kaivos- ja akkuklusterissa toimivissa yhtiöissä siten, että sen omistukseen siirrettiin Suomen Teollisuussijoitus Oy:n kaivosyhtiöomistukset.

Uusi maakaasumarkkinalaki avaa maakaasun myynnin kilpailulle vuoden 2020 alussa. Valmisteluihin liittyen Baltic Connector Oy siirrettiin syyskuussa valtioneuvoston kanslian omistajaohjaukseen. Valtioneuvosto kanslia siirsi yhtiön Gasum Oy:n tytäryhtiön Suomen Kaasunsiirtopalvelut Oy:n tytäryhtiöstä vuoden lopussa.

Ministeriö kehitti riskienhallintaansa. Ministeriön virkamiesjohtoryhmä määritteli tärkeimmät riskit, joiksi määriteltiin: työvoiman riittämättömyys työmarkkinoilla; kestävän kasvun agendan toimimattomuus kasvun aikaansaajana; digitaalisen ministeriön ontuminen; henkilöstöressurssien osaaminen ja epätasainen kuormitus sekä organisaation ja prosessien toimivuuden ongelmat konsernissa. Osana ministeriön sisäistä tulosjohtamista toimintayksiköt laativat tärkeimpien riskien pohjalta riskienhallintakarttoihinsa keskeiset omat riskit ja niiden hallintakeinot.

1.2 Tuloksellisuus

Osana valtioneuvostoa työ- ja elinkeinoministeriö toteuttaa hallitusohjelmaa, valmistelee lainsäädäntöä, seuraa ja kehittää toimialaansa kuuluvia asiakokonaisuuksia sekä ohjaa hallinnonalansa virastoja osana valtioneuvostoa.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteuttaa yhdessä hallinnonalan yksikköjen ja muiden ministeriöiden kanssa kasvupolitiikkaa, jolla tuetaan hallitusohjelman kasvu- ja työllisyystavoitteiden saavuttamista. Kasvupolitiikan perustana on menestyvä yritystoiminta, joka innovoi, työllistää ja luo hyvinvointia Suomeen. Työ- ja elinkeinohallinto toteuttaa kasvupolitiikkaa eri toimenpiteissään ja palveluissaan kiinnittäen huomiota vaikuttavaan ja tulokselliseen toteuttamistapaan. Aktiivisen markkinavuoropuhelun kautta vahvistetaan yritysten kasvupalukkuutta.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteuttaa Kestävän kehityksen Agenda 2030 -selontekoa osaltaan käynnistämällä energia- ja ilmastostrategian toimeenpanon, luomalla kestäviä biotalous- ja cleantech -ratkaisuja, toimeenpanemalla kiertotalouden tiekarttaa yhdessä eri toteuttajatahojen kanssa, tukemalla kestävän kehityksen innovaatioita, edistämällä osaavan työvoiman turvaamista muuttuvilla työmarkkinoilla, ehkäisemällä syrjäytymistä ja edistämällä maahanmuuttajien kotoutumista.

Energiapolitiikassa työ- ja elinkeinoministeriön keskeiset tavoitteet ovat energian saatavuuden turvaaminen ja puhtaan energian mahdollisuuksien hyödyntäminen. Energiahuollon varmistaminen on yksi talouskasvun edellytyksistä.

Suomi rakentuu elinvoimaisista alueista, joilla on omat vahvuutensa. Alueiden kehittämisen tavoitteena on edistää väestön hyvinvointia ja osaamista.

Kotouttamispolitiikan painopisteitä ovat muun muassa maahanmuuttajien yhteiskunnallisen yhteenkuuluvuuden ja kuntalaiseksi asettumisen tukeminen, kansainvälistä suojelua saavien maahanmuuttajien sujuva ja hallittu ohjautuminen kuntiin sekä valtion ja kuntien hyvä yhteistyö.

Elinkeino- ja innovaatiopolitiikka

Taulukko 1. Vuoden 2018 tavoitteet sekä toteumat

2018 Tavoite	2018 Toteuma
Tavoite 1: Business Finlandin (BF) toiminnan tuloksellinen käynnistäminen sekä Team Finland (TF) -verkostoyhteistyön uudistaminen.	
Business Finlandin toiminta käynnistetään menestyksellisesti.	Teknisesti ollaan aikataulussa, mutta laadussa ohjelmatoiminnan osalta on ongelmia.
BF-tulosohjaus organisoidaan siten, että ohjaus on selkeää, aktiivista ja vaikuttavaa. Organisoinnissa huomioidaan hallituksen kärkihankkeiden tavoitteet ja TEM:n kansainvälisen toiminnan strategia sekä yhteistyö UM:n ja muiden relevanttien tahojen kanssa.	BF tulosohjaus on ollut aktiivista syksyn aikana, kun uusi tulosohjaustiimi on ottanut vetovastuun tulosohjauksesta.
Team Finland –verkostoyhteistyötä uudistetaan siten, että työnjako ja roolit BF:n suhteen ovat toisiaan täydentäviä sekä selkeästi viestittyjä.	Business Finland on ottanut vetovastuun TF-toiminnan operatiivisesta koordinaatiosta uuden Team Finland –johtoryhmän ohjauksessa. IYR toimii johtoryhmän puheenjohtajana.
Tavoite 2: Julkinen yritysrahoitusjärjestelmä toimii tehokkaasti sekä vaikuttavasti ja toimenpiteet kohdentuvat havaituille markkinapuutealueille.	
IYR vahvistaa rahoitusmarkkinoiden seurantaa: markkinapuutteet, valtion rooli & keinot, vaikuttavuus, valtion yritysrahoituksen kehittäminen.	Rahoitusmarkkinaraportti 5/2018. Ohjauskirjeiden päivitykset 11/2018. Etlan vienninrahoituksen vaikuttavuusraportti valmistunut 2018. TEM:lle kehitetty Exceltyökalu suurten vientihankkeiden taloudellisten vaikutusten arviointiin. Kehitystyö on jatkuva.
IYR laatii vientiluotto- ja korontasauslain muutosta koskevan HE:n.	Säädöshanke on siirretty eteenpäin. Vienninrahoituksen kehittämisen työryhmä asetettu 11/2018, toimikausi 1.12.2018 - 31.5.2019 –esitykset järjestelmän kehittämiseksi.
IYR yksinkertaistaa Finnveran kotimaan rahoituksen luotto- ja takaustappikorvausjärjestelmää.	Kotimaan rahoituksen sitoumusmuutos on tehty. Voimassa 1.1.2018 lukien.
IYR määrittää valtion roolin pääomasijoitusmarkkinoiden edistämässä (mm. markkinapuutteet, kv. rahoituslaitustoiminta, suorat sijoitukset, vaihtoehtoiset keinot edistää markkinoiden kehittymistä).	Tutkimus- ja selvityshanke Tesin kv-rahastosijoitusten vaikuttavuudesta käynnissä. Valtion rooli ja keinot pääomasijoitustoiminnan edistämässä – linjaus Q1/2019.

<p>IYR vaikuttaa osaltaan ESIR:n, H2020-, Cosme- ja EAKR-ohjelmien rahoitusvälineiden kehittämiseen (ml. hyödyntämisen edistäminen) sekä osaltaan julkisen vienninrahoitusjärjestelmän kv. sääntelyn kehittämiseen</p>	<p>ESIR-rahoitusta tullut Suomeen noin 2 mrd. MFF-valm. osall. "rahoitusvälineiden hyödyntäminen". ESIR-neuvontapalvelu yms. neuvontatyötä jatkettava.</p> <p>Osallistuttu aktiivisesti EU/OECD ja kv. tasolla vienninrahoitusjärjestelmän kehittämiseen (mm. CIRR-korot, lukinta-ajat). Kv. neuvotteluprosessi vie aikaa.</p>
<p>Tavoite 3: Yritystukijärjestelmää kehitetään uudistavaan ja pitkän ajan talouskasvua edistävään suuntaan.</p>	
<p>IYR työskentelee aktiivisesti parlamentaarisen yritystykityöryhmän sihteeristössä (väliraportti 12/2017, loppuraportti 3/2018) ja valmistelelee jatkotoimenpiteitä.</p>	<p>Työryhmän kokousten valmistelu, loppuraportti valmistunut H1/2018.</p> <p>Tutkimusjaoston ja sidosryhmäjaoston valmistelut H2/2018. Jaostot on tarkoitus asettaa 2/2019.</p>
<p>IYR & TTM-osasto varmistavat Yritystukitietovarannon toteutuksen ja avoimen datan lisäämisen.</p>	<p>Ministeriöt sitoutettu. Alustavat tiekartta ja lakiluonnos tehty. Perustettu työryhmä valmistelemaan lainsäädäntöä ja toteutus suunnitelmaa (toimikausi 1.12.2018 - 30.4.2019). Hallituksen esitys yritystukien yhteisestä tietovarannosta voitaisiin antaa syksyllä 2019.</p>
<p>IYR kehittää Yritystukineuvottelukunnan toimintaa ja hyödyntää foorumeita, mm. yritystukijärjestelmän kehittämisessä (pj, sihteeristö).</p>	<p>Yritystukineuvottelukunnan toiminta vakiintunut (tiellä johtamisen parantaminen, vaikuttavuustutkimusten edistäminen, yhteiset vaikuttavuusindikaattorit). Maakunnat lisätty lain 429/2016 soveltamisalan piiriin (HE kasvupalvelulaki).</p>
<p>Tavoite 4: Innovaatiopolitiikka tukee PPP-kumppanuuksia sekä alustojen ja ekosysteemien vahvistumista.</p>	
<p>TEM aktivoi ja rahoittaa julkisten toimijoiden innovaatiokumppanuuksia täydentäen BF:n kasvumootoreiden yritysrajoitusten toteuttamia toimia.</p>	<p>TEM:n ja BF:n toimia yhteen sovitettu huolella, mutta käynnistyminen verkkaista.</p>
<p>IYR käy keskusteluita elinkeinoelämän ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa kasvun mahdollisuuksista (innovaatiopolitiikan areena).</p>	<p>Innovaatiopolitiikan vaikuttajaverkosto käynnistetty, metodi kasvun mahdollisuuksien tunnistamiseen kehitetty. UIP 2.0.</p>
<p>IYR koordinoi ja resursoi eri hallinnonalojen toimijoiden yhteistyötä innovatiivisten julkisten hankintojen hyödyntämiseksi.</p>	<p>Kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen osakeskeskus (KEINO) käynnistetty.</p>
<p>Tavoite 5: IYR edistää toimillaan Suomen tavoitteita EU:n teollisuuspolitiikassa sekä tutkimus- ja innovaatiopolitiikassa.</p>	
<p>IYR osallistuu EU:n globaalin kilpailukyky politiikan valmisteluun ja toteutukseen.</p>	<p>Osallistuttu aktiivisesti KOY -vetoiseen kilpailukyky politiikan valmisteluun ja toteutukseen sekä EU-pj-kauden valmisteluun IYR:n substanssialojen (mm. avaruus, biotalous, kiertotalous, tekoäly) osalta: kiky HLG, triokauden puheenjohtajuus ja agenda. Telpo-vaikuttamispaperit kärkenä. Osaston kannat vaativat vielä terävöittämistä.</p>

<p>IYR osallistuu EU:n uuden teollisuuspolitiikan muotoiluun siten, että Kestävän kasvun agendan mukaiset tavoitteet tukeutuvat myös EU:n sisämarkkinoiden kehitykseen (alustatalous, liikenteen murros, Digitizing European Industry).</p>	<p>IYR on vastannut teollisuuspolitiikan koordinaatiosta yhteistyössä sekä ministeriön osastojen että EU-jaostojen ja muiden toimijoiden kanssa. Neuvostojen valmistelussa on vaikutettu teollisuuspolitiikan päätelmiin, lisäksi on laadittu vaikuttamisraportteja mm. digitalisaatiosta ja biotaloudesta. Tekoälytiedonannon osalta on laadittu e-kirje, lisäksi EU:n tasolla on vaikutettu aktiivisesti mm. EU:n yhteisen tekoälyn toimintasuunnitelman laatimiseen.</p> <p>Osastojen välinen työnjako sekä kokonaiskuva EU:n teollisuuspolitiikasta ja kansallisista tavoitteista vaativat vielä selkeyttämistä.</p>
<p>IYR osallistuu seuraavan T&I -puiteohjelman Suomen tavoitteiden täsmentämiseen.</p>	<p>T&I -puiteohjelmasta tehty vaikuttamisraportti. Sidosryhmäkeskusteluja EU20-jaostossa. FP9-neuvotteiluissa edetty suunnitelmien mukaan. Neuvottelut päätökseen viimeistään vuonna 2020.</p>
<p>TEM:n johto aktivoi yhteydenpitoa samanmielisten maiden kanssa. IYR lisää tapaamisia komission virkamiesten ja muiden avaintahojen kanssa tulevaa rahoituskautta koskien.</p>	<p>IYR:n johto on aloittanut EU-vaikuttamismatkat loppuvuodesta 2018. Vaikuttamismatkoja on tarkoitus jatkaa alkuvuonna 2019. Tapaamisia komission ja keskeisten EU-maiden kanssa AI-Forum konferenssin yhteydessä sekä osallistuminen mm. D9-maiden yhteistyöhön.</p>
<p>Suomi hyödyntää edelläkävijäasemaansa biotalouden EU-strategian uudistusprosessissa.</p>	<p>Biotaloudesta tehty vaikuttaminen tuotti hyvin tulosta strategiauudistuksessa, Suomi mallimaa.</p>
<p>Tavoite 6: TEM edistää kärkiteemojen (digi, terveys, kiertotalous) liiketoiminnan kasvua ja kehittää sote-markkinoita.</p>	
<p>IYR toteuttaa alustatalouden tiekartaston ja tekoälyohjelman toimenpiteitä erityisesti datan hyödyntämisen lisäämiseksi.</p>	<p>BF:n AI Business –ohjelma käynnistynyt. Osallistuttu tekoälyn ja tietopolitiikan selontekotyöhön.</p>
<p>IYR osallistuu liikenteen kasvuohtelman jatkotoimiin ja kokoaa yhdessä kumppaneiden kanssa kyberturvallisuuden ekosysteemin.</p>	<p>Liikennealan kasvuohtelma käynnistyi kesäkuussa 2018, kyberturvallisuuden ekosysteemin kokoaminen käynnissä.</p>
<p>IYR toteuttaa yhteistyössä STM:n, TTM-osaston ja TEM-konsernin toimijoiden kanssa sosiaali- ja terveysalan markkinoita kehittävät toimenpiteet erityisesti pk-yritysten liiketoimintaosaamisen kasvattamiseksi sote-markkinoilla.</p>	<p>Terveysalan kasvustrategian tiekartan mukaiset toimenpiteet, strategian väliarviointi. Sitran kanssa toteutettu Soteuttamo 2.0 tapahtumat (19 tilaisuutta) sekä käynnistetty sote-kiihdyttämöt, 2 kpl.</p>
<p>Sote-uudistuksessa kehitetään julkisten innovatiivisten hankintojen hyödyntämistä.</p>	<p>Hankintakeino osaamiskeskus käynnistynyt ja BF toimenpiteet.</p>
<p>Kiertotalouden toimenpideohjelma yhteistyössä YM:n, MMM:n ja Sitran kanssa.</p>	<p>Investointituki käytössä ja muut toimet hallitusohjelman mukaisesti.</p> <p>Kiertotalous teemana myös EU:n biotalousstrategiassa.</p>

Tavoite 7: Kasvun kiihdyttäjät - uudet liiketoiminnan mahdollisuudet kasvun lähteinä.	
TEM vastaa Suomen kansallisen avaruusstrategian päivittämisestä laajassa poikkihallinnollisessa yhteistyössä LVM:n ja PLM:n, BF:n ja elinkeinoelämän kanssa. IYR varmistaa uuden kansallisen avaruuslain tehokkaan toimeenpanon ja osallistuu avaruushallinnon kansalliseen kehittämiseen sekä hyödyntää tehokkaasti kv. verkostoja uusien liiketoimintamahdollisuuksien hyödyntämiseksi.	Kansallisen avaruusstrategian toimenpiteitä päivittänyt työryhmä luovutti raporttinsa ministereille marraskuussa. IYR/INNO on vastuussa EU:n avaruusohjelman valmisteluun osallistumisesta neuvoston avaruustyöryhmässä EUE:n kanssa. Ensimmäiset avaruustoiminnasta annetun lain mukaiset lupapäätökset on tehty.
IYR käynnistää Midcap-ohjelman yhdessä TF-toimijoiden kanssa.	Ohjelma on käynnistetty suunnitellusti.

Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka / työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka

Alueiden kehittämisen ja rakennerahastopolitiikan toimien avulla on vuonna 2018 edistetty hallituksen kasvupolitiikan toimeenpanoa, jolla on vahvistettu talouskasvun edellytyksiä sekä tuettu hallitusohjelman kasvu- ja työllisyystavoitteiden saavuttamista. Kasvun perustana on alueiden vahvuuksien hyödyntäminen. Erilaisten alueiden elinvoimaisuuden vahvistaminen ja potentiaalinen hyödyntäminen edellyttävät alueiden kasvun mahdollisuuksien tukemista laaja-alaisesti eri toimenpitein.

Toimivien palvelumarkkinoiden toteuttamiseksi on vuonna 2018 osana pilottivalmistelua tuettu palveluntuottajien markkinavuoropuhelua kansallisesti ja alueellisesti. Kasvupalvelupilottien valmistelu eteni niin, että ELY-keskuksissa ja TE-palveluissa tehtiin suunnitelmat yhteensä 21 erilaiseen pilottiin. Pilottien käynnistyminen on kuitenkin viivästynyt, koska eduskunta ei ole pystynyt käsittelemään kasvupalveluihin liittyviä lakiesityksiä arvioidussa aikataulussa.

Kaupungit ovat olennainen osa aluekehittämistä ja niiden vahvuuksia tulee hyödyntää aluekehittämissä politiikan vaikuttavuuden vahvistamiseksi. Osana monimuotoisen kaupunkipolitiikan kokonaisuutta hallitus valmisti nelivuotisen kaupunkiohjelman vuosille 2018–2022 (Edelläkävijyydestä kestävä kasvua - Kaupunkiohjelma 2018–2022, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 36/2018). Ohjelma kohdistuu suuriin kaupunkeihin ja muihin maakuntakeskuksiin. Ohjelmaan on koottu ajanmukainen näkemys tavoitteista ja toimista, joilla kaupunkien kasvua, kestävyttä ja hyvinvointia voidaan tukea.

Syksyllä 2018 valmistui selvityshenkilöiden ehdotus yrittäjyyden edistämisen strategiseksi toimenpideohjelmaksi vuosille 2018–2028 (Uudistuva työ ja yrittäjyys – visioista toteutukseen, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 27/2018). Ohjelmassa esitetyn 45 ehdotuksen tavoitteena on parantaa yrittäjyyspolitiikan vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta tilanteessa, jossa työ on suuressa murroksessa. Jatkovalmistelu on aloitettu ja mukaan

on kytketty myös muita ministeriöitä. Lisäksi yrittäjyysvalmiuksien parantaminen on sisällytetty uusiin kasvupalveluihin.

Työllisyyttä, yrittäjyyttä ja osaavan työvoiman saatavuutta edistävien kasvupalvelujen tukemiseksi on toteutettu tulosperusteisten pilottien ja kasvuyritysten työllisyysohjelmaa. Ohjelmaa koskevan selvityksen (Kasvuyritysten työllisyysohjelma ja kasvupalvelut -arviointiselvitys, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 17/2018) mukaan toiminnan kautta on saatu tietoa palvelujen sisällöllisestä uudistamisesta, tulosperusteisista hankinnoista, palvelumarkkinoiden synnystä sekä palvelujen ulkoistamisesta ja järjestäjätuottajayhteistyöstä. Saatujen kokemusten avulla työvoiman saatavuuden haasteisiin pystytään vaikuttamaan pidemmällä aikavälillä – myös tulevia kasvupalveluita ajatellen.

Lisäksi on valmisteltu uusia toimenpiteitä osaavan työvoiman saatavuuden, liikkuvuuden ja monipaikkaisuuden edistämiseksi sekä positiivisiin ja negatiivisiin rakennemuutoksiin vastaamiseksi mm. Lounais-Suomen siltasopimus, käynnistetty Talent Boost -toimet ja avattu Eures-toiminta yksityiselle ja kolmannelle sektorille.

Hallinnonalan digitalisaation, kokonaisarkkitehtuurin ja tiedon hallinnan johtaminen ja ohjaus ovat Alueet ja kasvupalvelut -osaston vastuulla. Kertomusvuoden merkittävimmät digitalisaatioon liittyvät toimenpiteet ovat liittyneet kasvupalveluarkkitehtuurin ja ekosysteemien rakentamiseen (TE Digi -kärkihanke, asiakastiedon hallinnan järjestelmät), tiedolla johtamisen kehitystyöhön sekä työ- ja elinkeinoministeriön-hallinnonalan digitalisaatiota tulevina vuosina määrittävän ohjelman (dTEM) valmistelun käynnistämiseen. Edellisten, ministeriölle asetettujen tavoitteiden lisäksi työ- ja elinkeinoministeriöllä on ollut keskeisesti roolia hallitusohjelman poikkihallinnollisten kärkihankkeiden toteutuksessa. Näistä on syytä mainita erityisesti Luvat ja valvonta- sekä KemiDigi-kärkihankkeet.

Rakennerahastopolitiikan toimien osalta nykyisen ohjelmakauden 2014–2020 toteutuminen on edennyt suunnitellusti ja rakennerahasto-ohjelman kaikki välitavoitteet on saavutettu. Uuden ohjelmakauden 2021+ valmistelu on käynnistetty ja EU:ssa on onnistuneesti ennakkovaikutettu koheesipolitiikan uudistamiseksi siten, että Suomen rahoitussaan to tulevalla ohjelmakaudella on toivotun kaltainen ja ohjelmakauden sisällöt ovat myös kasvupolitiikkaa tukevia.

1.3 Vaikuttavuus

Työ- ja elinkeinoministeriö toteuttaa hallituksen työ- ja elinkeinopolitiikkaa yhdessä hallinnonalan yksiköiden ja muiden ministeriöiden kanssa kasvupolitiikkaa, jolla tuetaan

hallitusohjelman kasvu- ja työllisyystavoitteiden saavuttamista. Kasvupolitiikan perustana on menestyvä yritystoiminta, joka innovoi, työllistää ja luo hyvinvointia Suomeen.

Kasvupolitiikalla luodaan hallinnonalalla edellytyksiä yritysten uudistumiselle ja toimintaedellytysten parantumiselle, kasvulle ja kansainvälistymiselle, terveelle kilpailulle, työllistämiskynnyksen alentamiselle ja työnteon kannattavuudelle sekä työvoimahallinnon uudistamiselle työllistymistä tukevaksi. Kasvupolitiikan tärkeimpänä tavoitteena on kestäväällä pohjalla oleva korkea työllisyys: työllisyysaste nostetaan hallituskauden aikana 72 prosenttiin, ja samalla työllisten määrä kasvaa 110 000 henkilöllä.

Työ- ja elinkeinoministeriön toimialalleen alustavasti asettamat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2018 olivat:

- kansainvälisesti kilpailukykyistä toimintaympäristöä elinkeinoelämälle tuetaan sekä yritysten pääomamarkkinoita että innovaatorahoitusta kehittämällä,
- kasvuhakuisten yritysten rahoituksen saatavuutta parannetaan sekä kannustetaan yrityksiä kansainvälisille markkinoille,
- työnhakijan roolia työnhaussa aktivoidaan,
- huolehditaan siitä, että yritysten säädösympäristö on toimiva ja kilpailukykyinen,
- talouden kilpailullisuuteen ja markkinoiden toimivuuteen panostetaan,
- työnantajien hallinnollista taakkaa pyritään keventämään lupa- ja ilmoitusmenettelyjä karsimalla.

Työ- ja elinkeinoministeriö on raportoinut näiden tavoitteiden toteutumisesta osana hallituksen vuoden 2018 vuosikertomusta.

1.3.1 Toiminnan vaikuttavuus

Elinkeino- ja innovaatiopolitiikka

Taulukko 2. Elinkeino- ja innovaatiopolitiikan tavoitteet vuonna 2018

	2017	2018	2018
	Toteuma	Tavoite	Toteuma
1. Suomi on kansainvälisesti kilpailukykyinen toimintaympäristö elinkeinotoiminnalle			
Alkaviin yrityksiin tehtyjen kotimaisten yksityisten riskisijoitusten määrä milj. euroa	71	> 120	Tiedot saadaan FVCA:lta maaliskuun lopussa
Ulkomaisessa omistuksessa olevien tytäryhtiöiden henkilöstön määrän kasvu Suomessa, %	4,8	> 4	Tieto saadaan vuoden 2019 lopulla

2. Yritykset uudistuvat ja elinkeinorakenne monipuolistuu			
Yritysten t&k -menojen kehitys, %	3,2	> 0	3,2
Pk-yritysten osuus kaikkien yritysten henkilömäärästä, %	66	>67	66
3. Suomalaiset yritykset menestyvät globaaleilla markkinoilla			
Suomen osuus maailman vientimarkkinoista, osuuden vuosimuutos (%)	5,6	≥ 0	Tieto saadaan vuoden 2019 lopulla

Suomi on kansainvälisesti kilpailukykyinen toimintaympäristö elinkeinotoiminnalle

Työ- ja elinkeinoministeriön toimien tavoitteena on tehdä Suomesta maa, jossa yritykset menestyvät ja kehittävät kansainvälisesti kiinnostavia tuotteita ja palveluita, sekä kasvattaa niiden vientiä kansainvälisille markkinoille. Yritysten on kehitettävä korkean arvonlisän tuotteita ja palveluja sekä kyettävä vahvistamaan osaamistaan innovaatioiden ja uusien markkinoiden luomiseksi. Globaaleissa liiketoiminnan arvoketjuissa menestyvät parhaiten yritykset, jotka hallitsevat arvonluonnin aineettomia tekijöitä: muotoilua, brändäystä, t&k-toimintaa, patentointia ja lisensointia, digitalisoitua tietoa, koulutusta sekä uusia työn organisointitapoja ja liiketoimintamalleja. Mikään tekijä yksinään näistä ei kannata pitkälle: ratkaisevaa on, kuinka nämä aineettomuuden osatekijät yhdessä vahvistavat osaamisperustaista kilpailukykyä ja edistävät pääsyä teknologiseen eturintamaan.

Suorat sijoitukset ulkomailta ovat tärkeä osa Suomen talouden kasvua ja elinkeinoelämän kehitystä. Ne tarjoavat linkin Suomessa olevien tutkimus- ja teknologiavalmiuksien sekä Suomessa toimivien monikansallisten yritysten tekemän tutkimus- ja kehitystyön välille. Suomi tarjoaa sijoittajille tärkeitä etuja, kuten koulutetun työvoiman, korkeatasoisen koulutuksen, teknologisen osaamisen ja innovaatiokapasiteetin muodossa. Vetovoimaamme vähentävät väestön pieni koko sekä maantieteellisesti ja kielellisesti syrjäiset markkinat. Suomi on kuitenkin aktiivisten toimenpiteiden ansiosta noussut pohjoismaiden suosituimmaksi ulkomaisten investointien kohdemaaksi. Tämä edistää suomalaisten yritysten mahdollisuuksia integroitua globaaleihin arvoketjuihin ja innovaatioverkostoihin, sekä edesauttaa ulkomaisen osaamisen ja pääoman tulon Suomeen.

Hallituskauden kärkihankkeissa (työllisyys ja kilpailukyky) tavoitellaan yritysten rahoitusaseman ja oman pääoman aseman vahvistamista. Tavoitteena on parantaa aloittavien yritysten, nopean kasvun yritysten ja sukupolvenvaihdosta tekevien yritysten rahoitusta, ja turvata kansainvälisesti kilpailukykyinen julkinen vienninrahoitusjärjestelmä.

Hallitus edistää merkittävää, mutta markkinaehtoiseen tarpeeseen perustuvaa, lisärahoituksen kokoamista yritysrahoitukseen. Kasvurahoitusta on vahvistettu lisäämällä julkisten rahoituslaitosten (Finnvera Oyj, Suomen Teollisuussijoitus Oy (Tesi), Innovaatorahoituskeskus Business Finland) etenkin kasvaville pk-yrityksille kanavoimia voimavaroja. Tässä hyödynnetään myös EU:n kasvu-rahoituksen välineitä.

Tesin sijoitusohjelmat ovat kohdennettuja panostuksia strategisille kasvualoille tai muulla tavoin elinkeinoelämän rakenteita uudistaville aloille. Vuoden 2018 aikana Kansainväliset kansasijoittajat -sijoitusohjelma tuli kokonaan sijoitetuksi ja Uudistuva teollisuus -sijoitusohjelma lähes kokonaan sijoitetuksi. Kaivossijoitusohjelma puolestaan siirrettiin sijoituskohteineen Suomen Malmijalostus Oy:lle. Vuoden lopulla Tesin hallitus päätti käynnistää uuden, kiertotalouden sijoitusohjelman. Ohjelmaan kohdennettiin pääomia 50 miljoonaa euroa suoriin sijoituksiin ja 25 miljoonaa euroa rahastosijoitukseen.

Tesi allekirjoitti kesäkuussa 2018 Euroopan investointipankin kanssa sopimuksen Euroopan strategisten investointien rahastosta (ESIR) kanavoitavan 50 miljoonan euron sijoitusmandaatin hallinnoinnista. Kaiken kaikkiaan ohjelma mahdollistaa yhteistyössä yksityisten sijoittajien kanssa noin 200 miljoonan euron sijoitukset merkittäviin kasvu- ja kansainvälistymishankkeisiin.

Business Finland Venture Capital Oy ei toteuttanut vuonna 2018 uusia rahastosijoituksia. Riskirahoitusohjelman mukaisten rahastojen määrä vuoden 2018 lopussa oli viisi ja niiden yhteenlaskettu koko oli 89 miljoonaa euroa. Yhtiöllä oli vuoden lopussa osuudet kahdessaatoista pääomarahastossa, joiden yhteenlaskettu koko oli 159,3 miljoonaa euroa. Yhtiön rahastoille antamat sijoitussitoumukset olivat yhteensä 52,4 miljoonaa euroa. Ensisijoituksia tekevien rahastojen toiminta oli aktiivista, minkä ansiosta uusien sijoituskohteiden määrä oli huomattava. Vuoden aikana yhtiön kohderahastot tekivät ensisijoituksia 41 yhtiöön ja vuoden lopussa rahastojen kohdeyhtiöiden lukumäärä oli 195. EAF Finland -bisnesenkelirahasto teki ensimmäiset kaksi kansasijoitusopimusta suomalaisten bisnesenkeleiden kanssa tilikauden aikana. Ensimmäiset sijoitukset rahaston ja valittujen bisnesenkeleiden kanssa ovat toteutuneet.

Finnvera Oyj (Finnvera) rahoitti vuonna 2018 lähes 2 600 aloittavaa yritystä ja yli 2 300 kasvuyritystä pk- ja midcap-yritysten rahoituksen kautta. Rahoituksen myötävaikutuksena syntyi lähes 7 700 uutta työpaikkaa. Pk- ja midcap-yrityksille myönnetty rahoitus oli lähes edellisvuoden tasolla: rahoitusta myönnettiin 0,9 miljardia euroa. Finnveran vastuukanta oli vuoden 2018 lopussa pk- ja midcap-rahoituksessa 2,3 mrd. euroa.

Suuryrityksille myönnettiin vientitakuuta ja erityistakauksia yhteensä 3,0 miljardia euroa. Uusien vientitakuiden, erityistakausten ja vientiluottojen kysyntä pysyi edellisvuoden ta-

paan erittäin korkealla tasolla. Suuryritykset-liiketoiminnan vientitakuiden ja erityiskausten vastuukanta, oli 22,9 miljardia euroa, sisältäen voimassa olevat vastuut ja tarjousvastuut. Vuonna 2018 Suomen Vientiluotto Oy (Suomen Vientiluotto) myönsi vienti- ja alusluottoja 2,2 miljardia euroa. Vientiluottorahoituksen kysyntä pysyi korkealla tasolla vuonna 2018 ollen yhteensä 8,7 miljardia euroa. Vuonna 2017 vastaava luku oli 7,7 miljardia euroa. Rahoitusta kysyttiin edellisen vuoden tapaan keskeisille toimialoille; varustamo-, tietoliikenne-, energia- ja metsäsektoreille. Myös pieniin vientikauppoihin haettiin rahoitusta. Katsauskauden aikana toteutuneiden hankkeiden määrään vaikuttaa yksittäisten vientikauppojen ajoitus.

Viennin rahoituksessa Finnvera Oyj:n vientitakuiden sekä tytäryhtiö Suomen Vientiluotto Oy:n vientiluottojen ja korontasauksen valtuuskorotukset tulivat voimaan 1.1.2017. Vientitakuuvaltuus nousi vuoden 2017 alusta 27 miljardiin ja vientiluottojen rahoitusvaltuus 22 miljardiin euroon. Samalla myös OECD:n sääntelemiin kiinteäkorkeisiin luottoihin liittyvää korontasausvaltuutta korotettiin 22 miljardiin euroon. Korotusten avulla Finnvera ja Suomen Vientiluotto ovat pystyneet edistämään suomalaisten vientiyriyten menestymistä kansainvälisillä markkinoilla. Valtuuksien riittävyteen vaikuttaa kuitenkin Suomen pääomatavaraviennin rakenne, mikä tarkoittaa usein pitkiä toimitusaikoja. Rahoitusta kysytään toimituksiin, jotka tapahtuvat vasta useiden vuosien päästä kauppasopimuksen solmimisesta. Käytännössä valtuuksia sitoutuu pitkälle tulevaisuuteen, koska luotot nostetaan toimitusten yhteydessä.

Viime vuosina Finnvera Oyj:n vastuukannat ovat kasvaneet merkittävästi, minkä johdosta yhtiön rooli ja merkitys on yleisesti kasvanut. Tämä heijastuu myös valtiontakuurahaston rooliin riskien kantajana.

Työ- ja elinkeinoministeriö on edistänyt osana Team Finland -verkostoa kaupallistaloudellista yhteistyösuhteita ja viranomaisyhteyksiä tärkeiden strategisten kumppanimaiden kanssa sekä nousevien talouksien kanssa. Suomalaisyriyten kiinnostus Aasian, Afrikan, Persianlahden alueen ja Latinalaisen Amerikan maiden nopeasti kehittyviä markkinoita kohtaan on kasvanut, ja useat kyseisten alueiden maista ovat kiinnostuneet kehittämään entistä vahvempia yhteistyösuhteita Suomen kanssa.

Toimintavuoden alussa toimintansa käynnistäneen Business Finlandin toimintoihin sisältyy innovaatorahoituksen, viennin ja kansainvälistymisen edistämisen palvelut sekä ulkomaisen matkailun ja investointien edistäminen. Yrityksille tämä on tuonut lisäarvoa yksinkertaisempaan ja tehokkaampaan palveluiden ketjuna, jossa tuotteiden ja liiketoimintamallien innovatiivinen kehittäminen ja rahoitus nivoutuvat yhteen aina lopputuotteen kansainväliseen markkinointiin saakka. Uudistuksella tavoitellut synergiahyödyt ovat realisoituneet toimintavuoden aikana resurssien painopisteen siirtämisellä kansainvälistymisen kannalta olennaiseen ulkomaanverkostoon ja asiakasrajapintaan. Val-

takunnallinen toimija on selkeyttänyt yrityksille tarjottavia julkisia kansainvälistymispalveluja sekä tukee kansainvälistä tutkimus-, kehitys- ja innovaatioyhteistyötä sekä maakunnallisia kasvupalveluita. Business Finlandin ohjelmatoimintaa on rahoitettu kertomusvuonna 10 miljoonalla eurolla ja yrityksille myönnettäviä messuavustuksia 3 miljoonalla eurolla.

Business Finland -uudistukseen liittyvinä toimenpiteinä haettiin synergiaetuja uudella strategialla ja organisaatorakenteella, uudistettiin Business Finland -ohjelmatoimintaa, edistettiin kasvua kansainvälisiltä markkinoilta hakevien pk-yrityksien palvelukokonaisuutta, vietiin eteenpäin Team Finland -toimijoiden yhteistä asiakastietojärjestelmää sekä tehostettiin viestintää Business Finlandin palvelutarjoamasta.

Business Finlandin ulkomaanverkostoa laajennettiin uudistuksen tavoitteiden mukaisesti. Noin kymmenen korvausrekrytoinnin lisäksi päätettiin 25 uuden position rekrytoimisesta. Vuoden 2018 lopussa Business Finlandilla oli kaikkiaan 120 henkilöä 37 ulkomaan toimipisteessä ja lisäksi 16 alueellista yksikköä kotimaassa. Business Finlandin henkilöstöä oli henkilötyövuosina mitattuna keskimäärin 600 htv:tä.

Syksyn 2018 pk-yritysbarometrin mukaan Suomessa tarjolla olevia julkisia kansainvälistymispalveluja on käyttänyt 33 % yrityksistä, joilla on kansainvälistä toimintaa. Voimakkaasti kasvuhaluiset yritykset käyttävät kansainvälistymispalveluita enemmän kuin yritykset, jotka eivät ole voimakkaasti kasvuhaluisia. Saatuihin palveluihin on oltu pääasiassa tyytyväisiä. Käytetyimmät kansainvälistymispalvelut ovat Business Finlandin tarjoamat kansainvälistymispalvelut ja rahoituspalvelut sekä Finnveran rahoituspalvelut.

Euroopan strategisten investointien rahasto ja muu EU:sta kanavoituva yritysrahoitus

Hallitusohjelman mukaan toimenpiteitä EU:n strategisten investointien rahastosta (ESIR) ja muista EU-lähteistä (EIP, EIR, Horisontti2020 ja COSME) suomalaisille yrityksille ja infrastruktuurihankkeille saatavissa olevan rahoituksen hyödyntämiseksi on jatkettu.

Vuoden 2018 loppuun mennessä ESIR-rahoitusta oli hyväksytty Suomeen 2 miljardia euroa, jonka odotetaan käynnistävän investointeja yhteensä 7,9 miljardin euron arvosta. Muihin EU-maihin verrattuna Suomi on hyötynyt takausjärjestelystä suhteessa BKT:hen 8. parhaiten ja suhteessa väkilukuun parhaiten. ESIRin takausjärjestelyä on tähän mennessä hyödynnetty Suomessa muun muassa tutkimus- ja kehittämistoimintaan, sekä suuriin teollisiin investointeihin ja pk-yritysten rahoitukseen.

Euroopan strategisten investointien rahaston ESIRin tehokkaammaksi hyödyntämiseksi perustettiin vuonna 2016 työ- ja elinkeinoministeriön johdolla ESIR-investointineuvontapalvelu, joka toimii Finnveran yhteydessä. Se tarjoaa tietoa EU-rahoituksen mahdollisuuksista suomalaiselle elinkeinoelämälle.

Finnvera on neuvotellut vuoden 2018 ajan Euroopan investointirahaston (EIR) tarjoamasta vastatakuksesta COSME-ohjelman puitteissa. Finnvera tulee ottamaan vastatakuksen käyttöön vuoden 2019 aikana. Sen turvin Finnvera tarjoaa suomalaisille pk-yrityksille lainoja 190 miljoonan euron edestä kahden vuoden aikana. Pk-yritysaloteohjelmaa jatketaan. Ohjelman puitteissa suomalaisille pk-yrityksille kanavoituu rahoitusta noin 750 miljoonan euron arvosta.

Suomalaiset pankit ja rahoituslaitokset ovat jatkaneet aktiivisuuttaan Euroopan investointipankkiryhmän (EIP-ryhmä) tarjoamien takausjärjestelyiden hyödyntämisessä. Kaikkiaan EU:n ja EIP-ryhmän tarjoamien takausjärjestelyiden puitteissa suomalaisille pk-yrityksille on vuoden 2018 loppuun mennessä rahoitusta tarjolla yhteensä lähes kahden miljardin euron arvosta.

Yritykset uudistuvat ja elinkeinorakenne monipuolistuu

Yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot kääntyivät vuonna 2017 viisivuotisen laskukauden jälkeen maltilliseen kasvuun, joka jatkui ennakkoarvioiden mukaan myös vuonna 2018. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan yritysten tutkimusmenot kasvoivat vuonna 2018 lähes 130 miljoonaa euroa edellisestä vuodesta eli kasvua oli noin 3,2 prosenttia. Julkiset ja yksityiset tutkimus- ja kehittämismenot kasvoivat yhteensä noin 140 miljoonaa euroa, jolloin niiden bkt-osuuden arvioidaan olevan 2,70 prosenttia. BKT-osuus on pienempi kuin vuonna 2017 (2,76 %), koska kansantalous kasvoi t&k -menoja nopeammin. Kasvusta huolimatta merkit Suomen t&k-investointien pysyvämästä kääntymisestä nousuun ovat yhä huhtia.

Talouden kasvu koski laaja-alaisesti kaikkia päätoimialoja. Voimakkainta kasvu oli liike-elämän palveluissa, joka on hyvin monipuolinen toimiala. Elinkeinoelämän voi tulkita siten monipuolistuneen. Teollisuuden pitkäaikainen alamäki kääntyi kasvuksi tilauskannan kohentuessa. Vuonna 2017 Suomen vienti ja tuonti kääntyivät selvään kasvuun. Viennin ja tuonnin kasvu jatkui voimakkaana myös vuonna 2018.

Toimialakohtainen elinkeinopolitiikka

Toimialakohtaisen elinkeinopolitiikan valinnoilla on luotu edellytyksiä yksittäisten toimialojen kasvuun ja sovellettu käytäntöön yleisen elinkeinopolitiikan luomia kilpailukyvyn edellytyksiä sellaisilla sektoreilla, jotka ovat keskeisiä Suomen kansantalouden

kannalta ja/tai niihin liittyviä merkittäviä uudistumisen ja kestävä kasvun mahdollisuuksia lähitulevaisuudessa.

Työ- ja elinkeinoministeriö on harjoittanut toimialakohtaista elinkeinopolitiikkaa seuraavilla aloilla: metsäteollisuus, kaivannaisteollisuus, meriklusteri, matkailu, sekä poikki toimialojen menevissä teemoissa: arktisuus, biotalous, cleantech, digitalisaatio, muotoilu ja terveys. Start-up- ja midcap -yrityksiin kohdennetut erityistoimet ovat toimiala-/teemakohtaisten toimien tavoin tiettyyn valittuun sektoriin kohdennettuja elinkeinopoliittisia toimia. Perinteinen toimiala- ja alihankintakohtainen tarkastelu ei kuitenkaan enää jatkossa riitä. Koska ekosysteemien kilpailukyky perustuu eri toimialoilta ponnistavien osaamisten yhdessä luomaan kilpailukykyyn, on tarkasteluun otettava mukaan mm. tutkimuslaitokset, yliopistot, kaupungit, kunnat ja maakunnat sekä niiden kilpailuedellytykset suhteessa globaaliin kilpailuun.

Matkailu

Matkailun kehittämisen ja edistämisen toimenpiteet ovat kasvaneet poikkihallinnollisen Matkailu 4.0 -ohjelman mahdollistamana. Kansainvälisen matkailun edistämiseksi tehdyn pitkäjänteisen työn tuloksena ulkomainen matkailu kasvoi jopa vuoden 2017 ennätysluvuista: vuoden 2018 osalta kirjattaneen arviolta yhden prosentin kasvu ulkomaisissa yöpymisvuorokausissa sekä ulkomaisessa matkailutulossa. Myös kotimaanmatkailussa yöpymisten kasvua on arviolta prosentti.

Toimintavuonna toimeenpantiin useita Suomen matkailun kasvun ja uudistumisen tiekartan 2015–2025 ja Matkailu 4.0 -ohjelman toimenpiteitä kuten toteutettiin alueellinen matkailutilinpito ja käynnistettiin osana Visit Finlandin laajempaa selvitystä tarkastelu API-rajapintojen hyödyntämisestä matkailualalla. Vuonna 2018 toteutettiin koulujen kesälomien siirtoon liittyvien taloudellisten vaikutusten selvitys matkailuelinkeinolle ja esitettiin toteutettavaksi laajempi poikkihallinnollinen selvitys vaikutuksista.

Työ- ja elinkeinoministeriö tuki Suoma ry:n markkinointikampanjaa kotimaanmatkailun edistämiseksi. Tiivistä valmistelevaa tai ohjaavaa työtä on tehty erityisesti POPELY:n toteuttamassa Matkailudiili-hankkeessa, Visit Finlandin toteuttamien Matkailun ennakointimallin valmistelussa, vuokramökkien tilastoinnin määrittelyssä, arktinen kestävä matkailudestinaatio -ohjelman ja digitiekartan toimenpiteissä sekä opetus- ja kulttuuriministeriön koordinoiman sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä matkailun kehittämiseen tähtäävän VN-TEAS-hankkeen valmistelussa. Matkailun yhteistyöryhmä luovutti oman hallitusohjelmaperinsä ja päätti toimikautensa.

Vuoropuhelua ja yhteistyötä on tiivistetty toimialalla yksityisen, julkisen ja kolmannen sektorin välillä valmistelemalla keväällä toteutettavaa Matkailun tiekartan päivitystä. Yhteistyötä on tehty aktiivisesti pohjoismaisella tasolla yhteisen matkailuohjelman laadinnassa ja EU-tasolla tulevaan puheenjohtajakautteen varautumisessa. Toimintavuonna tehtiin myös tiekartan toteuman arviointi sekä valmisteltiin poikkihallinnollista hallitusohjelmaan vaikuttamaan pyrkivää matkailun strategista ohjelmaa.

Taulukko 3. Ulkomaisen matkailun osuus elinkeinoelämän kansainvälistymisessä

	2015	2016	2017	2018
Ulkomaisesta matkailusta saatavat vientiin rinnastettavat tulot (ilman kuljetustuloja) M€	2307	2380	2991	2346 (1-9/2018, +0,6% > 1-9/2017)
Rekisteröidyt ulkomaiset yöpymiset, (1000 vrk)	5506	5771	6743	6043 (1-11/2018, +0,6% > 1-11/2017)

Biotalous ja cleantech

Vuonna 2018 on biotalouden ja cleantechin osalta keskitytty edelleen hallituksen kärkihankkeiden toimeenpanoon ja tulosten raportointiin. Työ- ja elinkeinoministeriöllä on koordinaatiovastuu Biotalous ja puhtaat ratkaisut alueessa. Toimenpiteitä on toteutettu kiinteässä yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön kanssa. Pääosa työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla olleista toimenpiteistä on toteutettu osana konsernin toimijoiden normaalia toimintaa ja kehitystyötä.

Puun eri arvoketjun vaiheille on luotu kysyntää ja niistä uusia innovatiivisia tuotteita, joilla on mahdollista ratkaista ilmastonmuutoksen ja esimerkiksi muovihaasteen tuomia ongelmia. Toimenpiteet ovat pitkävaikutteisia. Kiertotalouden toimenpideohjelma julkaistiin loppuvuodesta 2017. Kiertotalouden suhteen emme vielä pystyneet lunastamaan edelläkävijyyttä toimien ja yritysten viennin kautta. Vaikka teknologiset ratkaisut ovat kehittymässä, ekosysteemyön ja yritysten yhteistarjoaman tukemista vaaditaan edelleen.

Biotaloutemme perustuu metsäsektoriin, jonka osuus on lähes 40 % koko biotalouden tuotoksesta ja arvonlisäyksestä. Biotalous työllisten lukumäärä lisääntyi hieman vuonna 2018. Toimialat työllistivät yhteensä 315 000 henkilöä, 12 % metsäsektorin työllisten määrästä. Kärkihankerahoituksen liikevaihdollisen kokonaisvaikuttavuuden on arvioitu olevan Business Finlandin hankkeissa 2,9 miljardia euroa, josta viennin osuuden noin 1,8 miljardia. Työpaikkojen bruttolisäyksen arvioidaan olevan noin 2300.

Business Finlandin ohjelmatoiminnalla poimittiin biotalouden uusien innovatiivisten tuotteiden edustava portfolio sekä yhdisteltiin vienti-instrumentteja ja tukea eri vaiheissa oleville yrityksille. Esimerkiksi BioNets-ohjelmassa käynnistetään ratkaisuekosysteemejä puupohjaisille uusille tuotteille ja tekstiilien kierrätykseen. Clean Soil -hankekokonaisuus on tuottanut merkittäviä vientiavauksia Kiinaan.

Yksi hallitusohjelman kokeiluhankkeista oli Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n Bioruukin kehittäminen. Bioruukki on tarkoitettu bio- ja kiertotalouden tuotteiden ja prosessien pilotointiin. Bioruukki toimii alustana uusille yrityksille

Kaivosteollisuus

Kaivostoimiala on ollut monin tavoin keskustelussa tilikauden aikana. On muun muassa tunnistettu ja lähdetty aktiivisesti kehittämään energiamurroksen vaatimien raaka-aineiden tuomia mahdollisuuksia kehittää uutta liiketoimintaa Suomessa. Toisaalta EU:n ja Kanadan välinen kauppasopimus nostatti keskustelun kaivostoimintaa ohjaavan lainsäädännön kehittämistarpeista ennen kauppasopimuksen voimaantuloa. Lainsäädäntökokonaisuuden arviointityö yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa on kesken.

Kaivosteollisuuden kasvuohjelma on jatkunut Geologian tutkimuskeskuksen koordinoimana. Toiminnan painopisteenä on ollut verkostomaisen yhteistyön kehittäminen kansainvälisillä markkinoilla. Suomen tunnettuus ja suomalaisten yritysten näkyvyys maailmalla on parantunut Mining Finland -brändin kautta, ja se on avannut ovia pk-yrityksille. Ohjelmassa oli vuoden 2018 lopussa 58 jäsentä. Vuoden 2018 loppupuolen toimintaa varjosti epävarmuus ohjelman jatkumisesta ja uusien yritysten liittymisen mielekkyydestä.

Kaivoslain 38 § edellyttämään vaikutusten arviointiin saamelaisien kulttuuriin ja elinkeinoiniin liittyen perustettiin vuonna 2016 asianosaisten vapaaehtoinen kehittämistyöryhmä. Työryhmän kehitystyö päättyi keväällä 2018 ilman yhteisymmärrystä vaikutustenarvioinnin menettelyistä ja toteutuksesta. Käydyt keskustelut ovat lisänneet eri osapuolten tietoa ja ymmärrystä vaikuttavista asioista. Työryhmä esitti parannusehdotuksia mm. hakemuksen sisällön parantamista, saman alueen hakemusten käsittelyn yhdistämistä tietyin edellytyksin sekä paliskuntien ja kullankaivajien yhteydenpidon ja viestinnän parantamista. Yhteisesti esitettiin myös pyrkimys siihen, että kullankaivuun oikeutavan luvan ratkaisisi yksi viranomainen, joka vastaisi myös lupaehtojen noudattamisen valvonnasta.

Meriteollisuus

Globaalilla tasolla laivanrakentajien tilanne vuoden 2018 lopulla oli haasteellinen tilauskirjojen ollessa vain noin puolet vuoden 2008 huipputasosta. Tilausten vähentyessä vajaatoimisten telakoiden määrä lisääntyy ja vaikuttaa toimialan talouden terveeseen kehitykseen. Eurooppalaisten, myös suomalaisten, telakoiden tilanne on kohtuullinen tilauskannan ulottuessa lähes viidelle vuodelle. Korealaisten telakoiden tilanne on vaikeampi, tilausten kattaessa työtä alle kahdelle vuodelle.

Laivanrakennusteollisuuden innovaatioiden kehittämiseen ja siten tulevan kansainvälisen kilpailukyvyyn varmistamiseen osoitettiin 10 miljoonan euron määräraha (siirtomääräraha 3v) vuoden 2018 toisessa lisätalousarviossa. Innovaatiotukiaavustusten myöntäminen ja maksatukset siirtyivät vuoden 2018 alussa Varsinais-Suomen ELY:stä Business Finlandiin, jota koskevat muutokset avustuksen käyttöä säätelevään asetukseen (364/2015) astuivat voimaan 2018 alussa. Business Finlandin tavanomaiset esikilpailulliset innovaatiotuet eivät ole telakoiden käytettävissä, sillä laivanrakennusteollisuudessa innovaatiotoiminta toteutetaan laivatilauksen varmistettua.

Työ- ja elinkeinoministeriö on osallistunut aktiivisesti Business Finlandin koordinoiman Maritime and Offshore from Finland -ohjelman toteutukseen. Vuonna 2015 käynnistynyt ohjelma päättyi vuoden 2018 lopussa. Business Finland on osarahoittaja mm. One Sea Autonomous Maritime Ecosystem -hankkeessa, johon liittyen Finferries ja Rolls-Royce demonstroivat onnistuneesti maailman ensimmäistä automaattista autolauttaa Turun saaristossa 3. joulukuuta 2018.

Työ- ja elinkeinoministeriö on osallistunut OECD:n WP6 (laivanrakennusteollisuus) työhön. Suomi on tukenut osana EU:n yhteistä kantaa laillisesti sitovan, julkisia tukia ja markkinoita häiritseviä toimia sekä hinnoittelua kattavien neuvottelujen aloittamista laivanrakennusteollisuuden pelisäännöiksi (Shipbuilding Instrument). Edellytys on, että kaikki merkittävät laivanrakennusmaat osallistuvat sopimukseen, etenkin Kiinan osallistuminen on välttämätöntä.

Liiketoimintaedellytysten kehittäminen sosiaali- ja terveysalalla

Sosiaali- ja terveysala on uudistumassa sote-uudistuksen sekä muun toimintaympäristön kehittymisen myötä. Valinnanvapauden toteutuminen mahdollistaisi erityisesti pk-yrityksille selkeämmät pelisäännöt palvelutuotantoon osallistumiselle. Toisaalta valinnanvapauden tavoitteiden toteutuminen hyötyisi pk-yritysten osallistumisesta markkinoille, sillä se mahdollistaisi monipuolisemman tarjonnan asiakkaiden valinnoille. Useista vuosia kestänyt sote-uudistus on aiheuttanut näköalattomuutta ja epävar-

muutta alan yrityksissä. Työ- ja elinkeinoministeriö selvitti pk-yritysten liiketoimintaedellytyksiä sote-alalla, ja keskeisiksi haasteiksi tunnistettiin muun muassa maakuntien päätöksenteko sekä yritysten liiketoimintaosaamisen puute.

Edellä mainitussa selvityksessä tunnistettujen haasteiden ratkaisemiseksi työ- ja elinkeinoministeriö toteutti yhdessä Sitran kanssa Soteuttamo 2.0 -tilaisuuksia 18 alueella (yhteensä 19 tilaisuutta) syksyn 2018. Soteuttamoiden tavoitteena on ollut tukea sekä pk-tuottajaa että palveluiden järjestäjää, maakuntaa. Pk-tuottajille on tarjottu mm. tietoa toimintaympäristön muutoksesta sekä mahdollisuutta verkostoitua muiden palvelutuottajien kanssa. Maakuntien järjestäjille Soteuttamo-tilaisuudet ovat tarjonneet tilaisuuden tutustua palvelutuottajiin sekä kartoittaa potentiaalisia palvelutuottajia. Samalla on ollut mahdollista viestiä maakunnan valmistelun tilanteesta sekä tarpeista ja tavoitteista. Tilaisuus on tarjonnut mallin avoimen vuoropuhelun luomiseksi järjestäjän ja palveluntuottajan kesken. Pk-yritysten liiketoimintaosaamiseen on haettu uutta konseptia pilotoimalla kahta Sote-kiihdyttämöä Pirkanmaan ja Etelä-Pohjanmaalla sekä Kymenlaaksossa ja Etelä-Karjalassa. Kiihdyttämöt ovat luonteeltaan pidempikestoisia valmennusohjelmia, joissa pyritään lisäämään liiketoimintaosaamista mm. tarjoamalla työkaluja ja malleja liiketoiminnan kehittämiseen.

Suomen tekoälyohjelma

Toukokuussa 2017 elinkeinoministeri Lintilä asetti ohjausryhmän laatimaan Suomelle tekoälyohjelman. Taustalla on tekoälyteknologioiden yllättävän nopea viimeaikainen kehittyminen, mikä tärkeänä osana laajempaa digimurrosta luo taloudelle ja koko yhteiskunnalle sekä suuria mahdollisuuksia että haasteita. Pekka Ala-Pietilän asettama ohjausryhmä organisoitui alaryhmiin, ja sen tuottama väliraportti julkaistiin lokakuussa yhdessä digitaalisen alustatalouden tiekartaston kanssa. Tavoitteeksi asetettiin viedä Suomi kärkeeseen tekoälyn soveltamisessa. Väliraportti sisälsi kahdeksan suositusta, joita alettiin osin viedä eteenpäin välittömästi. Hallitus käsitteli tekoälyä strategiaistunnossaan 6.11., ja tutkimus- ja innovaationeuvosto käsitteli tekoälyä ja alustataloutta 12.12. kokouksessaan. Työ- ja elinkeinoministeriössä valmisteltiin 29.1.2018 pidettävää hallituksen strategiaistuntoa tekoälystä ja tietopolitiikasta. Tekoälyohjausryhmän toimikausi kestää nykyisen hallituskauden loppuun vuonna 2019, jonka lopussa ohjausryhmä julkaisee loppuraporttinsa ja siirtää vastuun toiminnasta tekoälyaikaa rakentaville verkostoille.

Liikenteen kasvuohjelma

Liikenneala on voimakkaan murroksen ala, johtuen toisaalta ilmastonmuutoksen hillintään liittyvistä tavoitteista ja toisaalta digitalisaation ja palveluistumisen tuomista mahdollisuuksista. Suomi on edelläkävijä liikennealan uudistamisessa ja murros tarjoakin kasvumahdollisuuksia laajasti eri toimijoille. Kesällä 2017 käynnistettiin Liikennealan

kansallisen kasvuohjelman valmistelu, kasvuohjelma ja sen toteutuksen tiekartta julkaistiin 11.12.2017 ja elinkeinoministeri Lintilä asetti 16.5.2018 ohjausryhmän koordinoimaan, seuraamaan ja arvioimaan ohjelman toimeenpanoa. Työ- ja elinkeinoministeriön ja liikenne- ja viestintäministeriön yhdessä puheenjohtama ohjausryhmä koostuu ministeriöiden, kaupunkien ja alueiden, alan yritysten ja tutkimuslaitosten edustajista ja sen toimikausi ylittää aina vuoden 2022 loppuun.

Kasvumootoreista miljardiluokan liiketoimintaa

Kasvumootorit ovat superekosysteemejä, joiden tavoitteena on saada aikaan miljardiluokan liiketoimintaan tähtääviä yritysvetoisia kumppanuusverkostoja. Työkaluina Kasvumootoreiden aikaansaamiseksi Business Finlandilla on tki-rahoitus, Suomeen tehtävien investointien ja viennin edistämispalvelut, Kasvumootorien pääomalainarahoitus sekä laaja palvelupaketti.

Globaalisti ainutlaatuinen pääomalainarahoitus ekosysteemejä tukeville alustayhtiöille kehitettiin ja otettiin käyttöön. Rahoitus toteutettiin tarjouskilpailumenettelyllä ja kilpailussa rahoitettiin viittä eri toimialojen kasvumootorien alustayhtiötä yhteensä noin 30 miljoonalla eurolla: Liikkuminen Smart Mobility Ecosystem (Kyyti Group), Kiinteistö ja rakennusala Platform of Trust (Suomen Tilajavastuu), Avaruusdata Internet of Locations (Iceye), Logistiikka Vedia CaaS (Vediafi), Kiertotalous Plastic Waste Refining Ecosystem (Griffin Refineries). Ensimmäisessä vaiheessa rahoitetuilla kasvumootoreilla tavoitellaan uutta liikevaihtoa, vientiä ja investointeja noin viiden miljardin edestä vuoteen 2025 mennessä.

Kasvumootoreiden palvelumallin tuotteistettua orkestrointirahoitusta sai kolme Kasvumootoria, joissa kussakin on yhteisissä tki-hankkeissa 10-30 yritystä: Meriklusteri: One Sea (DIMECC), Tuulivoima: Baltic Offshore Wind (Gaia Consulting) ja Terveys ja hyvinvointi CleverHealth Network (HUS). Näistä esimerkiksi One Sea ekosysteemin AAWA-hanke toi yhteen useita sidosryhmiä lukuisilta eri merenkulkualan sektoreilta tutkimaan seuraavan sukupolven edistyneiden merenkulun ratkaisujen kaupallista ja teknistä toteutettavuutta. SVAN-tapahtumassa (Safer Vessel with Autonomous Navigation) toteutettiin autonominen navigointi ensimmäisenä maailmassa Finferriesin Falcolla.

Suomalaiset yritykset menestyvät globaaleilla markkinoilla

Ulkomaankaupan vaikutukset Suomen talouden kasvuun ja työllisyyteen perustuvat sen luomaan kotimaiseen arvonnäykykseen. Teollinen tuotanto on pirstoutunut globaaleihin arvoketjuihin ja entistä suurempi osa viennin bruttoarvosta on ulkomaille päätyvää arvonnäykystä. Viennin kotimaista arvonnäykyä on syntynyt yhä enemmän palveluista.

Teollisuus on toimialoista kansainvälisin ja vastaa suurimmasta osasta niin tavara- kuin palveluvientiämme.

Kansainvälistyminen on yritykselle keskeinen kasvun väylä. Suurten yritysten on ollut helpompi kansainvälistyä, mikä onkin ollut välttämätön edellytys niiden kasvulle ja kannattavuudelle. Suuryritysten kansainvälistyminen on ollut osa globaalitalouden muutosta ja kansallisten klustereiden hajoamista. Isot kansainväliset yritykset ovat tarttuneet perinteisen liiketoimintansa ulkopuolisiin, toimialojen rajat ylittäviin ja globaalien markkinoiden tuomiin uusiin kasvun mahdollisuuksiin. Yritykset ovat kasvattaneet kilpailukykyään ja keskittyneet strategisesti.

Pk-yrityksille suora vienti on yleisin kansainvälistymisen muoto. Yhä useampi suomalainen pk-yritys tavoittelee kansainvälisiä markkinoita, mutta viennin ja kansainvälistymisen liiketoiminnan osuus vaihtelee paljon eri yritysten ja toimialojen välillä. Osa pk-yrityksistä tyytyy edelleen optimoimaan perinteisestä liiketoiminnasta saatavat tulokset kotimaassa.

Syksyn 2018 pk-yritysbarometrin (2/2018) mukaan 24 % pk-yrityksistä on kansainvälistä liiketoimintaa. Vuonna 2017 osuus oli 22 % ja se on kasvanut tähän asti vakaasti. Vaikka kansainvälistä liiketoimintaa harjoittavien pk-yritysten osuus on kasvanut, yllättäen kansainvälistymispanokset ovat kääntyneet laskuun: 13 % yrityksistä aikoo lisätä panostuksia kansainvälistymiseen seuraavan vuoden aikana, kun taas 20 % yrityksistä kertoo vähentävänsä panostuksia. Pk-yritysbarometrin mukaan 73 % prosenttia vastaajista on saavuttanut tai ylittänyt kansainvälisen kasvunsa tavoitteet. Kansainvälistyneistä yrityksistä puolella viennin osuus on yli 10 % muodostaen merkittävän osan liiketoiminnasta. Yhdistyneen kuningaskunnan ja muiden EU-maiden jälkeen Venäjä ja Yhdysvallat olivat tärkeimmät kohdemmaat pk-yrityksille. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan merkittävin kansainvälistymispalveluiden tarjoaja on Business Finland, jonka yhteiskunnallinen vaikuttavuus näkyy pk-yritysten viennin ja liikevaihdon kasvuna. Business Finlandin kansainvälistymis- ja innovaatorahoituspalvelujen asiakkaana olevien pk-yritysten uutta vientiä syntyi kertomusvuonna 8,9 miljoonaa euroa ja uutta liikevaihtoa 10,8 miljoonaa euroa. Business Finlandin asiakkaana olevien pk-yritysten vienti kasvoi 10 %. Kasvua kansainvälistymisestä hakevien BF-asiakkaiden jalostusarvo kasvoi 16 %. Kasvua kansainvälistymisestä hakevien BF-asiakkaiden lukumäärä kasvoi 12%.

Maailmantalouden tila on heikkenemässä ja kasvu kansainvälisten ennusteiden mukaan hieman hidastumassa. Tästä huolimatta kahden seuraavan vuoden kasvun arvioidaan olevan 3–3,5 prosentissa. Globaali kasvu kumpuaa pääasiassa kehittyvistä ja nousevista talouksista, mikä osaltaan haastaa muun muassa Suomen viennin, sillä suurimmat kohdemarkkinamme ovat perinteisesti olleet kehittyneitä, perinteisiä teollisuusmaita.

Globaalien markkinoiden talouspoliittinen epävarmuus näkyy yritysten heikompina odotuksina, vaikka vienti kasvaa edelleen. Reaalitalous on hidastumassa ja edessä on heikkomman tuottavuuden ja kasvun vaihe niin Suomessa kuin merkittävillä vientimarkkinoillamme Euroopassa, Yhdysvalloissa ja Kiinassa. Suomen kannalta erityisen vaarallista on valloillaan oleva protektionismi ja kansainvälisten instituutioiden heikkeneminen. Iso-Britannian todennäköinen ero EU:sta sekä Yhdysvaltain ja Kiinan välinen kauppasodan uhka heikentävät yritysten kansainvälistä toimintaympäristöä. Myös kasvupotentiaaliiltaan suuremmat kehittyvät taloudet kärsivät.

Globaalia kysyntää on kuitenkin edelleen esimerkiksi digitalisaatiossa, cleantechissa, bioalalla ja hyvinvoinnin ratkaisujen soveltamisessa ja hyödyntämisessä. Kestävään kehitykseen ja Agenda 2030:seen liittyvät globaalit kehityshaasteet tarjoavat kasvavasti uusia t&k&i- ja liiketoimintamahdollisuuksia.

Teollisuuden merkitys Suomen taloudessa ja viennissä on edelleen suuri. Teknologia-teollisuuden selvityksen mukaan vientiteollisuus tuo kotimaista arvonlisää 90 miljardia euroa eli yli 46 % Suomen BKT:sta ja tarjoaa lähes 1,1 miljoonaa työpaikkaa. Vientiteollisuuden vaikutus palveluelinkeinoihin on erityisen suuri. Palveluviennin merkitys Suomen viennille ja taloudelle on voimakkaassa kasvussa. Palveluiden viennin kasvun takana ovat hyvin korkean osaamistason omaavat työntekijät.

Globaalin toimintaympäristön muutokset vaikuttavat merkittävästi Suomen liiketoiminta- ja innovaatioympäristöön. Meneillään oleva kansainvälinen murros vaikuttaa elinkeinorakenteisiin ja innovaatiotoiminnan edellytyksiin. Innovaatiotoiminnan kansallinen ja kansainvälinen ulottuvuus ja ekosysteemit ovat entistä tiukemmin kietoutuneet toisiinsa.

Yritysten menestyminen kansainvälisillä markkinoilla perustuu jatkuvaan uudistumiseen tuotteiden ja palveluiden arvonlisää parantamalla. Menestyneissä yrityksissä tuottavuus on korkea ja ne työllistävät ja samalla niiden kasvu perustuu vientiin. Yritykset ovat panostaneet uusimpiin liiketoimintamalleihin, teknologioihin ja palveluihin, joilla päästään mukaan arvoverkostoihin panostamalla myös t&k- ja innovaatiotoimintaan, markkinointiin ja brändiin.

Suomen toimintaympäristössä on monia vahvuustekijöitä, esimerkiksi osaaminen ja yhteistyö yritysten ja tutkimusmaailman välillä sekä toimiva infrastruktuuri. Innovaatioympäristömme tarvitsee kuitenkin entistä monipuolisempaa yhteistyötä globaalien ekosysteemien kanssa sekä t&k-investointeja.

Työ- ja elinkeinoministeriö on jatkanut panostuksiaan globaalien arvoketjujen ja asiakkaalle syntyvän arvon tekijöiden ymmärtämiseksi. Keskeistä on tunnistaa ja poistaa esteitä sekä kehittää säädösympäristöä tukemaan korkean arvonlisän tuotantoa. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala tarjoaa yrityksille monipuolisen keinovalikoiman, joka auttaa yrityksiä lunastamaan paikkansa globaaleissa arvoverkoissa ja hyötymään niiden tarjoamista kasvumahdollisuuksista. Business Finland -uudistus on mahdollistanut henkilöresurssien painopisteen siirtämisen yritysten kansainvälistymisen kannalta olennaiseen ulkomaanverkostoon. Resurssilisäysten painopiste on ollut Suomen lähimarkkinoilla ja Euroopassa tukien hallitusohjelman tavoitetta pk-yritysten viennin tuplaamisesta.

Business Finlandin ja alueellisten toimijoiden yhteistyönä tunnistetaan yritykset, joilla on potentiaalia kansainvälisesti kilpailukykyisen liiketoiminnan kasvattamiseen. Monen yrityksen osalta kasvun hakeminen kansainvälisiltä markkinoilta edellyttää merkittäviä panostuksia kansainväliseen liiketoimintaosaamiseen ja tuotekehitykseen. Lisäksi Finnvera-konserni ja Suomen Teollisuussijoitus Oy tarjoavat rahoitusta suomalaisten yritysten toiminnan alkuvaiheeseen, kasvuun ja kansainvälistymiseen. Finnveran vienninrahoituksen valtuuksien korotukset tulivat voimaan vuoden 2017 alussa.

Team Finland -toiminnan uudistaminen

Team Finland -toiminnan koordinaatiovastuu siirrettiin vuoden 2018 alussa työ- ja elinkeinoministeriöstä Business Finlandille, joka koordinoi kansallisesti Team Finland -toiminnan ja verkoston kehittämistä työ- ja elinkeinoministeriön nimittämän ja syksyllä 2018 järjestäytyneen Team Finland -johtoryhmän ohjauksessa. Työ- ja elinkeinoministeriö toimii johtoryhmän puheenjohtajana. Työryhmässä ovat edustettuina keskeiset Team Finland -toimijat ja tärkeimmät sidosryhmät.

Vuonna 2018 yritysten julkista kansainvälistymispalveluiden kokonaisuutta on kehitetty sujuvammaksi ja yhtenäisemmäksi, asiakaslähtöiseksi kokonaisuudeksi kehittämällä asiakastarpeiden kartoitusta ja palveluiden ohjausta, asiakastiedonvaihtoa, digitaalisia kanavia ja palveluja sekä viestintää.

Suurin yhteinen viestintäponnistus oli Team Finland -vuosipäivä elokuussa, johon osallistui ennätysmäärä yrityksiä. Lisäksi Team Finland -nettisivut on uudistettu. Asiakkuustyön pohjana oleva yhteinen asiakkuuden hallintajärjestelmä (KasvuCRM) on otettu käyttöön 1700 käyttäjälisenssillä. Team Finland - markkinoiden mahdollisuudet -palvelussa on julkaistu yli 550 liiketoimintamahdollisuutta, joihin on aktivoitu 2375 yritystä.

Team Finland -kasvuohjelmatoiminta integroitiin osaksi Business Finlandin strategisia ohjelmakokonaisuuksia. Business Finlandin ulkopuolisia kasvuohjelmia ovat olleet

Opetushallituksen koordinoima Education Finland -kasvuohjelma sekä Geologian tutkimuskeskuksen koordinoima Mining Finland.

Team Finland -viennedistämisvierailujen ja Suomeen kohdistuvien vierailujen suunnitelmallisuutta kehitetty Business Finlandin ja ministeriöiden yhteistyönä.

ELY:jen ohjauksessa työskentelee 18 Team Finland -koordinaattoria, jotka koordinoivat Team Finland -toimintaa alueellisesti. Business Finland ja kuusi kuntaa aloittivat kokeilun yhteistyöstä, jossa kunnan elinkeinoyhtiön tekemää asiakasanalyysiä käytetään Business Finlandissa nopeuttamaan de minimis -rahoituskäsittelyä. Kaakkois-Suomen ELY:n johtamassa kasvupalvelupilotissa on täsmennetty ELY:n, Business Finlandin ja kuntien yhteistyön roolitusta.

Ulkomaanverkoston yhteistä resurssisuunnittelua on tehty yhteistyössä Business Finlandin, ulkoministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön kesken. Keskuskauppakamarin ja saksalais-suomalaisen kauppakamarin sopimuksen pohjalta on käsitelty noin 20 yritystapausta.

Syksyn 2018 aikana valmisteltiin yhteiset Team Finland -tavoitteet vuodelle 2019. Tavoitteena on kehittää yhteistä strategista vuosisuunnittelua ja kehittää toiminnan vaikuttavuuden mittaamista.

Taulukko 4. Pk-yritysten kansainvälistymisvalmiudet paranevat

	2015	2016	2017	2018
Pk-yritysten tavaravienti, mrd. euroa	7,4	8,2	9,6	7,4
Pk-yritysten osuus koko tavaraviennistä (%)	14	16,0	16,0	16

Vuoden 2018 arvot ajanjaksolla 1.1.-30.9.2018

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka

Työllistämisen esteitä puretaan ja työvoimahallinto uudistuu työllistymistä tukevaksi.

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikalla tuetaan työvoiman osaamisen kehittämistä ja yritysten kasvua, alkavaa yritystoimintaa sekä torjutaan työttömyyttä ja työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmia. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikan toimia kohdennettiin työttömyysjaksojen lyhentämiseen, työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaantoon, yrittäjyyden edistämiseen sekä nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyyden alentamiseen. Lisäksi laajennettiin yhteistyötä yksityisten palveluntuottajien kanssa ja siirtymää maakuntamalliin.

Vuonna 2018 työttömyysaste laski 7,4 prosenttiin (8,6 % vuonna 2017). Työttömien työnhakijoiden määrä laski 256 000 henkilöön (303 000 henkilöä vuonna 2017). Vuonna 2018 erityisesti pitkäaikaistyöttömien määrä jatkoi vähenemistä ollen keskimäärin noin 76 400 vuonna 2018 (104 900 vuonna 2017). Työttömyys laski suhteellisesti melko tasaisesti kaikissa ikäluokissa. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin käytettiin yhteensä 317,7 miljoonaa euroa. Lisäksi julkisia työvoima- ja yrityspalveluita rahoitettiin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan rahoituksella yhteensä 179,6 miljoonaa euroa. Vuoden 2018 alusta tutkintoon johtavaa ammatillista työvoimakoulutusta on rahoitettu opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan määrärahoista. Työttömien palveluihin kohdennetaan myös Euroopan sosiaalirahaston rahoitusta. Tämän rahoituksen sekä kokonaan työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan ulkopuolisen rahoituksen piirissä oli keskimäärin arviolta noin 81 700 henkilöä.

Työvoimakoulutuksessa ja valmennuksissa oli kuukauden lopussa keskimäärin vuonna 2018 noin 21 200 ja palkkatuetussa työssä ja starttirahalla noin 25 300 henkilöä. Kokeiluissa oli noin 10 700 henkilöä, vuorotteluvapaasijaisena noin 3 200, omaehtoisessa koulutuksessa työttömyysturvalla noin 38 400 henkilöä ja kuntouttavassa työtoiminnassa 25 000 henkilöä. Työttömien aktivointiaste oli 32,6 % vuonna 2018. Aktivointiasteeseen laskettavaan palveluihin osallistui yhteensä keskimäärin noin 123 900 henkilöä.

Taulukko 5. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikan ja kotoutumisen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

	2016	2017	2018	2018	Arvosana
	toteuma	toteuma	tavoite	toteuma	
— Rekrytointiongelmia kokeineiden toimipaikkojen osuus, enintään %	26,9	32	<23	41,0*	Tarkentuu myöhemmin*
— Vaikeasti työllistyvien määrä, enintään, hlöä	213 866	191 889	186 550	158 923	Erinomainen
— Virta yli 3 kk työttömyyteen, enintään %	47,3	44	<35	42,4	Tyydyttävä
— Virta yli 3 kk työttömyyteen alle 25-vuotiailla, enintään %	37,2	32	<24	31	Tyydyttävä
— Uusien yritysten määrä	7 610	6 634*	10 000	8 406**	Tarkentuu myöhemmin **
— Virta yli 3 kk työttömyyteen maahanmuuttajilla, enintään %		43,9	43	43,3	Tyydyttävä
— 3 kk palkkatuetun työn jälkeiden työttömäksi jääneiden osuus, enintään %	50,5	50,9	<43	47,9	Tyydyttävä

– 3 kk ammatillisen työvoimakoulutuksen jälkeen työttömäksi jääneiden osuus, enintään %	40,6	38,1	<37	36,8	Hyvä
– 3 kk kotoutumiskoulutuksen jälkeen työttömäksi jääneiden osuus, enintään %		28,4	<31	26,1	Erinomainen
– Pakolaisten toteutuneet kuntasijoituspaikat, vähintään (lkm)	3 309	2 942	4 200	1 454	Tyydyttävä

*Rekrytointiongelmia kokeneiden toimipaikkojen osuus koko vuoden 2018 ajalta ei ole vielä raportointihetkellä tiedossa.

**Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten myöntämällä yritysrahoituksella ja työ- ja elinkeinotoimistojen myöntämällä starttirahalla käynnistettiin uutta yritystä (tavoite 10 000). Luku sisältää starttirahan kautta syntyneiden uusien yritysten määrän, työttömien työttömyysetuudella käynnistämien yritysten määrän sekä yrityksen kehittämisavustuksen kautta syntyneiden uusien yritysten määrän. Tekesin ja Mavin osalta vuotta 2018 koskevat luvut eivät ole raportointihetkellä tiedossa. Lisäksi starttirahalla ja työttömyysetuudella käynnistettyjen yritysten lukumäärätieto on alustava ja lopullinen tilastotieto valmistuu raportointihetken jälkeisenä aikana.

Erityisesti vaikeasti työllistyvien määrä ja kotoutumiskoulutuksen jälkeen työttömäksi jääneiden osuus toteutuivat merkittävästi tavoiteltua paremmin vahvistuneen työvoiman kysynnän ja toiminnan kehittämisen myötä (muun muassa määräaikaishaastatteluiden jatkaminen). Lisäksi työvoimakoulutuksen jälkeen työttömäksi jääneiden osuus toteutui suurin piirtein tavoitellulla tasolla. Myös muiden tavoitteiden osalta kehitys jatkui positiivisena, vaikka tavoitteita ei saavutettu. Poikkeuksena on rekrytointiongelmia kokeneiden toimipaikkojen osuus, joka jatkoi kasvua vuoden 2018 aikana. Osaavan työvoiman saatavuuteen on kiinnitetty huomiota sekä toimenpiteitä ja rahoitusta on suunnattu osaavan työvoiman saatavuuden edistämiseen.

Työ- ja elinkeinoministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö ovat yhteistyössä toteuttaneet jatko-, täydennys- ja muutokoulutushankkeita, joilla on vastattu korkea-asteen työvoimapulaan. Koulutusresursseja ja -tarjontaa on suunnattu suurimmille työvoiman kysyntäaloille sekä kehitetty lyhytkestoisia työelämälähtöisiä, osin työnantajien kanssa yhteisesti rahoitettuja, koulutusmalleja.

Työvoiman osaamista ja työllisyyttä on tuettu myös mahdollistamalla ilman tarveharkintaa työttömien lyhytkestoinen alle kuuden kuukauden opiskelu työttömyysetuutta menettämättä vuoden 2019 alusta lukien sekä käynnistetty työkykyohjelma tukemaan työssä ja työmarkkinoilla pysymistä. Oppisopimuspaikkojen syntymistä helpottavat lakimuutokset astuivat voimaan 1.7.2018.

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformi pantiin täytäntöön vuoden 2018 alusta lukien. Toimeenpanon tueksi oli asetettu opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla seu-

ranta- ja projektiryhmät sekä muita teemakohtaisia työryhmiä, joissa työ- ja elinkeinoministeriö on edustettuna. Työ- ja elinkeinoministeriö on yhteistyössä elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskusten kanssa voinut ministeriöiden välisessä vuoropuhelussa vaikuttaa toisen asteen ammatillisen koulutuksen järjestäjäkentän muotoutumiseen ja koulutusresurssien järjestäjäkohtaiseen ja alueelliseen kohdentumiseen sekä korkea-asteen hankerahoituksen suuntaamiseen. Tämän lisäksi ministeriöt ovat tehneet yhteistyötä maahanmuuttajakoulutuksen uudistamisessa, sähköisten järjestelmien kehittämisessä ja järjestäneet yhteisiä tilaisuuksia koulutuksen järjestäjien ja työ- ja elinkeinohallinnon johdolle ja henkilöstölle.

Myös muuta yhteistyötä on opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa tehty, mm. nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan kärkihankkeessa, jossa opetus- ja kulttuuriministeriö asetti vuodelle 2018 neuvottelukunnan, joka valmisteli suositukset nuorisotakuun tulevaisuudelle (<https://nuorisotakuu.fi/documents/1410845/3547391/Nuorisotakuun+tulevaisuuden+teesit/4d66e9b6-4e77-6734-cff0-75664bbaa7d7/Nuorisotakuun+tulevaisuuden+teesit.pdf>). Nuorten yhden luukun palvelupisteet, Ohjaamot, jatkoivat 2018 vakiinnuttamisprosessiaan osaksi nuorten palvelujärjestelmää. Vuonna 2017 hallituksen myöntämä vakiinnuttamisraha vuosille 2018–2021 oli ensimmäistä vuotta käytössä ja valtion rahoituksen lisäksi monet kunnat panostivat Ohjaamo-toimintaan. Vakiinnuttamisrahalla työ- ja elinkeinotoimistot rekrytoivat 100 eri alojen asiantuntijaa Ohjaamoihin. Vuonna 2018 Ohjaamojen valtakunnallisessa ohjausryhmässä laadittiin ohjaamotoiminnan perusteet (<https://tem.fi/documents/1410877/2934378/Ohjaamotoiminnan+perusteet>), jossa on suosituksenomaisesti kuvattu tavoitteita, toimintaperiaatteita ja henkilöstöltä vaadittavaa osaamista ohjaamoille. Vuoden 2018 aikana Ohjaamojen psykososiaalisen tuen hankkeeseen rekrytoitiin 20 henkilöä, jotka tarjoavat nuorille tukea arjenhallintaan ja hyvinvointiin.

Vuonna 2018 käynnistyi nuorten tulosperustaisten hankintojen toimeenpano. Hallitus kohdensi hankkeeseen 15 miljoonaa euroa ja tavoitteena oli ohjata kaikkiaan 10 000 nuorta palveluun. Vuoden 2018 loppuun mennessä palveluun on ohjattu yli 5 000 alle 30-vuotiasta nuorta. Hanke ja rahoitus jatkuvat vielä vuoden 2019 ajan.

Hallitus on panostanut erityisesti työttömien aktivointiin ja sosiaaliturvan kannustavuuteen. Työttömien velvollisuutta ottaa vastaan tarjottua työtä ja osallistua palveluihin työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä on tiukennettu. Työttömyysturvan aktiivimalli on käynnistetty, sen ehtoja on tarkasteltu ja tarkastellaan sekä työllisyysmäärärahoja on lisätty työttömien palveluihin. Aktiivimallin kanssa samaan aikaan vuoden 2018 alusta lukien tuli voimaan myös työttömän mahdollisuus kokeilla yrittäjänä toimimista neljän kuukauden ajan ilman, että yrittäjyyden pää- tai sivutoimisuutta arvioidaan.

Vuoden 2015 aiempaa suurempi turvapaikanhakijoiden määrä vaikuttaa kotoutumispalveluihin ja kotoutumisen edistämisestä maksettaviin korvauksiin useita vuosia. Maahanmuuttovirasto myönsi vuonna 2017 oleskeluluvan 3 784 ja vuonna 2018 2 740 turvapaikanhakijalle, jotka ovat siirtyneet vuosina 2017–2018 kotoutumistoimenpiteiden ja -palvelujen piiriin.

Vuoden 2017 alusta työttömyysetuuksiin osoitettuja määrärahoja on käytetty palkkatuetun työn ja starttirahan rahoittamiseen. Kyseessä on kokeiluluonteinen rahoitusmalli, jolla tavoitellaan palkkatuetussa työssä ja starttirahalla olevien henkilöiden volyymin kasvattamista. Vuonna 2018 palkkatuella tai starttirahalla oli keskimäärin noin 7 prosenttia enemmän työllistettyjä kuin vuonna 2017. Kokeilun oli alun perin suunniteltu kestävän vuosien 2017–2018 ajan, mutta rahoitusmallia päätettiin jatkaa vuoden 2020 loppuun asti. Palkkatukea koskevaa lainsäädäntöä on tarkoitus arvioida vuoden 2019 aikana.

Maakuntaudistuksen tueksi vuoden 2017 elokuussa käynnistettiin alueellisten työvoima- ja yrityspalvelujen kokeilut viidellä kuntapohjaisella kokeilualueella. Kokeilut päättyivät vuoden 2018 lopussa. Kokeiluista neljä oli useamman kunnan muodostamia kokeilukuntaryhmiä ja yksi yhden kunnan muodostama kokeilualue. Näitä varten säädettiin laki julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden alueellista tarjoamista ja työelämäkokeilua koskevasta kokeilusta (505/2017). Alueellisena kokeiluna toteutettiin myös kolme maakunnallista kokeilua, joissa maakuntamalliin valmistautuminen toteutettiin olemassa olevan lainsäädännön puitteissa yhteistoimintamalleja kehittämällä. Maakunnalliset kokeilut käynnistyivät alkuvuodesta 2017 ja päättyivät vuoden 2018 lopussa. Ensimmäiset kokemukset kokeiluista saatiin osana valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarjaa toteutetun työvoima- ja yrityspalvelujen alueellisten kokeilujen toiminta- ja arviointitutkimuksen kautta. Alueellisten kokeilujen keskeiset opit liittyvät toimijoiden yhteistyöhön, sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä työvoima- ja yrityspalvelujen yhteensovittamiseen sekä asiakkaan henkilökohtaiseen kohtaamiseen.

Uusien avoinna olevien työpaikkojen määrän kasvu jatkui vuonna 2018. Rekrytointiongelmat lisääntyivät huomattavasti. Vuoden 2018 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä kaikista työvoimaa hakeneista toimipaikoista rekrytointiongelmia koki 42,0 %. (vrt. 36,1 % vuonna 2017 kolme ensimmäistä neljännestä). Ammattibarometrin (syksy 2018) tietojen mukaan paljon liikaa työpaikanhakijoita on yhä yleissihteerien ja muiden sihteerien ammattinimikkeissä. Ylitarjontaa on myös monissa käsityöläisammateissa mm. vaatetus-, sisustus- ja huonekalualoilla kuten myös media-alan ja toimittajan tehtävissä. Pulaa esiintyy selkeästi edelleen monissa terveys- ja sosiaalialan ammateissa. Esimerkiksi yli-, erikois-, hammas- ja yleislääkärit, sosiaalialan erityisasiantuntijat, sairaan- ja terveydenhoitajat. Pulaa työpaikkojen hakijoista on myös rakennusalan tehtävissä, kuten työnjohtajat ja rakennusinsinöörit. Erilaisissa myyntitehtävissä on edelleen pula-ammatteja, esimerkiksi myyntiedustajat.

ELY-keskusten tavoitteena oli vaikuttaa noin 10 000 uuden yrityksen syntyyn. ELY-keskusten myöntämällä yritysrahoituksella, työttömyysetuudella ja TE-toimistojen myöntämällä starttirahalla käynnistettiin arviolta noin 8 400 uutta yritystä. Aloittavan yritystoiminnan edistämisen lisäksi pk-yritysten kasvun, kansainvälistymisen ja innovaatiotoiminnan edistäminen sekä uuden teknologian käyttöönotto olivat ELY-keskusten myöntämän yritysrahoituksen painopisteitä. Nuorten yrityspajatoiminta on jatkunut valtakunnallisena myös vuonna 2018.

Vuonna 2018 jatkettiin TE-palveluiden ja ELY-keskusten palveluiden uudistamista kasvupalveluksi. Vuoden aikana valmisteltiin uusia kasvupalvelupilotteja yhdessä ELY-keskusten kanssa ja pilottien on tarkoitus käynnistyä vuoden 2019 aikana. Osa pilot-tiaihioiksi suunnitelluista toimintamalleista edellyttää muutoksia lainsäädäntöön, minkä vuoksi hallitus antoi esityksen eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi. Raportointihetkellä esitys on eduskuntakäsittelyssä. Alueellisissa kuntakokeiluissa harjoitettiin ja kokeiltiin uudenlaista yhteistyötä kuntien kanssa. Palvelujen digitalisointia jatkettiin muun muassa TE-digihankkeessa ja työmarkkinatorin kehitystyössä.

Vuonna 2018 jatkettiin aluehallinnon uudistamista nykyistä yksinkertaisemmän ja asiakaslähtöisemmän aluehallinnon suuntaan. Työ- ja elinkeinoministeriössä valmisteltiin esitykset laiksi alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 35/2018), laeiksi julkisista rekrytointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista, alueiden kehittämisen ja kasvupalvelujen rahoittamisesta, yksityisistä työnvälityspalveluista sekä taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta (HE 93/2018), laiksi kotoutumisen edistämisestä (HE 96/2018) sekä laeiksi Kasvupalveluvirastosta, kasvupalvelujen asiakastietojen käsittelystä ja turvallisuus selvityslain 37 §:n muuttamisesta (HE 266/2018).

Kyseisissä laeissa säädettäisiin puitteet kasvupalvelujen järjestämiselle ja tuottamiselle sekä määritettäisiin palvelujen sisällöt. Lisäksi säädettäisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen jatkamisesta valtion ja maakuntien yhdessä käyttämien työ- ja elinkeinohallinnon sähköisten ja digitaalisten palvelujen sekä tietojärjestelmien ja alustojen tuottajana ja ylläpitäjänä Kasvupalveluviraston nimellä. Lisäksi säädettäisiin tulevista asiakastietojärjestelmistä. Muutoksella monipuolistettaisiin kasvupalveluiden tuotantorakennetta ja huomioidtaisiin kunkin alueen kasvun erityispiirteet nykyjärjestelmää paremmin.

Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä

Vuonna 2018 jatkettiin yksi yhdestä -periaatteen (One in One out) toteuttamista. Periaatteella tavoitellaan yrityksille sääntelystä aiheutuvien kustannusten jäädyttämistä. Sääntelystä yrityksille aiheutuvat uudet välittömät kustannukset korvataan vastaavalla

määrällä säästöjä. Työ- ja elinkeinoministeriön vuonna 2017 antamien hallituksen esitysten seurauksena yrityksiin kohdistuva suora sääntelytaakka väheni 150 000 euroa vuodessa.

Sote-ratkaisun valmistelu työllisti erityisesti kilpailupolitiikan osaajia. Valtiontukeen liittyen annettiin lukuisia virallisia lausuntoja EU-valtiontukisääntelyn soveltuvuudesta.

Kilpailulakia esitettiin muutettavaksi toukokuussa 2018 eduskunnalle annetulla hallituksen esityksellä. Muutokset liittyivät säännöksiin, jotka koskivat mm. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tiedonsaantia ja sen tekemiä tarkastuksiin. Kilpailulain kilpailuneutraliteettisäännöksiin ehdotetaan lisättäväksi kirjanpidon eriyttämissäännös. Esitys turvaa osaltaan markkinoiden kilpailullisuutta ja taloudellista toimintaa harjoittavien tahojen välisiä tasapuolisia toimintaedellytyksiä tehostamalla kilpailunrajoitusten ja kilpailuneutraliteetin valvontaa.

Työaikalain kokonaisuudistusta koskeva esitys annettiin eduskunnalle syyskuussa ja vuosilomalain muuttamista koskeva esitys marraskuussa 2018. Lisäksi työsopimuslain työntekijästä johtuvaa irtisanomisperusta koskevaa säännöstä muutettiin siten, että irtisanomisperusteen painavuutta arvioitaessa on otettava huomioon työnantajan palveluksessa olevan henkilöstön määrä.

Taulukko 6. Työelämän laadun osatekijöitä kouluarvosanoin, ulottuvuuksien keskiarvo sekä mielekkyyden balanssi v. 2015–2018

	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Toteuma 2017	Toteuma 2018
Varmuus	8,43	8,57	8,65	8,74
Tasapuolinen kohtelu	7,79	7,79	7,83	7,79
Kannustavuus, innovatiivisuus, luottamus	7,95	7,89	8,09	8,07
Voimavarat suhteessa vaatimustasoon	7,77	7,77	7,73	7,67
Yleiskeskisarvo	7,98	8,01	8,06	8,05
Työn mielekkyyden ja työhalujen muutos-suunnan balanssi *	-16	-9	+3	-5

* Balanssiluvussa ovat mukana vastaajat, jotka arvioivat mielekkyyden muuttuvan parempaan tai huonompaan suuntaan.

Jos kaikki arvioivat mielekkyyden muuttuvan parempaan, balanssi on +100 ja vastaavasti, jos huonompaan, balanssi on -100.

Lähde: TEM, Työolobarometri

Työelämän laatu on edellisvuoden tasolla. Varmuus omasta työstä on kohentunut koko seuranta-ajan. Tasapuolinen kohtelu ja voimavarat suhteessa töiden vaatimuksiin ovat lievästi heikentyneet edellisvuodesta. Palkansaajat uskovat työnteon mielekkyyden ja työhalujen useimmin säilyvän ennallaan. Vuonna 2018 hieman suurempi osa niistä, jotka arvioivat asian muuttuvan, uskovat, että mielekkyys ja työhalut kehittyvät huonompaan suuntaan.

Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka

Maakuntauudistuksen ja siihen liittyvien lakien valmistelu eteni aikataulun mukaisesti. Kasvupalvelu-uudistusta koskevat hallituksen esitykset annettiin vuonna 2018. Oletuksena uudistuksen toteuttamisessa oli, että kasvupalvelulainsäädäntö sekä pilotit mahdollistava lainsäädäntö olisi käsitelty eduskunnassa vuoden 2018 puolella. Sote- ja maakuntauudistuksen lakiesitysten pitkittyneen käsittelyn vuoksi eduskunta ei ole kuitenkaan pystynyt käsittelemään kasvupalveluihin liittyviä lakeja ennakoidussa aikataulussa.

Pääministerin kesäkuussa 2018 antaman ilmoituksen mukaan sote- ja maakuntauudistus tulee voimaan vuoden 2021 alusta. Tällöin sosiaali- ja terveystieteiden, pelastustoimen ja kasvupalvelujen järjestämisvastuu siirtyisi maakunnille. Kasvupalvelulla edistetään uutta yritystoimintaa, yritysten kasvua, uudistumista ja kansainvälistymistä sekä vastataan työmarkkinoiden muutoksiin. Nykyiset valtion aluehallinnon palvelut - TE-palvelut, ELY-keskusten yrityspalvelut - siirtyvät vuonna 2021 uusien maakuntien järjestämisvastuulle.

Työ- ja elinkeinoministeriö on jatkanut aluekehittämisjärjestelmän kokonaisvaltaista uudistamista yhteistyössä eri ministeriöiden, aluehallinnon ja muiden alueiden kehittämisen keskeisten tahojen kanssa. Maakuntauudistuksen myötä tarvitaan vahvaa yhteistyötä valtion ja itsehallinnollisten maakuntien kesken. Vuonna 2017 aloitettiin valtion ja alueiden välisen kumppanuuden edistämiseksi uudenlainen poikkihallinnollinen aluekehittämiskeskustelumenettely, jossa valtio ja maakunnat keskustelevat vuosittain alueiden kehittämisen tilanteesta, tavoitteista ja toimenpiteistä strategisella tasolla. Vuoden 2018 alussa käytiin aluekehittämiskeskustelujen harjoituskeskustelukierros valtion ja maakuntien välillä. Keväällä 2018 valtioneuvoston yhteistyötä ministeriöiden välillä tiivistettiin ja alettiin rakentaa uudenlaista kumppanuutta alueiden ja valtion välillä maakunnilta saadun palautteen mukaisesti. Samalla aloitetun aluekehittämiskeskusteluprosessin ja tilannekuvan valmistelu eteni siten, että keväällä 2019 aluekehittämiskeskusteluprosessi on sitoutettu osaksi valtioneuvoston yhteisiä toiminnan ja talouden neuvotteluja.

Toiminnan ja talouden neuvottelut tarkoittavat aluekehittämisen näkökulmasta ilmiölähtöistä neuvottelumenettelyä, jossa valtio ja maakunnat keskustelevat vuosittain alueiden kehittämisen tilanteesta, tavoitteista ja toimenpiteistä. Valtioneuvoston aluekehittämispäätös ja aluekehityksen ajankohtainen tilannekuva, joka sisältää laaja-alaisesti määrällistä ja laadullista tietoa alueista ovat osa valtioneuvoston yhteistä tietopohjaa.

Alueelliset innovaatiot ja kokeilut (AIKO) on hallituksen Kilpailukyvyyn vahvistaminen elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä parantamalla -nimisen kärkihankkeen toimenpide, jonka rahoittamiseen on käytössä 30 miljoonaa euroa vuosille 2016–2018.

Noin puolet rahoituksesta käytetään kaupunkien kasvusopimuksiin ja kasvukäytäviin ja toinen puoli maakuntien ennakoitua rakennemuutoksen (ERM) toimiin.

AIKO-toimien tavoitteena on vauhdittaa alueilla rakennemuutosta ja vahvistaa kykyä sopeutua elinkeinorakenteen muutokseen. Keskeisessä roolissa ovat elinkeinojen ja yritystoiminnan uudistuminen, kasvun, kilpailukykyyn ja kansainvälistymisen vahvistaminen sekä työllisyyttä ja yritystoimintaa edistävät kokeilut.

AIKO-toimenpiteellä on vuonna 2018 onnistuneesti vahvistettu alueellista elinkeinoelämän kasvua ja kilpailukykyä. AIKO-toimenpide on koettu toimivaksi sen joustavuuden ja ketteryyden vuoksi. Rahoituksen on nähty lisäävän alueellista muutosjoustavuutta, koska se edistää yritystoimintaa, osaamista, kansainvälistymistä, digitalisaatiota ja älykäästä erikoistumista. AIKO-rahoituksen haasteeksi on nimetty myönnettyjen summien pienuus.

Rakennemuutokset ovat osa normaalia aluetalouden kehitystä ja elinkeinorakenteen uusiutumista. Muutokset voivat olla myös positiivisia, jos alueen kasvu ja työllisyysnäkyvät ovat poikkeuksellisen hyvät. Työ- ja elinkeinoministeriö kutsui huhtikuussa 2017 entisen pääministerin Esko Ahon selvittämään positiivisen rakennemuutoksen edistämiseen tarvittavaa toimintamallia ja käytännön ratkaisuja. Esimerkkinä oli Lounais-Suomen (Varsinais-Suomi ja Satakunta) alue. Selvityshenkilö ehdotti elokuussa julkaisutussa raportissaan Lounais-Suomen kasvun haasteiden ratkaisuksi valtion ja Lounais-Suomen alueen toimijoiden sopimusmallia, ”siltasopimusta”, jossa määritellään vastuut, työnjako sekä tarvittavien toimenpiteiden rahoituskeinot. Siltasopimuksessa sovietaan muun muassa työvoiman saatavuuteen, saavutettavuuteen, osaamiseen ja koulutukseen, tutkimus- ja kehitystyöhön sekä tietopohjan ylläpitämiseen liittyvistä asioista. Valtion ja Lounais-Suomen välinen siltasopimus valmistui helmikuussa 2018.

Budjettiriihessä 2018 hallitus päätti siltasopimusmallin laajentamisesta muille työvoimapolusta eniten kärsiville alueille. Tilastollisesti alueittain tarkasteltuna rekrytointiongelmista eniten kärsivät alueet ovat Kainuu, Pirkanmaa ja Pohjois-Savo, joten nämä alueet valikoituivat uusiksi siltasopimusalueiksi. Sopimusten laatimisen ja toteutuksen tueksi työ- ja elinkeinoministeriö asetti työryhmän, johon kuuluvat edustajat eri ministeriöistä (TEM, VM, LVM, OKM, YM) sekä alueilta. Valtion puolesta vastuu sopimuksen laadinnasta ja toteutuksen vaatimasta koordinaatiosta ja seurannasta on työ- ja elinkeinoministeriöllä. Maakunnissa yhteistyöstä vastaavat maakuntien liitot.

Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 - Suomen rakennerahasto-ohjelman toimeenpanossa on edetty suunnitelman mukaisesti. Käytettävissä olleesta rahoituksesta oli si-
dottu vuoden 2018 lopussa 78 % (tavoite vähintään 82 %), joten myöntämisvaltuuden

sidonta-asteelle asetetusta tavoitteesta ollaan hieman jäljessä. EU-tasolla maksatusasteiden vertailussa Suomi on kuitenkin molempien rahastojen (EAKR ja ESR) osalta kärkipäässä. Ohjelman rahoituskehukseen ei tehty vuonna 2018 muutoksia.

Euroopan alueellinen yhteistyö (EAY) -tavoitteella tuetaan rajat ylittävää, valtioiden välistä ja koko EU:n kattavaa alueiden välistä yhteistyötä EU:n sisärajoilla. Euroopan naapuruusvälineen rajayhteistyöohjelmilla (ENI CBC) tuetaan rajat ylittävää yhteistyötä EU:n ulkorajoilla.

Ohjelmakaudella 2014–2020 Suomi osallistuu yhdeksään EAY-ohjelmaan ja kolmeen ENI CBC -ohjelmaan. EAY-ohjelmien toteuttaminen alkoi vuonna 2015 ja ENI CBC -ohjelmien vuonna 2017. Vuoden 2018 loppuun mennessä ENI CBC -ohjelmissa oli sidottu 65-85 % ja EAY-ohjelmissa 70-100 % ohjelman EU-rahoituksesta.

Useimmissa ohjelmissa suomalaiset toimijat ovat osallistuneet muiden maiden toimijoita aktiivisemmin hakuihin ja myös menestyneet hyvin. Suomalaisten hakijoiden etuna on ollut ohjelmien toteuttamiseen osoitettu valtion vastinrahoitus.

Lisäksi Suomessa toteutetaan vuosina 2014–2020 vähävaraisten avun toimenpideohjelmia, jonka toteutus on keskitetty elintarvikeapuun. Ohjelman kokonaisrahoitus Suomessa on 26,5 miljoonaa euroa, josta EU:n osuus on 85 % ja kansallinen valtion rahoitusosuus 15 %. Ohjelma täydentää strategisesti osallisuutta vahvistavaa ja köyhyyttä vähentävää Euroopan sosiaalirahaston (ESR) tukemaa toimintaa. Ohjelman maksatusaste oli vuoden 2018 lopussa 41,7 %. Pääosa kustannuksista kohdentuu peruselintarvikkeiden hankintaan sekä elintarvikkeiden välivarastointiin ja kuljettamiseen kumppaniorganisaatioiden paikallisyhdistyksille tai -seurakunnille. Vuonna 2018 elintarvikkeiden jakelusta vastasi 22 kumppaniorganisaatiota, joilla oli yhteensä yli 480 jakelupistettä eri puolilla Suomea.

Energiapolitiikka

Energiaomavaraisuus kasvaa; siirrytään kustannustehokkaasti hiilettömään, puhtaan ja uusiutuvaan energiaan, 2020 ilmastotavoitteet on saavutettu vaalikauden aikana.

Valtioneuvosto antoi marraskuun lopussa 2016 selonteon kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030. Eduskunta antoi vastauksensa selontekoon toukokuun lopussa 2017. Strategiassa on linjattu konkreettinen ohjelma, jolla Suomi saavuttaa hallitusohjelmassa asetetut energia- ja ilmastotavoitteet. Strategian linjauksilla uusiutuvan energian osuus energian loppukäytöstä kasvaa 50 %:iin ja energiaomavarai-

suus 55 %:iin. Öljyn energiakäyttö puolitetaan vuoteen 2030 mennessä. Strategian mukainen hiilen energiakäytön kieltöä koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle syksyllä 2018.

Strategiassa on linjattu, että sähkömarkkinoiden toimintaa kehitetään alueellisten ja eurooppalaisten markkinoiden lähtökohdasta. Strategiassa linjattu Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin välille suunniteltu 800 MW:n vaihtosähköyhteys on saatu EU:n PCI-listalle. Tehokkaat alueelliset ja eurooppalaiset sähkömarkkinat sekä riittävän vahvat rajasiirtoyhteydet ovat toimivin ja kustannustehokkain keino taata sähkön kilpailukykyinen hinta ja toimitusvarmuus. Jotta investoinnit suhtautuvat järjestelmän kannalta oikeaan kapasiteettiin, myös lyhyen aikavälin markkinoiden hintasignaalien pitää heijastaa aidosti sähkön kysyntää ja tarjontaa. Kuluttajien aktivoimiseksi näiden kohtaaman sähkön hinnan tulisi entistä paremmin heijastaa tukkuhinnan vaihtelua. Kuluttajien vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi ja sähköjärjestelmän kulutusjouston lisäämiseksi on valmisteltu konkreettiset ehdotukset työ- ja elinkeinoministeriön älyverkkotyöryhmässä, joka luovutti loppuraporttinsa lokakuussa 2018.

Ydinenergia vastaa jatkossakin merkittävästä osasta Suomen koko ajan hiilineutraalimaksi kehittyvää energiantuotantoa. Valtioneuvosto myönsi Teollisuuden Voima Oyj:n Olkiluoto 1 ja 2 -yksiköille 20 vuotta lisää käyttöaikaa vuonna 2018. Kysymys Fortum Power and Heat Oy:n Loviisan ydinvoimalaitoksen jatkosta ajankohtaistuu viimeistään 2020-luvun lopulla. Rakenteilla oleva Teollisuuden Voima Oyj:n Olkiluoto 3 -yksikkö parantaa aikanaan merkittävästi maamme sähköntuotannon omavaraisuutta. Fennovoima Oy jätti rakentamislupahakemuksen vuonna 2015 ja on täydentänyt lupahakemuksen aineistoa vuoden 2016 aikana. Posiva Oy käynnisti joulukuussa 2016 käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituslaitoksen rakentamisen perustuen vuonna 2015 myönnettyyn rakentamislupaun, Posiva Oy:n tavoitteena on edetä käyttöluvavaiheeseen 2020-luvun alussa.

Sähkötehon riittävyyden osalta määritellään toimitusvarmuustavoite sen jälkeen, kun EU:ssa on hyväksytty toimitusvarmuuden arviointia koskeva metodologia. Strategian mukaisesti säilytetään tehoreservijärjestelmä ja kehitetään sitä joustavammaksi. Vuoden 2017 aikana Energiavirasto päätti korottaa tehoreservin määrän 729 MW:iin seuraavalle kolmelle vuodelle.

Baltic Connector Oy ja Elering AS tekivät syksyllä 2016 investointipäätöksen Suomi-Viro -kaasuputken rakentamisesta. EU:n komissio myönsi hankkeelle 187,5 miljoonan euron (75 %) investointituen. Suomen ja Viron välisen Balticconnector-kaasuputken rakentaminen mahdollistaa kaasu-markkinoiden avautumisen ja uudistamisen sekä kaasuyhteyden Baltian kautta Keski-Eurooppaan Liettuan ja Puolan välisen GIPL-yhteyden valmistuttua. Hankkeella on tarvittavat luvat ja hanke etenee aikataulussa. Suomen puolen maaputkesta on rakennettu kolmannes ja kesällä 2019 tapahtuvan meriputken

laskun valmistelut ovat käynnissä. Uusi putkiyhteys otetaan käyttöön vuoden 2020 alusta ja samalla avataan Suomen kaasumarkkinat.

Elokuussa 2017 vahvistetussa maakaasumarkkinalaissa luovutaan putkikaasun hintasääntelystä ja otetaan käyttöön kaasun markkinapaikat ja sisämarkkinasäännöt. Maakaasumarkkinoiden avaamista kilpailulle ja siirtoverkon eriyttämistä on valmisteltu toimialan yritysten ja viranomaisten toimesta. Elinkeinoministeri nimitti helmikuussa 2018 valtioneuvoston kanslian, työ- ja elinkeinoministeriön ja valtiovarainministeriön virkamiehistä koostuvan ohjausryhmän maakaasun siirtoverkon eriyttämiseen ja yhdistetyn maakaasun siirtoverkonhaltijan perustamiseen liittyvää valmistelua varten. Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta linjasi kesäkuussa 2018, että kaasuyhtiö Gasumin siirtoliiketoiminta ja Balticconnector-putki yhdistetään uuteen itsenäiseen kaasunsiirtoyhtiöön. Uudistusta valmistelemaan on perustettu Suomen Kaasunsiirtopalvelut Oy, jonka tehtävä on organisoida 1.1.2020 käynnistyvän itsenäisen kaasunsiirtoyhtiön toiminta. Kaasuyhdysputkea Suomen ja Viron välille rakentava Baltic Connector Oy on siirtynyt valtion suorasta omistuksesta Suomen Kaasunsiirtopalvelut Oy:n tytäryhtiöksi joulukuussa 2018.

Kansallisessa energia- ja ilmastostrategiassa on asetettu tavoitteeksi luoda Suomen ja Baltian maiden alueelliset kaasumarkkinat. Gasum Oy ja Baltic Connector Oy ovat allekirjoittaneet Viron ja Latvian siirtoverkkoyhtiöiden kanssa lokakuussa 2018 yhteistyösopimuksen, jolla tavoitellaan Suomen, Viron ja Latvian yhteistä alueellista maakaasumarkkinaa. Hallitus antoi joulukuussa 2018 maakaasu-markkinalain muuttamista koskevan hallituksen esityksen, jonka tavoitteena on luoda edellytykset siirtoverkkoyhtiöiden yhteistyösopimukseen pohjautuvan kolmen maan yhteisen alueellisen markkinan perustamiselle.

Energiatehokkuussopimuksilla vuosina 2008–2016 aikaansaatiiin säästöjä, jotka vuoden 2016 lopussa tuottivat vuositasolla lähes 16 TWh energiansäästön, vähensivät toimia tehneiden yritysten ja kuntien energialaskuja jopa 560 miljoonaa euroa ja vähensivät hiilidioksidipäästöjä noin 4,7 miljoonaa tonnia. Vuonna 2017 alkoi uusi sopimuskausi, joka kestää vuoteen 2025. Liittyminen uusiin sopimuksiin on edennyt erittäin hyvin. Alkuvuodesta 2019 oli sopimukseen liittynyt 437 yritystä ja 57 kuntaa tai kuntayhtymää. Sopimukseen tavoitellaan mukaan yli 60 prosenttia Suomen energiankulutuksesta.

Sähkötietokoneiden toimivuus paranee, sähkö- MPI:n arvo kasvaa (EU:n indeksi kuluttajatytyväisyydelle)

Aurinkopaneelien kilpailukyky on parantunut nopeasti ja kiinnostus aurinkoenergiaan ostosähkön korvaajana on voimakkaassa kasvussa. Pientuotannon asema sähkömarkkinoilla on kehittynyt suotuisasti. Kuluttajien asema aktiivisina toimijoina sähkömarkki-

noilla sekä kysyntäjouksoon osallistujina että pientuottajina on vahvistumassa. Esimerkiksi sähköverkon järjestelmäpalvelujen markkinapaikkoja ja tuotteita on kehitetty niin, että pienet toimijat voivat entistä paremmin tarjota resurssejaan järjestelmän käyttöön. Ministeriön vuonna 2016 asettama älyverkkotyöryhmä luovutti mietintönsä ministeri Tiilikaiselle lokakuussa 2018. Raportissa tehtiin lukuisia ehdotuksia, joilla asiakkaiden osallistumista sähkömarkkinoille voitaisiin edistää ja samalla parantaa toimitusvarmuutta. Toimitusvarmuuden taso on parantunut myös jakeluverkoissa selkeästi vuonna 2013 asetettujen velvoitteiden mukaisesti.

Sähkömarkkinoiden kuluttajatytyväisyyttä mittaava MPI-indeksi on laskenut hieman viimekertaisesta ollen nyt 81,2 pistettä (81,7 pistettä 2016). Suomen pistemäärä on edelleen EU-maiden keskiarvoa merkittävästi (4,9 pistettä) korkeampi. Consumer Markets Scoreboard - 2018 Edition (kysely tehty 2017, tehdään joka toinen vuosi).

(http://ec.europa.eu/consumers/consumer_evidence/consumer_scoreboards/12_edition/index_en.htm)

Uusiutuvan energian käytön osuus loppukulutuksesta kasvaa

Suomelle EU:ssa asetetun tavoitteen mukaan uusiutuvan energian käyttöä on lisättävä 38 %:in energian loppukulutuksesta vuoteen 2020 mennessä. Kaikkien jäsenmaiden on nostettava myös uusiutuvan energian osuus liikenteessä vähintään 10 %:in samalla ajanjaksolla. Suomi näyttäisi saavuttavan 38 %:n tavoitteen etupainotteisesti. Vuonna 2017 uusiutuvan energian osuus energian loppukulutuksesta oli hieman yli 40 %. Poliittikkatoimien valmistelun pääpaino on siirtynyt 2020-luvun tavoitteiden saavuttamiseen. Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena on lisätä uusiutuvan energian käyttöä niin, että sen osuus 2020-luvulla nousee yli 50 prosenttiin. Keskeiset poliittikkatoimet linjattiin 24.11.2016 annetussa valtioneuvoston selonteossa kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030 (VNS 7/2016 vp.).

Uusiutuvalla energialla tuotetun sähkön tuotantokijärjestelmä sisältää syöttötariffin uusille tuulivoimaloille, biokaasusta sähköä tuottaville laitoksille sekä pienille puuta polttoaineena käyttäville sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitoksille. Uusia tuotantolaitoksia ei enää vuoden 2018 jälkeen hyväksytä tuen piiriin. Metsähakkeella tuotetulle sähkölle maksetaan syöttöpreemiota, joka on sidottu päästöoikeuden hintaan ja turpeen veroon. Metsähake oli edelleen kilpailukykyinen polttoaine yhdistetyssä sähkön- ja lämmöntuotannossa.

Energia- ja ilmastostrategian mukaisesti työ- ja elinkeinoministeriössä valmisteltiin uusi uusiutuvan sähkön tuotantokijärjestelmä, jonka keskeisenä tavoitteena on osaltaan huolehtia siitä, että Suomi saavuttaa hallitusohjelmassa ja EU:ssa sovitut energia- ja

ilmastotavoitteet vuoteen 2030. Kyseessä on ylimenokauden ratkaisu, jolla pyritään turvaamaan energiamurroksen kannalta keskeinen suomalainen hankeosaaminen siten, että vuoden 2030 ja sen jälkeiset uusiutuvan energian tavoitteet voidaan saavuttaa kustannustehokkaasti. Tuotantotukijärjestelmää koskeva hallituksen esitys (HE 175/2017 vp.) annettiin eduskunnalle marraskuussa 2017. (Eduskunta hyväksyi 23.5.2018 hallituksen 9.11.2017 antaman esityksen laeiksi uusiutuville energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetun lain ja tuulivoiman kompensatioalueista annetun lain 6 §:n muuttamisesta (HE 175/2017 vp), jolla tuotantotukilakiin lisättiin muun ohella tarjouskilpailuun perustuvaa teknologianeutraalia uusiutuvan energian preemiojärjestelmää koskevat säännökset. Energiavirasto vastaa tarjouskilpailun järjestämisestä ja sen kohteena on 1,4 terawattitunnin suuruinen vuotuinen sähkön tuotantomäärä. Tarjousten jättöikkuna oli 15.11.-31.12.2018.)

Liikenteen biopolttoaineiden jakeluelvoite nousee portaittain 6 prosentista vuonna 2011 20 prosenttiin vuonna 2020. Vuoden 2020 tavoitteeseen ja jakeluelvoitteeseen sovelletaan tuplalaskentaa. Jakeluelvoitteen mukainen vuoden 2017 osuus 11 prosenttia ylittyi merkittävästi ollen 18,4 prosenttia. Liikenteen biopolttoaineiden osuus vuonna 2015 oli 8,4 prosenttia. Vuoden 2018 tiedot eivät ole vielä käytettävissä.

Kansallisen energia- ja ilmastostrategian mukaan biopolttoaineiden osuutta tieliikenteen energiakulutuksesta nostetaan nykyisen jakeluelvoitelainsäädännön vuonna 2020 edellyttämästä 13,5 prosentin energiasisällön fyysisestä osuudesta 30 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. Biopolttoainetyöryhmä valmisteli biopolttoaineiden jakeluelvoitteen nostoa energia- ja ilmastostrategian linjaamalle tasolle. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi biopolttoöljyn käytön edistämisestä, biopolttoaineiden käytön edistämisessä liikenteessä annetun lain muuttamisesta sekä biopolttoaineista ja bionesteistä annetun lain 2 §:n muuttamisesta (HE 199/2018 vp) annettiin eduskunnalle lokakuussa 2018.

Energian loppukulutus jaettuna bruttokansantulo pienenee

Valtioneuvoston periaatepäätös vuodelta 2010 kokoaa energiatehokkuustoimenpiteet, joilla toteutetaan Pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategiaa (2008) ja uutta kansallista energia- ja ilmastostrategiaa (2016). Periaatepäätös, joka sisältää noin 50 toimenpidekokonaisuutta, perustui energiatehokkuustoimikunnan yksimieliseen mietintöön. Energiatehokkuuden ja energiansäästön edistämistä on jatkettu energiatehokkuustoimikunnan esityksiä noudattaen ja toimeenpanoa seuraten. Joulukuussa 2012 tuli voimaan energiatehokkuusdirektiivi, jolla korvattiin energiapalveludirektiivi ja sähkön ja lämmön yhteistuotannon (CHP) direktiivi. Direktiivin toimeenpaneva lainsäädäntö ml. energiatehokkuuslaki tuli voimaan 1.1.2015. Se muun muassa teki energiakatselmuksset pakollisiksi suurille yrityksille.

Valtion solmimat energiatehokkuussopimukset elinkeinoelämän sekä kunta-alan kanssa kattoivat noin 80 prosenttia Suomen energiankäytöstä. Sopimukseen liittyneet yritykset ja kunnat raportoivat toteuttaneensa vuosina 2008–2016 toimia, jotka tuottavat vuositasolla noin 11,9 terawattitunnin lämpöenergian ja polttoaineiden säästön sekä 4 terawattitunnin sähkönsäästön ja vuosittaisen noin 560 miljoonan euron säästön energiakustannuksissa sekä vähentävät hiilidioksidipäästöjä 4,7 miljoonaa tonnia. Energiatehokkuussopimukset ovat keskeinen osa Suomen energiatehokkuustoimintaa. Niitä on jatkettu aina vuoteen 2025 asti siten, että sopimukset kauden 2008–2016 jälkeen vuosille 2017–2025 allekirjoitettiin loppuvuodesta 2016. Alkuvuodesta 2019 oli sopimukseen liittynyt 437 yritystä ja 57 kuntaa tai kuntayhtymää. Sopimukseen tavoitellaan mukaan yli 60 prosenttia Suomen energiankulutuksesta. Kuluttajien energianeuvontaa jatkettiin. Motiva Oy on energianeuvonnan valtakunnallinen koordinaatiokeskus. Energiavirasto rahoittaa ja ohjaa Motiva Oy:n toimintaa kuluttajien energianeuvonnassa. Tuotteiden energiatehokkuutta parantavia ekosunnittelu- ja energiamerkintävaatimuksia päivitetään tuoteryhmäkohtaisilla asetuksilla vuoden 2018 aikana useiden tuoteryhmien osalta. Tällä hetkellä asetuksia on annettu tai valmistella yli 50 tuoteryhmälle.

Energian loppukulutuksen samoin kuin bruttokansantulon tilastotiedot tulevat parin vuoden viiveellä. Vuoden 2018 arvoja voi vain arvioida. Sähkön, kaukolämmön, öljytuotteiden myynnin ja teollisuustuotannon määrillä arvioituna energian loppukulutus hieman (1-2 %) nousi vuonna 2018. Samaan aikaan bruttokansantulon arvioidaan kasvaneen hieman nopeammin (vajaat 3 %), jolloin tämä tavoite olisi toteutumassa.

EU:n energiapolitiikka

Marraskuun lopulla 2016 komissio antoi laajan puhtaan energian paketin, joka piti sisällään kahdeksan eri energia-alan lainsäädäntöehdotusta, kuten direktiivit uusiutuva energia ja energiatehokkuudesta, useita lainsäädäntöehdotuksia sähkön sisämarkkinoista ja ehdotuksen energia unionin hallintomallista, joilla seurataan ja varmistetaan EU:n yhteisten energia- ja ilmastotavoitteiden saavuttaminen.

Vuonna 2018 neuvottelut lainsäädäntöaloitteista olivat trilogivaiheessa. Bulgarian puheenjohtajuuskaudella keväällä 2018 käsiteltiin uusiutuva energian direktiiviä, energiatehokkuusdirektiiviä sekä hallintomalliasetusta, kun taas syksyllä trilogineuvottelut käytiin sähkömarkkinuudistuksen (sisältää sähkömarkkinadirektiivin, sähkömarkkina-asetuksen, sähköalan riskeihin varautumisen asetuksen ja sääntelyviranomaisten yhteistyöelintä koskevan asetuksen) osalta. EU-vaikuttamistyötä tehtiin kaikkien lainsäädäntöaloitteiden osalta. Erityisesti Suomelle tärkeässä uusiutuvan energian direktiivissä trilogineuvottelujen sisältöön pyrittiin vaikuttamaan neuvoston energiatyöryhmän käsitteilyssä muun muassa saman mielisten maiden yhteistyön kautta. Neuvottelut saatiin päätökseen kesällä 2018 ja uusiutuvan energian direktiivin neuvottelutulokset sopivat pitkälti Suomelle. Suomessa käytetään toiseksi eniten uusiutuvaa energiaa EU:ssa, 38,7

% (Ruotsissa vielä enemmän, lähes 50 %). Uusiutuvan energian käyttö Suomessa perustuu laajalti metsäteollisuuden sivutuotteiden ja ainespuun korjuun sivuvirtojen hyödyntämiseen. Biomassan kestävyttä koskevat kysymykset ovatkin Suomelle erittäin tärkeitä. Suomi on myös edelläkävijä kehittyneiden biopolttoaineiden tuotannossa.

Myös muilta osin puhtaan energian paketin neuvottelut saatiin vuonna 2018 päätökseen pääsääntöisesti Suomen kannalta hyvin tuloksin. Sähkömarkkinuudistuksen osalta saavutettiin kaikki Suomelle keskeiset neuvottelutavoitteet. Lakipaketti ohjaa EU:ta ja jäsenvaltioita saavuttamaan EU:n 2030 energia- ja ilmastotavoitteet. Työ jatkuu vuonna 2019 kansallisella toimeenpanolla.

Kotouttaminen

Kotouttamispolitiikalla tuetaan maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Eri viranomaisten yhteistyönä on jatkettu toimia, joiden tavoitteena on ollut muun muassa nopeuttaa pakolaisten siirtymistä kuntiin, nopeuttaa maahanmuuttajien koulutus- ja työllistymispolkuja, kehittää maahanmuuttajaperheille tarjottavaa monialaista tukea sekä parantaa maahanmuuttajien osaamisen hyödyntämistä elinkeino- ja innovaatiopolitiikassa. Myönteinen asenneilmapiiri maahanmuuttajia kohtaan ja hyvät väestösuhteet yhteiskunnassa ovat valtion kotouttamisohjelman ja yleisen kotouttamispolitiikan läpileikkaavia tavoitteita.

Työ- ja elinkeinoministeriö, sisäministeriö, maahanmuuttovirasto ja ELY-keskukset ovat jatkaneet yhteistyötä kuntiin siirtymisen tehostamiseksi ja ohjauksen yhteensovittamiseksi. ELY-keskukset jäivät vuonna 2018 niille asetetuista kuntapaikkatavoitteista, mutta vastaanottavien kuntien verkosto on pysynyt laajana. Kiintiöpakolaisille kohdennettuja kuntapaikkoja oli enemmän kuin Suomeen tulevia kiintiöpakolaisia, minkä vuoksi työ- ja elinkeinoministeriö jakoi pakolaiskiintiön alueellisiin määrällisiin kiintiöihin ohjaamaan kiintiöpakolaisten sijoittamista tasapuolisesti kaikille alueille. Kuntapaikkoja jäi myös täyttämättä, koska oleskeluluvan saavien toiveet ja vastaanottokeskusten sijainti eivät aina kohtaa neuvoteltujen kuntapaikkojen kanssa. Kansainvälisen suojelun perusteella oleskeluluvan saavien määrä on myös pienentynyt viime vuosista.

Kotouttamispolitiikan vaikuttavuustavoite 3 kuukautta kotoutumiskoulutuksen jälkeen työttömäksi jääneiden osuuden osalta toteutui selvästi aiempaa paremmin, mutta virta yli 3 kuukautta työttömyyteen maahanmuuttajilla aleni vain vähän ja on edelleen melko korkealla tasolla. Kotoutumiskoulutusta on uudistettu työelämälähtöisemmäksi. Koulutuksen sisälle on luotu nopeasti työllistyvien polut. Kotokoulutuksesta ohjataan nopeammin ammatilliseen koulutukseen, jonka sisällä voidaan jatkaa kieliopintoja. TE-palveluiden koko palveluvalikoimaa hyödynnetään aktiivisesti maahanmuuttajien työllistämisen edistämiseksi. Erityisesti työmarkkinoita lähellä olevia vaikuttavia palveluita, ku-

ten palkkatukityö, työkokeilu ja uravalmennus, tarjotaan maahanmuuttajille. Ulkomaalaisten aktivointiaste on vuonna 2018 noussut TE-toimistojen tehokkaan ohjauksen ja lisääntyneiden palvelujen vuoksi. Vuonna 2018 (vuosikeskiarvo) ulkomaalaisten aktivointiaste oli 53,2 %, kun vuonna 2017 se oli 48,3 % ja vuonna 2016 aktivointiaste oli 42,2 %.

Moniammatillisia kotouttamisen osaamiskeskustoja perustetaan suurimpiin kasvukeskuksiin Helsingin Stadin osaamiskeskustojen hyvien tulosten vuoksi. Asiakkaat ohjataan joustavasti TE-palveluiden, sosiaali- ja terveystieteiden palveluiden sekä valtionosuusrahoitteisten palveluiden piiriin kulloisenkin tarpeen mukaisesti. Maahanmuuttajien työllistymisen nopeuttamiseksi vuonna 2016 käynnistetyn vaikuttavuusinvestointiin pohjautuvan SIB-kokeilun toimintaa on kohdistettu erityisesti työvoimakapeikkoaloille. Vuoden 2018 loppuun mennessä KOTO-SIB -koulutukseen oli aloittanut 1305 maahanmuuttajaa ja mallin avulla työllistyneitä oli 417. Työ- ja elinkeinoministeriö on myös vahvistanut järjestöjen työtä kotoutumisen edistämiseksi järjestöille myönnettyillä valtionavustuksilla.

Työperusteisen maahanmuuton vahvistamiseksi hallitus julkaisi vuonna 2018 maahanmuuttopoliittisen ohjelman, jonka linjauksen mukaan kotoutumista ja asettautumista tukevilla palveluilla sekä hyviä väestösuhteita edistämällä voidaan parantaa työperusteisten maahanmuuttajien viihtymistä sekä täällä jo olevien maahanmuuttajien osaamisen hyödyntämistä. Etenkin kansainvälisten osaajien osaamista ja verkostoja hyödyntämällä voidaan edistää eri alueiden yritysten kasvua, kansainvälistymistä ja innovaatiopohjaa. Valtioneuvosto käynnisti työ- ja elinkeinoministeriön koordinoimana poikkihallinnollisen Talent Boost – Kasvua kansainvälisistä osaajista -toimenpideohjelman vuonna 2017 yhteensovittamaan elinkeino-, innovaatio-, työllisyys-, koulutus- ja maahanmuuttopoliittikka kasvua tukevaksi kokonaisuudeksi. Ohjelman tavoitteena on lisätä Suomen houkuttelevuutta osaajille kansainvälisesti sekä kanavoida kansainvälisten osaajien asiantuntemus yritysten kasvun, kansainvälistymisen ja innovaatiotoiminnan tueksi. Talent Boost -toimenpideohjelman toimeenpanoa jatkettiin vuonna 2018 käynnistämällä Talent Boost -toiminnot Business Finlandissa ja vahvistamalla yhteistyötä kaupunkien kanssa ohjelman tavoitteiden edistämiseksi. Toimintoihin kuuluvat mm. Workinfinland.fi-verkkosivusto, osaajille kohdennettu globaali markkinointiviestintä ja houkuttelukampanjat #Finlandworks-brändillä ja koordinoitujen kansainvälisten osaajatoimintojen, niin sanottujen Talent Hubien, rakentaminen suurimmille korkeakoulupaikkakunnille. Vuonna 2018 valmisteltiin AIKO- ja ESR-rahoitusten avaamista kaupunki-seutujen Talent Boost -toimintojen tukemiseksi.

Työ- ja elinkeinoministeriössä valmisteltu hallituksen esitys uudeksi laiksi kotoutumisen edistämisestä annettiin eduskunnalle heinäkuussa 2018. Laki uudistetaan ottaen huomioon maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuolto- sekä aluekehitys- ja kasvupalvelu-uudistusten edellyttämät kotouttamista koskevat muutostarpeet.

1.3.2 Siirto- ja sijoitusmenojen vaikuttavuus

32.01.89. Osakehankinnat

Vuoden 2018 toisessa lisätalousarviossa momentille myönnettiin 46 000 000 euroa.

Määrärahalla työ- ja elinkeinoministeriö merkitsi valtion puolesta Suomen Malmijalostus Oy:n osakkeita ja korotettiin Suomen Malmijalostus Oy:n omaa pääomaa 46 000 000 eurolla.

32.01.01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot

Euroopan strategisten investointien rahaston (ESIR) neuvontapalvelut siirtyivät Kuntarahoitus Oy:n tytäryhtiö Inspirasta 1.1.2017 alkaen Finnvera Oyj:öön. ESIR jatkaa toimintaansa ainakin vuoteen 2020 saakka. Neuvontapalvelun menot sisältävät Finnverassa ESIRiin rekrytoidun henkilön palkkauskustannukset ja neuvontayksikön kulut.

Elinkeino- ja innovaatiopolitiikka

32.01.40. Valtionavustus yritysten kansainvälistymiseen ja yrittäjyyden edistämiseen

Valtion vuoden 2018 talousarviossa on myönnetty momentille 32.01.40 yhteensä 13 000 000 euroa Team Finland -toimintaan yritysten kansainvälistymiseen, ulkomaisten investointien ja matkailun edistämiseen. Määräraha on tilijaottelussa osoitettu Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin käytettäväksi siten, että 10 000 000 euroa käytetään kasvuohjelmatoimintaan ja 3 000 000 euroa kansainvälisten messujen toteuttamiseen ja maksamiseen.

Valtion vuoden 2018 talousarviossa on myönnetty momentille 32.01.40 yhteensä 5 miljoonaa euroa vientiä ja yrittäjyyttä tukevan toiminnan rahoittamiseen. Tästä Innovaatiot ja yritysrahoitus -osaston koordinoima osuus on 2,8 miljoonaa euroa ja se jakaantui seuraavasti:

Oulun kaupungin liikelaitokselle Business Oululle myönnettiin valtionavustusta 200 000 euroa Finnish Business Hub -mallin kehittämiseen. Hankkeessa on avattu yrityksille uusia vientimahdollisuuksia hyödyntämällä kansallisia ja kansainvälisiä kumppanuuksia sekä verkostoja. Hanke suuntautuu erityisesti arktisten alueiden vientimahdollisuuksien edistämiseen. Finnish Business Hub palvelee Oulusta käsin koko maan yrityksiä ja käyttää asiantuntijoita maanlaajuisesti yhteistyössä Finpron kanssa. Hankkeelle myönnettiin jatkoaikaa vuoden 2018 loppuun asti.

Nokian kaupungille myönnettiin ECO3-hankkeeseen 250 000 euroa talousarvion momentilta 32.01.40. Pirkanmaalainen ECO3-hanke on uudenlainen, monialaiseen bio- ja kiertotalouden liiketoimintaan pohjautuva yritysalue. Tavoite on hankkia ja kiihdyttää uusia liiketoimintoja sekä luoda ECO3-alueelle kansainvälisesti vetovoimaisia yritys- ja kehitysympäristöjä. Ensimmäisenä ovat käynnistyneet selvitykset sahan ja CLT-tuotannon sekä muovinkierrätykseen ja kierrätysmuovin jalostukseen tähtäävästä teollisesta toiminnasta.

Suomalais-venäläinen kauppakamari ry:lle myönnettiin yleisavustuksena enintään 802 400 euroa sekä lisäksi vuoden 2017 valtion talousarviossa myönnettyä aiemmin jakamatta jäänyttä toimintamäärärahaa enintään 87 600 euroa eli yhteensä enintään 890 000 euroa vuoden 2018 toimintamenoihin. Suomalais-venäläinen kauppakamari tarjoaa yrityksille neuvontaa Venäjän kaupan kaikissa vaiheissa: markkinoiden kartoituksessa, viennin aloittamisessa, etabloitumisessa ja Venäjän markkinoilla toimimisessa. SVKK toiminta keskittyi tapahtumajärjestelyihin, koulutukseen sekä yritysten vientiä ja kansainvälistymistä edistäviin temaattisiin foorumeihin ja Team Finland -delegaatiomatkoihin, jotka suuntautuvat Venäjän potentiaaliin kasvukeskuksiin.

Suomalais-ruotsalainen kauppakamari ry:lle myönnettiin yleisavustuksena enintään 390 000 euroa. Suomalais-ruotsalainen kauppakamari tarjoaa neuvonta- ja asiantuntijapalveluita pk-yrityksille kansainvälistymiseen liittyvissä kysymyksissä koskien Ruotsin markkinoita. Avustuksella tuettiin yleishyödyllisten Suomen elinkeinoelämää hyödyttävien palveluiden tuottamista suomalaisille pk-yrityksille, jotka tarvitsivat käytännönläheistä konkreettista apua liiketoimintansa aloittamiseen tai laajentamiseen Ruotsissa.

Saksalais-suomalainen kauppakamari ry:lle myönnettiin yleisavustuksena enintään 100 000 euroa. Avustuksen käyttötarkoitus oli tukea ja kehittää saksalais-suomalaisen kauppakamarin suomalaisille pk-yrityksille suunnattua, Saksan markkinoille kohdistuvaa tarjoamaa: markkinatuntemusta, palvelujen ja markkinatietojen kehittämistä ja saatavuutta sekä niiden tunnettuutta. Vuonna 2018 erityisenä painopistealueena oli digitaalisuus.

Osuuskunta Viexpolle myönnettiin yleisavustuksena enintään 360 000 euroa. Viexpo toimii Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan maakunnissa pk-yritysten kansainvälistymisen aktivoijana ja edistäjänä. Kansallisesti Viexpon toiminnan ytimessä ovat erityisesti ne kansainvälistymisen kynnyksellä olevat yritykset, jotka tähtäävät lähimarkkinoille, Pohjoismaihin ja edelleen globaaleille markkinoille. Avustuksella tuettiin sellaisten palveluiden tuottamista, jotka parantavat pk-yritysten valmiuksia kansainvälistymisen eri vaiheissa.

Music Finland ry:lle myönnettiin yleisavustuksena enintään 290 000 euroa. Music Finland ry:n tehtävänä on laaja-alaisesti ja tavoitteellisesti edistää suomalaisen musiikin

tunnettuutta, suomalaisen elävän musiikin, suomalaisten tallenteiden ja suomalaisten nuottien saatavuutta ja käyttöä Suomessa ja ulkomailla sekä edistää suomalaista musiikkivientiä. Avustuksella tuettiin Music Finland ry:n vienninedistämistoimintaa.

Suomen taideteollisuusyhdistykselle (Design Forum Finland) myönnettiin yleisavustuksena enintään enintään 440 000 euroa. Suomen taideteollisuusyhdistyksen toiminnan tavoitteena on edistää muotoiluosaamisen hyödyntämistä pk-yrityksissä erityisesti liiketoiminnan strategisena kilpailukykytekijänä. Yhdistyksen yleisavustuksella tuettu toiminta käsittää muun muassa tilaisuuksia, tapahtumia ja kansainvälistä yhteistyötä. Myönnetyllä yleisavustuksella tuettiin Muotoile Suomi -ohjelman strategisia tavoitteita.

Audiovisual Finland ry:lle myönnettiin yleisavustuksena enintään 160 000 euroa. Tämä jäi kuitenkin jakamatta, sillä Audiovisual Finland ry lopetti toimintansa vuoden 2017 lopussa.

Suomen matkailuorganisaatioiden yhdistys Suoma ry:lle myönnettiin momentilta 32.01.40. valtionavustusta 30 000 euroa. Avustus kohdistui Suoma ry:n toteuttamaan ”100 syytä” -kotimaanmatkailun edistämiskampanjan 4.6.-19.8.2018 välisenä aikana toteutettujen toimien aiheuttamiin kustannuksiin. Suoma ry saavutti ministeriön avustuksen käytölle asettamat tavoitteet. Edelliseen vuoteen verrattuna kampanjan näkyvyys kasvoi huomattavasti ja kampanja tavoitti moninkertaisen määrän vastaanottajia. Ilahduttavaa oli kampanjan jatkuminen lokakuulle asti, edistäen näin mahdollisesti kotimaanmatkailun kesäsesongin tasaamista.

32.01.60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin

Momentille myönnetään 20 000 euroa. Momentti ehdotetaan pidettäväksi avoinna mahdollisia suuria ja äkillisiä korvausmenoja varten. Mahdollinen Finnvera Oyj:n korvausvaade saattaa tulla lyhyellä varoitusajalla (esimerkiksi 2 viikkoa), jolloin talousarviomennettely olisi liian hidas.

Valtiontakuurahaston vastuulla oleva vientitakuu- ja erityistakauskanta (nostetut, nostamattomat ja tarjousvastuut) oli vuoden 2018 lopussa 22,9 mrd. euroa. Vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan erillistuloksen ollessa tappiollinen käytettäisiin ensisijaisesti Finnvera Oyj:n vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan puskurirahastoa, tämän jälkeen valtiontakuurahaston varoja ja tarvittaessa ko. momentin varoja. Mikäli yhtiön vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan rahaston ja valtiontakuurahaston varat eivät riittäisi, niin siinä tapauksessa tehtäisiin tarvittaessa raha-asiaivaliokunnan puolta edellyttävä arviomäärärahaylitys, koska momentille on varattu ainoastaan 20 000 euron määräraha.

Finnvera Oyj:n omassa vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan rahastossa oli 30.6.2018 varoja 756 milj. euroa ja valtiontakuurahastossa 677 milj. euroa 30.9.2018 eli yhteensä 1,4 mrd. euroa. Rahastoidut varat riittävät arvion mukaan kattamaan nostetut noin 10 mrd. vastuut. Finnvera Oyj:n enimmäisvastuurajaa nostettaisiin ja kannan riskisyys lisääntyisi, rahastoituja varoja tulisi olla vastaavasti enemmän.

Finnvera Oyj:n suuret riskikeskittymät ja yksittäiset muut riskipitoiset vastuut pitävät riskitason korkeana ja vaikka tappio-odotukset lyhyellä aikavälillä ovat alhaiset, niin keskittymät saattavat aiheuttaa luottotappioiden kasvua seuraavien vuosien aikana. Vuoden 2019 aikana rahaston kokonaisvastuiden määrä tulee kasvamaan ja on mahdollista, että vastuukanta kehittynee riskipitoisempaan suuntaan tulevaisuudessa ottaen huomioon muiden tekijöiden ohella myös valtion vientitakuista annetun lain (422/2001) 6 §:n mukaisen erityisriskinoton lisäämisen. Suuret toimialakohtaiset riskikeskittymät lisäävät tarvetta ylläpitää rahaston likvidejä varoja tasolla, jolla maksuvalmius säilytetään riskipositiota vastaavana.

32.01.66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet

Elinkeino- ja innovaatio-osasto käytti 3 413 623 euroa kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja rahoitusosuuksiin vuonna 2018. Määrä jakautui siten, että 3 180 805 euroa käytettiin Euroopan avaruusjärjestön (ESA) jäsenmaksuun ja osuuteen eläkemaksuista. Muiden kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuja sekä OECD:n maksuosuuksia maksettiin 232 818 euroa.

32.01.88. Pääomasijoitus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:lle

VTT:lle myönnettiin 15 000 000 euroa käytettäväksi uuden teknologian siirtoon erikoistuvan rahaston perustamiseen. Pääomasijoitus käytetään uuden teknologian siirtorahaston perustamiseen yhdessä VTT Oy:n, Euroopan investointirahaston ja yksityisten pääomasijoittajien kanssa. Rahaston tavoitekokoo on 40 milj. euroa. Sijoitukset tehdään VTT:ltä ja suomalaisista yliopistoista ja korkeakouluista valittuihin korkean kasvupotentiaalisiin omaaviin yritysaihioihin useilla teknologiasektoreilla kuten teollinen internet, ohjelmistot, cleantech, bioteknologia sekä terveystieteet.

32.20.28. Materiaalitehokkuuden edistäminen

Materiaalitehokkuus on luonnonvarojen säästeliästä käyttöä, tehokasta sivuvirtojen hallintaa, jätteen määrän vähentämistä ja materiaalien kierrätystä sekä haitallisten ympäristövaikutusten vähentämistä. Materiaalitehokkuuden edistämiseen (siirtomääräraha 3 v) oli vuonna 2018 käytössä 400 000 euroa. Määrärahaa sai käyttää: 1) materiaalitehokkuutta edistävään selvitys-, kokeilu-, menetelmäkehitys- ja informaatiotoimintaan,

2) EU:n rahoittamien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien hankkeiden osarahoitukseen ja 3) enintään 130 000 euroa yritysten materiaalikatselmusten kehittämisen yhteydessä suoritettaviin avustusluonteisiin vähämerkityksisiin kustannusosuuksiin, jotka liittyvät yritysten materiaalikatselmuskokeiluihin. Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet olivat: materiaalien tehokkaampi käyttö lisää energiatehokkuutta ja kilpailukykyä sekä edistää kestäviin tuotanto- ja kulutustapoihin siirtymistä.

Määrärahaa käytettiin kansallisen materiaalitehokkuusohjelman toimeenpanoon liittyviin hankkeisiin, joilla edistetään tuotannon materiaalitehokkuutta parantavien ratkaisujen kehittämistä siten, että yritysten kilpailukyky paranee ja haitalliset ympäristövaikutukset vähenevät. Määrärahaa käytettiin myös yritysten materiaalikatselmuskokeiluihin. Valtaosa rahoitetuista hankkeista oli Motivan toteuttamia. Kansallinen materiaalitehokkuusohjelma arvioitiin ulkopuolisen arvioitsijan toimesta vuoden 2017 syksyllä ja päivitetty ohjelma hyväksyttiin tammikuussa 2018.

32.20.41. Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin

VTT Oy:n bio- ja kiertotalouden pilotointikeskus Bioruukki Espoon Kiviruukissa tarjoaa yrityksille kansainvälisen tason kehitys- ja pilotointiympäristön biomassan sekä teollisuuden ja yhdyskuntien sivu- ja jätevirtojen uusille prosesseille ja tuotteille sekä innovaatioiden kaupallistamiselle. Bioruukkia rakennetaan vaiheittain vuosina 2014–2019. Biomassakeskuksen toiminta käynnistyi vuoden 2018 alkupuolella. Seuraavana vaiheena toteutetaan vihreän kemian keskus, jonka rakentaminen alkoi loppuvuodesta 2018 ja se valmistunee kesällä 2020. Vuositasolla yritysasiakkaita on arvioilta 40–60. Vuoden 2018 alustava liikevaihto on ollut 8 miljoonaa euroa.

32.20.42. Innovaatiokeskittymien kehittäminen

Määrärahalla kehitettiin tietopohjaa ja uutta toimintamallia tulevaisuuden kasvumahdollisuuksien ja ekosysteemien tunnistamiseen. Toimintamalli kokoaa sekä elinkeinoelämän ja julkisen sektorin näkemykset lupaavista kasvualoista ja -mahdollisuuksista mahdollistaen tulevaisuudessa eri toimijoiden välisen vuoropuhelun sekä voimavarojen suuntaamisen tunnistettuihin kasvualoihin ja ekosysteemeihin. Lisäksi määrärahalla tuettiin terveysalan tutkimus- ja innovaatio toiminnan kasvustrategian ja liikenteen kasvuohjelman toimeenpanoa sekä käynnistettiin varhaisen vaiheen ekosysteemialoitteita, kuten terveysteknologian ja lääkekehityksen Spark Finland -kiihdyttämö (Helsingin yliopisto), Tekoälykiihdyttämö ja kasvuryhmä (Teknologiateollisuus), Kiertotalouden ekosysteemien kansallinen kartoitus ja kehittämishanke (VTT Oy), Äänekosken Bioparkin laajentaminen pk-sektorille ja Savonlinnan Kuitulaboratorion (Xamk-ammattikorkeakoulu) metsäbiotalouden innovaatioekosysteemiä vahvistava Biokasvu-hanke.

Suurimman osan momentista muodostaa kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen verkostomainen osaamiskeskus (KEINO). Kahdeksan organisaation (hankekoordinaattorina toimiva Motiva Oy, Business Finland, Hansel Oy, Syke, Kuntaliitto, VTT Oy, KL-Kuntahankinnat ja Sitra) muodostama osaamiskeskus aloitti toimintansa 1.3.2018. Sen tavoitteena on edistää hallituksen politiikkatavoitteita, julkisten hankintojen tunnistamista ja käyttämistä johtamisvälineenä sekä hankintayksiköiden avointa tiedonjakoa kokemuksistaan ja toisiltaan oppimista. Myönnetyllä rahoituksella kehitettiin toiminta- ja taloussuunnitelman mukaisesti strategista johtamista ja sen tietopohjaa, hankintayksiköiden kehittäjäryhmiä, osaamisen kehittymisen tukea, kansainvälistymistä ja viestintää. Ensimmäiset alueelliset muutosagentit valittiin loppuvuodesta. Vuonna 2018 luotiin pohjaa toiminnan laajentamiselle seuraavana vuonna, jos budjetin mahdollistama jatkorahoitus myönnetään. Samoin verkoston ja sen toimintamallin kehittäminen edesauttaa toimintaa jatkossa. Työ- ja elinkeinoministeriö ohjaa KEINO:n toimintaa sekä ohjausryhmän kautta, että muutoin.

32.20.44. Kiertotalouden investointi- ja kehittämistuki

Kiertotalouden innovatiivisia investointeja tukeva uusi 2+2 milj. euroa kahdelle vuodelle kokeiluinstrumentti otettiin käyttöön keväällä 2018. Tukea on myönnetty reilulle 20 hankkeelle. Tekstiilien monipuolinen kierto ja uudet liiketoimintamallit, kuten kysyntälähtöinen tuotanto, on erottunut joukosta positiivisesti. Lisäksi on tuettu erilaisten aiemmin kiertoon kelpaamattomien jakeiden innovaatioiden kaupallistamiseen tähtäviä investointeja.

32.20.46 Laivanrakennuksen innovaatiotuki

23.11.2018 hyväksytyssä vuoden 2018 toisessa lisätalousarviossa päätettiin 10 miljoonan euron määräraha (siirtomääräraha 3v) laivanrakennuksen innovaatiotukeen. Vuoden 2019 talousarviossa laivanrakennuksen innovaatiotukeen on varattu 10 miljoonan euron määräraha (siirtomääräraha 3v).

Määrärahasta innovaatiotukea saa myöntää Suomessa rekisteröidylle laivanrakennusyritykselle, laivankorjausyritykselle ja laivankonversioyritykselle sekä kelluvia ja liikkuvia offshore-rakenteita valmistaville yrityksille. Business Finlandin tavanomaiset esikilpailulliset innovaatiotuet eivät ole telakoiden käytettävissä, sillä laivanrakennusteollisuudessa innovaatiotoiminta toteutetaan laivatilauksen varmistuttua.

Tuki mahdollistaa suomalaisen laivanrakennusteollisuuden panostukset innovaatioiden kehittämiseen ja kansainvälisen kilpailukyvyn vahvistamiseen myös pitkällä aikavälillä. Tuella on ollut merkittävä vaikutus telakkateollisuuden työpaikkojen turvaamisessa ja isojen vientikauppojen toteutumisessa. Innovaatiotuki on globaalissa kilpailutilanteessa

tärkeä Suomen laivanrakennusteollisuuden innovatiivisten uusien konseptien luomiselle sekä kilpailukyvyille. Tuella on myös välillistä vaikutusta siihen meriteollisuuden arvoverkostoon, joka kehittää uusia innovatiivisia ratkaisuja ja joiden käyttöönottoa tuella on voitu vauhdittaa.

32.20.47. Finnvera Oyj:n korkotuet ja tappiokorvaukset

Finnveran toiminnalle on asetettu itsekannattavuustavoite eli yhtiön toiminnan menot pitää pystyä kattamaan pitkällä aikavälillä yhtiön toiminnasta saatavilla tuloilla. Pk-rahoituksessa itsekannattavuuden tarkastelujaksona pidetään 10 vuotta ja viennin rahoituksessa 20 vuotta.

Finnvera myönsi vuonna 2018 luotto- ja takaustappiositoumuksen piirissä olevaa rahoitusta noin 0,8 miljardia euroa, mikä oli 2 prosenttia edellisvuotta vähemmän. Keskeisimmät syyt rahoituksen hienoiseen alenemiseen olivat pankkirahoituksen hyvä saataavuus ja eurooppalaisten takausinstrumenttien lisääntynyt käyttö, mikä on erinomainen esimerkki yritysten rahoitusmahdollisuuksien monipuolistumisesta. Finnveran rahoitus kasvaville ja kansainvälistyville yrityksille kasvoi vuonna 2018 strategian mukaisesti. Finnvera myönsi rahoitusta omistajanvaihdoksiin 129 miljoonaa euroa ja oli mukana yli 900 yrityksen omistajanvaihdoksen toteuttamisessa. Finnvera rahoitti pk- ja midcap-rahoituksessa noin 2 600 aloittavaa yritystä ja noin 2 300 kasvuyritystä sekä myötävaikuttanut rahoituksellaan yli 7 700 uuden työpaikan syntymiseen.

Vuonna 2018 maksettiin momentilta korkotukea Finnveralle yhteensä 0,4 miljoonaa euroa vuosina 2010–2013 myönnettyistä lainoista.

Taulukko 7. Finnvera Oyj:n korkotuet ja tappiokorvaukset

	2014	2015	2016	2017	2018
Korkotuet ja tappiokorvaukset (milj. euroa)	53,3	90,5	36,0	28,0	19,6

32.20.48. Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille

Vienninrahoitus pyrkii parantamaan suomalaisten vientiyritysten edellytyksiä menestyä globaaleilla markkinoilla. Finnvera Oyj:n varainhankintaan perustuvan rahoitusjärjestelmän puitteissa (1543/2011) Suomen Vientiluotto Oy allekirjoitti vuonna 2018 uusia luottosopimuksia 5 kappaletta, mikä oli merkittävästi vähemmän kuin edellisenä vuonna (11 kappaletta). Luottosopimusten arvo euroissa oli lähes 1,8 (5,3) miljardia. Vuoden lopussa rahoitustarjousten määrä oli yhteensä 1,1 (0,8) miljardia euroa.

Suomen Vientiluotto Oy hallinnoi julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasausjärjestelmää. Korontasauksella vahvistetaan rahoituslaitosten mahdollisuuksia järjestää luotonsaajalle kansainvälisesti kilpailukykyistä kiinteäkorkoista vientiluottorahoitusta. Myös Suomen Vientiluotto Oy:n rahoittamissa kiinteäkorkoisissa luotoissa käytetään korontasautta. Vuoden 2018 lopussa liikepankkien rahoittamien korontasautta hyödyntävien luottojen luottokanta oli euroissa laskettuna 0,5 (0,6) miljardia. Nostamattomien luottojen määrä oli euroissa 0,4 (0,5) miljardia. Suomen Vientiluotto Oy:n kiinteäkorkoisten luottojen luottokanta oli vastavana aikana euroissa 3,9 (2,3) miljardia ja nostamattomien luottojen määrä oli euroina 7,2 (7,3) miljardia.

Taulukko 8. Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille vuosina 2015-2018

	2015	2016	2017	2018
Korkotuki- ja muut maksut (milj. euroa)	9,9	15,4	38,4	26,2
Uudet korontasauspimukset, arvo (milj. euroa)	684,1	1 016,7	949,2	
Korontasauspimuskanta vuoden lopussa, milj. euroa	1 630,6	2 351,8	8 440,0*	*

*Josta nostettuja luottoja 2 819,7

Korontasautoiminnasta kertyi valtiolle suojaustuloja ja korkohyvitystä vuonna 2018 yhteensä 38,6 miljoonaa euroa (33,3). Korkotuki- ja suojausmenoja aiheutui 26,2 miljoonaa euroa (38,4).

32.20.49. Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan

VTT tavoitteena on strategiansa mukaisesti tuottaa ratkaisuja yhteiskunnan haasteisiin ja uutta liiketoimintaa asiakkaille luoden edellytyksiä kestäväälle kasvulle, toimialojen uudistumiselle ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Toimialojen uudistamisen tueksi VTT kehittää kansainvälisesti kilpailukykyisiä innovaatioekosysteemejä yhdessä kumppaneiden ja yritysasiakkaiden kanssa. Vuonna 2018 VTT käynnisti kahdeksan korkean osaamisen innovaatioekosysteemiä: Älykäs energia, Autonomiset järjestelmät, Elintarviketalous 4.0, Synteettinen biologia, Älykkäät biotuotteet, Älykäs terveys, Älykäs teollisuus ja Elektroniikka.

VTT:llä on keskeinen rooli suomalaisten yritysten verkottamisessa EU:n rahoittamiin hankkeisiin. VTT on vakiinnuttanut asemansa merkittävänä toimijana Euroopan tasolla ja toistaiseksi suurimpana yksittäisenä EU-tutkimusrahoituksen saajana Suomessa. Suomeen tulleesta H2020-rahoituksesta VTT:n osuus 17,9 prosenttia. VTT on ollut mukana 310 hankkeessa nykyisellä ohjelmakaudella (ml. Horisontti 2020 ja muut EU-oh-

jelmat). Asiakasvaikuttavuuskyselyn mukaan VTT:n rooli on merkittävä yritysten verkottamisessa: noin puolet VTT:n asiakkaista kertoo yhteistyön edistäneen niiden pääsyn kansainvälisiin verkostoihin.

VTT on vahvistanut myös kumppanuuksia yliopistojen kanssa. VTT on mukana kolmessa Suomen Akatemian rahoittamassa tutkimuksen lippulaivakokonaisuudessa: FinnCERES-biotalous, PREIN-Fotoniikka sekä FCAI-Suomen tekoälykeskus.

32.20.50. Avustus kansainvälisen teknologiapalkinnon maksamiseen

Maailman suurin teknologiapalkinto jaettiin toukokuussa 2018 kahdeksatta kertaa, palkinnon jakoi tasavallan presidentti Sauli Niinistö. Miljoonan euron kansainvälinen palkinto myönnetään teknologiselle innovaatiolle, joka parantaa ihmisten elämänlaatua ja edistää kestävästä kehitystä. Millennium-teknologiapalkinnon jakaa Tekniikan Akatemia -säätiö TAF. Vuonna 2018 palkinnon saaja oli tekniikan tohtori Tuomo Suntola, jonka innovaatiota atomikerroskasvatusteknologiaa käytetään älypuhelinien, tehokkaiden tietokoneiden ja sosiaalisen median tarpeissa. Teknologiaa käytetään myös lääketieteen ja kestävän energian aloilla.

32.20.51. Naisille suunnattu innovaatiopalkinto

Eduskunta on juhlistanut yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden 110-vuotista historiaa perustamalla naisille suunnatun teknologiaan ja talouteen liittyvän innovaatiopalkinnon, joka myönnetään vuosina 2017, 2018 ja 2019. Palkinto voidaan myöntää naiselle tai naisista koostuvalle ryhmälle tieteellisesti merkittävästä innovaatiosta teknologian tai talouden alalta. Palkinto kattaa kaikki teknologian ja talouden alat. Palkinnon suuruus on 110 000 euroa. Vuonna 2018 palkinto myönnettiin elintarviketieteiden tohtori Päivi Myllyriselle, joka on bioteknisten ja termomekaanisten menetelmien yhdistämisellä kehittänyt uudenlaisia meijerituotteita, ja kehittänyt täysin uudenlaista meijeriteknologiaa. Päivi Myllärisen ennakkoluulottomalla tutkimus- ja kehitystyöllä on merkittävää tulevaisuuden potentiaalia mm. ihmisen suoliston mikrobiomia koskevan uusimman tutkimustiedon hyödyntämisessä terveysvaikutteisten elintarvikkeiden kehittämisessä.

32.20.80. Lainat Suomen Vientiluotto Oy:n jälleenrahoitustoimintaan

Rahoitusmarkkinakriisin aikana otettiin käyttöön OECD-ehdotin väliaikainen viennin ja kotimaisten alusluottojen jälleenrahoitusjärjestelmä, jossa varainhankinta tapahtui Valtiokonttoriin kautta. Järjestelyssä Suomen Vientiluotto Oy ja valtio tekivät luottosopimuksen, jonka takaisinmaksut noudattivat Suomen Vientiluotto Oy:n rahoittaman vientiluoton ehtoja. Luotot olivat sekä kiinteä- että vaihtuvakorkoisia. Järjestelmän piiriin ei

ole otettu uusia hankkeita 2.10.2012 jälkeen. Kysymyksessä oli lainamuotoinen rahoitus, joka tuloutuu valtiolle myöhemmin vuosina pääomalyhennyksinä sekä korkotuloina. Valtiokonttori teki luottoihin korko- ja valuuttasuojasopimuksia harkintansa mukaan työ- ja elinkeinoministeriön ohjeistuksesta.

Vuonna 2018 Suomen Vientiluotto Oy maksoi yhtä luottoa lukuun ottamatta ennenaikaisesti takaisin valtiolta saamansa luotot. Takaisinmaksettujen luottojen määrä oli euro-määräiseltä arvoltaan 1,5 miljardia. Suomen Vientiluotto Oy rahoitti luottojen takaisinmaksun ottamalla vastaavan suuruiset luotot Finnvera Oyj:ltä.

Momentille 32.20.80. (Lainat Suomen Vientiluotto Oy:n jälleerahoitustoimintaan) kirjattiin korot sekä johdannaisten ja lainojen kurssitappiot. Momentti on lakkautettu, koska luotot maksettiin ennenaikaisesti takaisin ja voimassa olleet suojasopimukset päättyivät. Voimassa olevasta luotosta valtiolle ei kerry kustannuksia.

Uudessa järjestelyssä Suomen Vientiluotto Oy ja valtio tekivät kiinteäkorkoisten luottojen takaisinmaksun yhteydessä tuotonvaihtosopimukset. Tuotonvaihtosopimusten mukaan Suomen Vientiluotto Oy maksaa valtiolle ulkomaisen, suomalaisia pääomatavaroita ostaneen, luotonsaajan maksamaa kiinteää korkoa, ja saa valtiolta vaihtuvaa korkoa, joka vastaa Finnvera Oyj:n varainhankintakustannusta luoton takaisinmaksuhetkellä. Valtiolle syntyy jatkossakin kuluja, jos tuotonvaihtosopimuksissa Suomen Vientiluotto Oy:n maksama kiinteä korko on alhaisempi kuin Valtion maksama vaihtuva korko. Valtiolle syntyviä kustannuksia varten perustettiin uusi momentti 32.20.95 (Tuotonvaihtosopimuksen suojausmenot).

Vaihtuvakorkoisten vientiluottojen osalta Suomen Vientiluotto Oy ja valtio tekivät luottojen takaisinmaksun yhteydessä tuotontasausopimukset, joiden puitteissa Suomen Vientiluotto Oy maksaa valtiolle Finnvera Oyj:n varainhankintakustannuksen ylittävän osuuden vientiluoton luotonsaajan maksamasta marginaalista.

32.20.82 Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan

Momentille myönnetään 10 000 euroa. Kysymyksessä on arviomäärärahamomentti, joka turvaa Finnvera Oyj:n vienninrahoitukseen liittyvää varainhankintaa poikkeustapauksissa. Lainavaltuus on enintään 1 000 miljoonaa euroa. Rahoitusmarkkinoiden toiminnan ollessa sellaisessa häiriötilanteessa, että se estäisi Finnvera Oyj:tä hankkimasta markkinoilta varainhankintaan tarkoitettuja lainoja ja lainaohjelmia, voidaan yhtiölle myöntää valtion talousarviossa olevien määrärahojen puitteissa lyhytaikaista enintään 12 kuukauden pituista lainaa käypää korkoa vastaan.

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka

32.30.51 Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut

Momentin määrärahaa käytettiin 50,3 miljoonaa euroa. Lisäksi käytettiin vuodelta 2017 siirtynyttä määrärahaa 267,5 miljoonaa euroa. Määrärahaa käytettiin yhteensä 317,7 miljoonaa euroa (2017: 373,2 milj. euroa, 2016: 391,6 milj. euroa ja 2015: 612,7 milj. euroa). Vuoden 2018 ajan momentilta rahoitettavien palvelujen piirissä oli keskimäärin 42 200 henkilöä, mikä on noin 1 900 henkilöä vähemmän kuin vuonna 2017. Momentin määrärahasta työvoimakoulutukseen käytettiin 133,5 miljoonaa euroa, mikä on 70,8 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuonna 2017. Eroa vuoteen 2017 selittää se, että vuoden 2018 alusta tutkintoon johtavan ammatillisen työvoimakoulutuksen rahoitus siirtyi opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle.

Kotoutumiskoulutuksen osuus oli arviolta noin 43 % (2017: 36 %) ja ammatillisen koulutuksen osuus arviolta noin 57 %. Ammatillisen koulutuksen sisällä yhteishankintakoulutuksen käytettiin arviolta noin 22 %. Työvoimakoulutuksessa oli kuukauden aikana keskimäärin 18 600 henkilöä, mikä on noin 300 henkilöä vähemmän kuin edellisellä vuonna. Koulutuksen vaikuttavuus on edelleen parantunut: kolmen kuukauden kuluttua ammatillisen työvoimakoulutuksen päättymisen jälkeen työttömänä oli 36,8 %, mikä on 1,3 % -yksikköä vähemmän kuin vuonna 2017 (38,1 %). Vuonna 2018 päättäneiden ammatillisten työvoimakoulutusten (1533 kpl ja 18 398 opiskelijaa) OPAL-palautteiden vastaajista 81,9 % antoi ammatilliselle koulutuksen hyvän tai erinomaisen arvosanan. Vastausprosentti oli 77,3.

Palkkatuetun työhön ja starttirahaan käytettiin työ- ja elinkeinoministeriön hallinnon alan ja sosiaali- ja terveysministeriön hallinnon alan määrärahoja yhteensä noin 293,3 miljoonaa euroa, mikä on 52,1 miljoonaa euroa (21,6 %) enemmän kuin vuonna 2017. Työllistettynä oli keskimäärin noin 25 300 henkilöä, jossa on nousua edellisestä vuodesta noin 6,9 % (2017 noin 23 700 henkilöä). Kolmen kuukauden kuluttua palkkatuetun työn päättymisen jälkeen työttömänä oli 47,9 %, mikä on 3 % -yksikköä vähemmän kuin vuonna 2017 (50,9 %)

Työllistämiseen käytetyistä määrärahoista maksettiin momentilta 32.30.51 noin 111,7 miljoonaa euroa (josta noin 10,7 miljoonaa euroa valtionhallintoon työllistämiseen), momentilta 33.20.50 maksettiin noin 44 miljoonaa euroa (josta noin 1,9 miljoonaa euroa valtionhallintoon työllistämiseen), momentilta 33.20.51 maksettiin noin 14,8 miljoonaa euroa (josta noin 0,3 miljoonaa euroa valtionhallintoon työllistämiseen) ja momentilta 33.20.52 maksettiin noin 118,6 miljoonaa euroa (josta noin 1,2 miljoonaa euroa valtionhallintoon työllistämiseen).

Valmennuksiin ja kokeiluihin käytettiin noin 28,6 miljoonaa euroa (2017 noin 22,8 miljoonaa euroa).

Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä

32.01.01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot; avustus Kuntaliitolle Julkisten hankintojen neuvontayksikön toimintaan ja Suomen Yrittäjille uuden hankintalainsäädännön mukaiseen neuvontaan

Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenoista myönnettiin 220 000 euroa Suomen Kuntaliiton organisaatiossa toimivalle julkisten hankintojen neuvontayksikölle. Julkisten hankintojen neuvontayksikön toiminnalla tavoitellaan tehokasta, avointa ja osaavaa julkista hankintatointa, joka takaa yrityksille tasapuoliset ja avoimet mahdollisuudet tarjota tavaroita, palveluita ja urakoita julkiselle sektorille. Neuvontayksikön työ oli vuonna 2018 kysyttyä ja tuloksellista.

Myös Suomen yrittäjille myönnettiin avustusta uuden hankintalainsäädännön mukaiseen neuvontatoimintaan 280 000 euroa. Neuvontaa annetaan hankintojen tarjoajille Suomen Yrittäjien aluejärjestöjen kautta. Tavoitteena on saada useampia tarjoajia ja sitä kautta lisätä kilpailua.

32.01.20. Siviilipalvelus

Vuonna 2018 momentille myönnettiin 4 939 000 euroa siviilipalveluksen toimeenpanosta aiheutuviin kustannuksiin lukuun ottamatta palkkauskustannuksia. Tästä rahasta ELY-keskusten sekä TE-toimistojen hallinto- ja kehittämiskeskus (KEHA) käytti kirjaus-oikeuttaan 3 858 602,06 euroa ja käyttämättä jäi 1 080 397,94 euroa.

32.20.41. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet

Työllisyys- ja toimivat markkina -osaston toimesta maksetaan valtioavustusta Standardisoimisryhdistys SFS ry:lle, 1.1.2018 – 30.6.2019 Motiva Services Oy:lle ja 1.7.2018-31.12.2018 Ympäristömerkki Suomi Oy:lle pohjoismaisen ympäristöjärjestelmän ylläpitoon ja FiBS ry:lle vastuulliseen yritystoimintaan liittyen. Ympäristömerkintäjärjestelmän hoitaminen siirtyi 1.7.2018 alkaen Motivan uudelle tytäryhtiölle Suomen Ympäristömerkki Oy:lle toiminnan ja henkilöstön pysyessä samana.

Suomen Standardisoimisliitto SFS ry on elinkeinoelämälle ja julkishallinnolle palveluja tuottava järjestö, joka luo puitteet standardisoinnille ja sen hyötyjen saavuttamiselle myös Suomessa. Vuonna 2018 SFS:lle myönnettiin 1 330 000 euroa.

Pohjoismaisen ympäristömerkintäjärjestelmän avulla kannustetaan valmistajia ja palveluntarjoajia tarjoamaan ympäristön kannalta parempia vaihtoehtoja. Samalla pyritään antamaan kuluttajille ja hankkijoille tietoa keskimääräistä vähemmän ympäristöä kuormittavista tavaroista ja palveluista. Näillä toimenpiteillä parannetaan paitsi ympäristön tilaa myös kilpailukykyä ja luodaan mahdollisuuksia uusille innovaatioille. Motiva Services Oy:lle ja Suomen Ympäristömerkki Oy:lle myönnettiin yhteensä 160 000 euroa vuonna 2018.

FiBS ry:n avulla edistetään taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti vastuullista yritystoimintaa Suomessa. Tavoitteena on saada yritykset omaksumaan yhteiskuntavastuu osaksi arjen strategista johtamista ja tehdä yhteiskuntavastuusta yritysten konkreettinen menestystekijä niin asiakkaista, työntekijöistä kuin sijoittajistakin kilpailtaessa. Vuodelle 2018 FiBS ry:lle myönnettiin 70 000 euroa.

32.40.50. Valtionavustus kuluttajajärjestölle

Avustuksen perusteena on edistää Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry:n aktiivisuutta kuluttajapolitiikassa ja sitä kautta lisätä kotitalouksien toimivuutta parantamalla kuluttajien omia toimintaedellytyksiä neuvomalla sekä jakamalla ja välittämällä kuluttajietoa. Vuonna 2018 liitolle myönnettiin 872 000 euroa.

32.40.51. Eräät merimiespalvelut

Momentilta korvataan ensinnäkin merimiespalvelulain (447/2007) nojalla merimiesten hyvinvoinnin edistämiseen tarkoitettujen palvelujen valtionosuus. Valtionosuus vastaa suuruudeltaan merimiesten ja työntajien palvelumaksuista sekä merimiespalvelutoimintaan koskevien sopimusten perusteella määräytyneistä palvelumaksuista kertynyttä yhteismäärää. Merimiespalvelutoiminta perustuu merityötä koskevaan yleissopimukseen.

Momentilta tuetaan myös suomalaista merenkulkua korvaamalla työntajille eri tilanteissa kustannuksia, jotka syntyvät työntekijän matkustaessa alukselta kotiinsa ja korvaavan työntekijän lähettämisestä alukselle. Valtion varoista maksettava korvaus on puolet hyväksyttävistä matkakustannuksista. Matkakustannusten korvausten hakuaika on pitkä, korvaushakemukset ruuhkautuvat loppuvuoteen ja yleensäkin työntajien (=varustamojen) hakukäyttämistä on vaikea ennakoida, mikä vaikeuttaa vuosittain määrärahan tarpeen arvioimista.

Vuonna 2018 momentille myönnettiin yhteensä 2 572 000 euroa. Merimiespalvelutoiminnan valtionosuuteen käytettiin 1 080 759,86 euroa ja matkakulujen korvauksiin käytettiin 467 891,97 euroa. Kaikkiaan käyttämättä jäi 1 023 348,17 euroa.

32.40.52. Palkkaturva

Momentille on budjetoitu 32 miljoonaa euroa. Tästä 25 022 543,98 euroa käytettiin palkkaturvaan, 11 893,61 euroa takaisinperittyjen saatavien palautuksiin ja niistä kertyneisiin korkoihin ja 106 985,21 euroa viranomaismaksuihin, oikeudenkäyntikuluihin ja konkurssikustannuksiin eli yhteensä 25 141 422,80 euroa. Käyttämättä jäi 6 858 577,20 euroa.

32.40.95. Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset

Momentille on budjetoitu 50 000 euroa. Vuonna 2018 määrärahaa ei tarvittu.

Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka

32.50.40. Alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistäminen

AIKO-hankkeiden loppuraportointi meneillään. Tietoja ei vielä saatavissa.

Kimolan kanavan rakennussuunnitelmien valmistuttua hanke siirtyi rakennusurakoiden hankintavaiheeseen. Hankintavaiheen myötä saatujen urakkatarjousten perusteella hankkeen kustannusarvioksi varmistui 20,8 miljoonaa euroa, alv 0 %, josta valtion osuus on 2/3 ja kuntien 1/3.

Valtion ja kuntien rahoitukset varmistuivat heinäkuun alussa, jonka jälkeen alkoivat hankkeen rakennustyöt. Rakentaminen toteutetaan kolmessa kokonaisurakassa sisältäen sulun rakentamisen, väylän rakentamisen ja siltojen rakentamisen. Rakennustyöt etenivät syksyn aikana suunnitellusti ja jatkuvat edelleen koko vuonna 2019 ajan. Kanava valmistuu vuonna 2020 veneilykaudelle. Yhteistyö muiden rahoittajatahojen, Kouvolan, Heinolan ja Iittin, kanssa on ollut edelleen sujuvaa.

32.50.42. Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen

Momentilta ei myönnetty vuonna 2018 enää uusia avustuksia. Momentin määrärahaa käytettiin vuonna 2018 ennen vuotta 2017 tehtyjen päätösten maksatuksiin 12 069 408 euroa.

32.50.43. Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin

Momentilta ei myönnetty vuonna 2018 enää uusia avustuksia. Määrärahasta käytettiin ennen vuotta 2018 tehtyjen päätösten maksatuksiin 8 000 euroa. Momentilta rahoitettujen hankkeiden viimeinen maksatus tehtiin vuoden 2018 aikana.

32.50.44. Alueellinen kuljetustuki

Harvaan asutuilla alueilla sijaitsevien pk-yritysten kuljetuskustannusten tasaamiseen käytettiin momentin määrärahaa vuonna 2018 yhteensä 4 810 539 euroa 224 pk-yritykselle.

32.50.64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin

Ohjelmakauden 2014–2020 rakennerahasto-ohjelman julkinen rahoitus on n. 2,6 mrd. euroa, josta EU:n osuus on puolet. Vuoden 2018 lopulla 74 % rahoituskehyksestä oli varattu ohjelmakauden aikana käynnistyneisiin runsaaseen 6 000:een hankkeeseen. Maksatuksia hankkeille oli vuoden 2018 loppuun mennessä tehty 944 milj. eurolla (julkinen rahoitus yhteensä). Ohjelman avulla tavoitellaan mm. 12 310 uuden työpaikan ja

1 200 uuden yrityksen syntymistä vuoteen 2023 mennessä. Vuoden 2018 loppuun mennessä uusia työpaikkoja oli syntynyt 5 814 ja uusia yrityksiä 323.

Vuonna 2018 rakennerahasto-ohjelman toteutus eteni kaikilla alueilla tasapainoisesti ja tuloksellisesti. Kaikki toimintalinjakohtaiset vuoden 2018 loppuun asetetut ns. tuloskehystavoitteet (yht. 17 kpl) saavutettiin, joten ohjelman rahoituskehys voidaan käyttää täysimääräisesti ml. tuloskehystavoitteiden toteutumiseen sidottu 6 % suoritusvaraus.

Euroopan sosiaalirahaston (ESR) osarahoittamat hankkeet ovat liittyneet mm. nuorisotakuuseen, pitkäaikaistyöttömyyden hoitoon, ikääntyvien työllisyyteen ja maahanmuuttajien kotoutumiseen. Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) osarahoittamien hankkeiden pääalaa ovat olleet pk-yritysten kasvun ja kansainvälistymisen tukeminen sekä t&k- ja innovaatiotoiminta, joka on rakennerahasto-ohjelmassa painottunut erityisesti alueille, joiden osuus kansallisesta t&k&i-rahoituksesta on pienempi. Vuonna 2018 jatkui myös EAKR-osarahoitteinen takausohjelma kasvuyritysten rahoituksen saatavuuden parantamiseksi, joka on otettu markkinoilla erittäin hyvin vastaan. Vuoden 2018 lopulla 23,4 % EAKR-rahoituksesta oli kohdistunut vähähiilisyttä edistäviin hankkeisiin.

Kaiken kaikkiaan Suomen rakennerahasto-ohjelman toteutusaste on EU-tason vertailussa edelleen parhaiden joukossa. Syyskuun 2018 lopulla Suomi oli EAKR:n osalta kärjessä 34 % maksatusasteellaan ja ESR:n osalta viidentenä (maksatusaste 33 %) edellään Luxemburg, Alankomaat, Saksa ja Ranska.

32.50.65. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin

Momentilta ei vuodesta 2015 alkaen enää ole myönnetty avustuksia. Momentin määrärahaa ei vuonna 2018 myöskään enää käytetty.

Energiapolitiikka

32.60.40. Energiatuki

Vuonna 2018 energiataukea myönnettiin yhteensä 53,5 miljoonaa euroa uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden investoinneille ja niitä tukeville selvityksille. Tukipäätöksiä tehtiin yhteensä 546, joista 523 tehtiin Business Finlandissa ja 23 työ- ja elinkeinoministeriössä.

Uusiutuvan energian investointeihin myönnettiin yhteensä 33,1 miljoonaa euroa, josta noin 23,3 miljoonaa euroa myönnettiin työ- ja elinkeinoministeriöstä ja noin 9,8 miljoonaa euroa Business Finlandista. Kappalemääräisesti suurin osa uusiutuvan energian hankkeista liittyi aurinkosähköhankkeisiin.

Energiatehokkuusinvestoinneille myönnettiin yhteensä 20,3 miljoonaa euroa tukea, josta valtaosa, eli noin 12,7 miljoonaa euroa myönnettiin Business Finlandista ja noin 7,6 miljoonaa euroa työ- ja elinkeinoministeriöstä. Selvityksille ja katselmuksille myönnettiin yhteensä 0,1 miljoonaa euroa, joka oli edellisvuotta vähemmän.

Kokonaisuudessa hakemus- ja tukipäätösmäärät pysyivät edellisvuoden tasolla. Myönnetty tukimäärä oli viime vuotta suurempi.

32.60.41. LNG- terminaalien investointituki

Vuonna 2018 ei tehty uusia tukipäätöksiä LNG- terminaaleille.

32.60.42. Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi

Vuonna 2018 myönnettiin avustusta yhteensä 9 591 euroa. Avustus on käytetty Utsjoen alueen sähköverkon korvausinvestointien rahoittamiseen. Utsjoen alueen sähköverkon korvausinvestointien avulla alueen sähköverkkotoiminnasta vastaava verkonhaltija, Tunturiverkko Oy, huolehtii alueen sähköverkon toimintakunnosta sekä varmistaa ja ylläpitää sähkön toimitusvarmuutta.

32.60.43. Kioton mekanismit

Vuonna 2017 Kioton mekanismeihin myönnettiin arviomäärärahaa 131 111 euroa. Arviomääräraha käytettiin kahdenvälisen päästövähennys Hankkeiden päästöyksiköiden hankintakuluihin. Viimeinen kahdenvälinen päästövähennys Hankkeiden saatiin päätökseen vuoden 2018 kuluessa.

32.60.44. Uusiutuvan energian tuotantotuki

Syöttötariffia maksettiin metsähakkeella tuotetusta sähköstä 31 773 000 euroa, tuulivoimalla tuotetusta sähköstä 215 565 000 euroa, biokaasulla tuotetusta sähköstä 2 027 000 euroa ja puupolttoainevoimalaitoksilla tuotetusta sähköstä 111 000 euroa. Arviolta osa vuotta 2018 koskevista metsähakesähkön syöttötariffin maksatuksista siirtyy vuodelle 2019, koska metsähakevoimaloilla on tällainen optio. Metsähakkeen käyttö on pysynyt melko tasaisena. Tuulivoimakapasiteetin kehitys on vuoden 2014 lopulta alkaen lähtenyt nopeaan kasvuun, ja tuulivoimakiintiö (2 500 MVA) tuli käytännössä täyteen kesäkuussa 2015. Syöttötariffijärjestelmään oli vuoden 2017 loppuun mennessä hyväksytty noin 2300 MVA tuulivoimakapasiteettia. Biokaasun ja puupolttoainevoimalaitosten osalta hankkeiden määrä on ollut ennakoitua vähäisempää, mikä on johtunut erityisesti alhaisesta sähkön hinnasta ja hankkeiden huonosta kannattavuudesta. Tällä ei arvioida kuitenkaan olevan vaikutusta uusiutuvan energian tavoitteiden saavuttamisen kannalta.

32.60.45. Uusiutuvan energian ja uuden energiateknologian investointituki

Vuonna 2018 tuettiin energiakärkihankkeita yhteensä noin 20,8 miljoonalla eurolla. Myönnetystä tuesta noin 12,4 miljoonaa euroa suuntautui kahdelle biokaasun liikennekäyttöä edistävälle hankkeelle ja 8,4 miljoonaa euroa yhdelle älykkäisiin energijärjestelmiin ja energiatehokkuuteen liittyvällä hankkeelle.

Kotouttaminen

32.70.30. Valtion korvaukset kunnille

Momentin vuoden 2018 talousarvion määräraha oli 228,1 miljoonaa euroa. Määrärahaa käytettiin 225,1 miljoonaa euroa (232,2 miljoonaa euroa vuonna 2017, 131,3 miljoonaa euroa vuonna 2016) ja määrärahaa jäi käyttämättä 3,0 miljoonaa euroa.

Pakolaisia vastaanottavia kuntia tuettiin vuonna 2018 EU:n AMIF-rahaston rahoittaman Sylvia-hankkeen lisätuilla yhteensä 1,3 miljoonalla eurolla.

1.4 Toiminnallinen tehokkuus

Työ- ja elinkeinoministeriön toiminnan tuottavuutta ja taloudellisuutta on arvioitu ministeriön keskeisten toimintojen osalta Kieku-järjestelmästä saatavien kustannustietojen sekä suoritemäärien perusteella.

Ministeriön toiminnoille ei ole asetettu varsinaisia tuottavuus- ja taloudellisuustavoitteita. Toimintoihin sisältyy tehtäviä, joiden osalta suoritteet eivät ole määriteltävissä ja tehokkuuden tunnusluvut ovat vain suuntaa antavia.

Kustannustiedot perustuvat toimintayksiköille ja projekteille kirjattuihin menoihin, työajankohdennusten perusteella laskettuihin henkilötyövuosiin ja palkkakustannuksiin.

1.4.1 Toiminnan tuottavuus

Vuoden 2018 talousarvion momentille 32.01.21 (työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha) oli myönnetty määrärahaa 5,7 miljoonaa euroa. Vuodelta 2016 määrärahaa siirtyi 1,1 miljoonaa euroa (josta 0,7 milj. peruttiin vuoden 2018 talousarviossa) ja vuodelta 2017 siirtyi 3 miljoonaa euroa. Tuottavuusmäärärahaa käytettiin vuonna 2018 käynnistyneiden uusien hankkeiden tukemiseen yhteensä noin 800 000 euroa.

Tuottavuusmäärärahaa myönnettiin hallinnonalan toiminnan tuottavuutta edistäviin toimintatapamuutos- ja järjestelmähankkeisiin, asiakaslähtöisten palveluiden kehittämiseen sekä yhteentoimivuutta edistäviin arkkitehtuuri- ja sanastohankkeisiin. Määrärahaa myönnettiin mm. kasvupalvelujen kokonaisarkkitehtuuriin ja tarkentaviin kohdearkkitehtuureihin, Business Finlandin ja Tukesin asiointiratkaisujen kehittämisen sekä VTV:n arviointiin ja TEM hallinnonalan digitalisaation kypsyysasteen selvittämiseen.

Tämän lisäksi tukea myönnettiin myös hallituksen Digitalisoidaan julkiset palvelut -kärkihankekokonaisuuteen kuuluville ministeriön vastuulla olevalle Luvat ja valvonta -hankkeelle ja Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukesin vastuulla olevalle KemiDigi-hankkeelle yhteensä noin 1,4 miljoonaa euroa.

Ministeriössä tapahtui organisaatiomuutos vuonna 2018, jonka yhteydessä viisi osastoa vähennettiin neljään. Uuden organisaation mukaiset osastot otettiin käyttöön huhtikuussa 2018. Energiaosasto pysyi entisellään ja entisestä elinkeino- ja innovaatio -osastosta muodostettiin muutamilla henkilösiirroilla innovaatio- ja yritysrahoitusosasto. Elinkeino- ja innovaatio-osasto ja innovaatio- ja yritysrahoitusosasto ovat siis laskelmassa raportoitu samana osastona. Kolme muuta entistä osastoa, yritys- ja alueosasto, työelämä- ja markkinaosasto sekä työllisyys- ja yrittäjyysosasto, jaettiin kahteen uuteen

osastoon. Uudet osastot ovat alueet- ja kasvupalveluosasto sekä työllisyys- ja toimivat markkinat -osasto.

Osastokohtaisessa vuosien vertailussa on huomioitava, että toimintamenojen palkkoja kirjattiin vanhoille toimintayksiköille huhtikuuhun 2018 asti, eikä niitä oikaistu kirjanpitoon uusille toimintayksiköille. Sen sijaan toimintamenojen muut menot korjattiin kirjanpitoon alkuvuoden osalta uusille osastoille. Alla on kuvattu ministeriön henkilötyövuodet toimintayksiköittäin. Henkilöstövuodet vähenivät 1,2 % vuoteen 2017 verrattuna.

Taulukko 9. Henkilötyövuodet 2016-2018 Kiekun mukaisesti

Toimintayksikkö	2016	2017	2018
Kansliapäällikkö, konserniohjausyksikkö	33,9	35,7	34,7
Henkilöstö- ja hallintoyksikkö	42	38,2	37,2
Viestintäyksikkö	9,8	10,4	10,0
Innovaatio- ja yritysrahoitusosasto (ent. EIO)	64,6	63,7	69,1
Energiaosasto	45,3	43,3	43,5
Alueet- ja kasvupalveluosasto (alk. 4/2018)			70,7
Työllisyys- ja toimivat markkinat osasto (alk. 4/2018)			48,7
Yritys- ja alueosasto (päätt. 3/2018)	71,7	73,2	24,8
Työelämä- ja markkinaosasto (päätt. 3/2018)	54,7	56,1	21,8
Työllisyys- ja yrittäjyysosasto (päätt. 3/2018)	70	67	23,6
Työneuvosto	1,5	1,7	1,4
Valtakunnansovittelijatoimisto	2	2	2,0
Yhteistoiminta-asiamiehetoimisto	4,8	5,1	4,4
Sisäinen tarkastus (päätt. 2017)	2,7	0,4	
Tieto (päätt. 2016)	2,6		
Yhteensä	405,5	396,9	392,1

Kiekun HTV-raportin toimintotiedot ovat sellaisinaan vajaita johtuen henkilöstön puutteellisista työaikakirjauksista. Asiaan on kiinnitetty vuonna 2018 erityistä huomiota lisäämällä tuntikirjauksiin liittyvää ohjeistusta ja ohjausta. Lisäksi Kiekun jakopalkkalaskennassa on ollut puutteellisista kirjauksista johtuen virheellisiä painotuksia poissaolojen osalta, mikä on virheellisesti lisännyt poissaolojen määrää Kiekun HTV-raportilla.

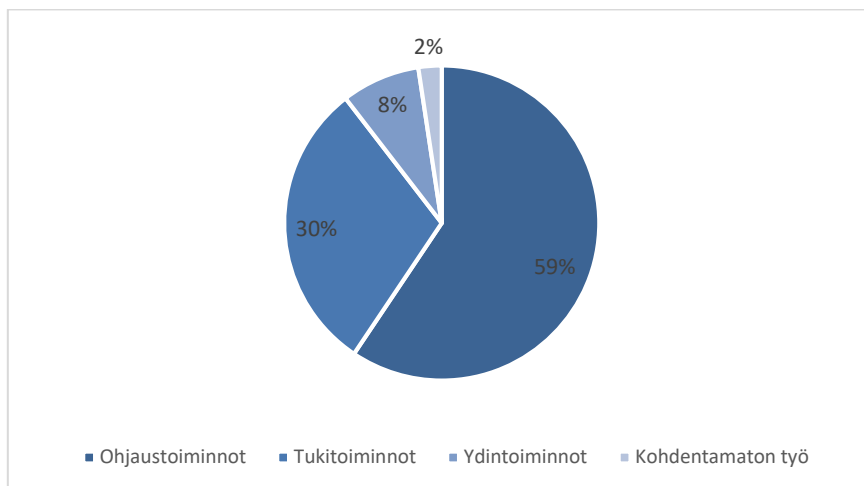
Alla olevaan taulukkoon on koostettu vuoden 2018 henkilötyövuosi- ja toimintotiedot erillisen laskelman avulla. Vuoden 2018 tiedot on koostettu kahden Kiekun raportin avulla, kokonaistyöaikaraportin (kokonaistunnit) sekä HTV:t seuranta- ja raportin avulla. Laskelmassa poissaolojen osuus on laskettu uudelleen kokonaistyöaikaraportin tuntitietojen avulla, ja kohdentamaton tehollinen työaika on kirjattu henkilön ole-

tustoimintokoodille, mikäli se on ollut tiedossa. Jotta laskelmiin saadaan vertailukelpoisuutta tulevien vuosien varalle, kaikki henkilöt on sijoitettu vain yhdelle toimintayksikölle, loppuvuoden tiedon mukaisesti. Tästä johtuu pienet toimintayksikkökohtaiset henkilötyövuosierot Kiekun raportin ja toimintakertomukseen oikaistujen tietojen välillä.

Taulukko 10. Henkilötyövuodet toimintayksiköittäin ja toiminnoittain 2016-2018

Toimintayksiköt	htv			Ydintoiminnot			Ohjaustoiminnot			Tukitoiminnot			Poissaolot			Kohdentamaton		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Konserniohjausyksikkö	33,9	35,7	33,5	1,4	1,3	0,3	15,9	12,3	16,2	6,0	6,7	10,2	7,7	8,5	6,8	2,7	2,4	0,0
Henkilöstö- ja hallintoyksikkö	42	38,2	37,6	0,7		0,4	3,2	3,2	3,1	43,1	23,6	26,0	-5,7	10,3	8,2	0,5	0,5	0,0
Viestintä	9,8	10,4	10,0			0,0	0,1		0,0	5,5	7,6	8,0	3,6	2,5	1,9	0,4	0,2	0,0
Innovaatio- ja yritysrahoitusosasto (ent. EIO)	64,6	63,7	69,2	1,1	1,2	4,4	23,4	11,7	32,4	10,4	8,1	14,0	20	24,9	13,3	7,7	14,6	5,0
Energiaosasto	45,3	43,3	42,9	5,5	6,3	8,5	16,8	14,6	19,4	6,1	5,6	6,3	13	11,2	8,4	3,3	3,9	0,3
Alueet- ja kasvupalveluosasto (alk. 4/2018)			110,2			6,9			63,6			15,0			22,9			1,8
Työllisyys- ja toimivat markkinat osasto (alk 4/2018)			80,4			4,8			45,2			14,4			15,6			0,4
Yritys- ja alueosasto (päätt. 3/2018)	71,7	73,2		9,2	5		27,9	26,2		10,1	9,8		20,5	22,9		3,6	6,7	
Työelämä- ja markkinaosasto (päätt. 3/2018)	54,7	56,1		0,4	0,6		30,8	26,2		7,3	9,1		13,8	12,9		1,4	4,4	
Työllisyys- ja yrittäjyysosasto (päätt. 3/2018)	70	67		5,2	4,9		28,3	16,5		12,6	11,1		20,1	21,5		3,1	6,1	
Muut (VST, YTA, TN)	8,2	8,8	8,3			0,0	3,9	3,9	6,6	0,1	0,4	0,5	1,7	1,9	1,2	2,4	2,1	0,0
Sisäinen tarkastus (päätt. 2017)	2,7	0,4					0,2			1,6	0,4		0,9	0		0,0	0	
Tieto-osasto (päätt. 2016)	2,6			0,2			1,0			0,6			0,6			0,3		
Yhteensä	405,5	396,9	392,1	23,8	19,3	25,3	151,4	114,6	186,4	103,4	82,3	94,6	96,4	116,6	78,4	25,5	40,8	7,5
%-osuus kokonaishenkilötyövuosista				6 %	5 %	6 %	37 %	29 %	48 %	25 %	21 %	24 %	24 %	29 %	20 %	6 %	10 %	2 %
%-osuus tehollisista henkilötyövuosista	304,1	257,0	313,8	8 %	8 %	8 %	50 %	45 %	59 %	34 %	32 %	30 %				8 %	16 %	2 %

Yllä kuvatun laskennan keinoin oikaistujen vuoden 2018 työaikatietojen perusteella tehollisesta työajasta (313,8 HTV) suurin osa kohdistuu ohjaustoimintoihin (59 %). Tukitoimintojen osuus on 30 % ja ydintoimintojen osuus 8 %. Kirjaamattomasta tehollisesta työajasta 2 prosentille ei ollut oletustoimintokoodia tiedossa, joten kyseistä osuutta ei voitu kohdentaa laskennassa millekään toiminnolle.

Kuvio 1: Tehollisen työajan kohdentuminen toiminnoille 2018

Tehollisen työajan tietojen erot laskelman ja Kiekun HTV-raportin välillä kohdistuvat pääosin ohjaustoimintoihin ja kohdentamattomaan työaikaan. Kiekun HTV-raportilla ohjaustoimintojen osuus tehollisesta työajasta on 50 % ja kohdentamattoman työn osuus 14 %. Tuki- ja ydintoimintojen osuudet ovat Kiekun raportilla lähes samat (tukitoiminnot 29 % ja ydintoiminnot 7 %) verrattuna oikaistuihin tietoihin. Tästä voidaan päätellä, että työaika on vuonna 2018 jättänyt kohdentamatta erityisesti ohjaustoiminnoille työskentelevät henkilöt. Näin ollen kohdentamattoman työn kohdistaminen laskennallisesti jälkikäteen henkilön oletustoiminnolle tuo henkilötövuosisäystä eniten oletustoimintokoodeille.

Laskelman avulla satujen työaikatietojen perusteella ohjaustoimintojen käytetyimmät toiminnot kohdistuvat kaikkiin ministeriöiden yhteisen ohjaustoimintotilikartan toimintoryhmiin. Ohjaustoiminnoista henkilötövuosia kohdistui eniten Yhteiskuntapolitiikan strategiat ja seuranta -osioon kuuluvaan Strategiatyö, kehittäminen ja seuranta -toimintoon (21 %). Lisäksi käytettiin EU- ja kansainväliset asiat -osioon kuuluvaa EU-asiatoimintoa (13 %), Lainsäädännön valmistelu ja seuranta -osioon kuuluvaa Kansallinen säädösten valmistelu -toimintoa (12 %) sekä Ministeriön toimialan ohjaus ja toiminta- ja taloussuunnittelu sekä seuranta -osioon kuuluvaa Ohjaus- ja kehittäminen -toimintoa (11 %).

Tukitoiminnoista suurin osa kohdistui Yleishallinto ja johtaminen -toiminnolle (63 % tukitoiminnoista), jonne Kiekun yhteisen toimintotilikartan mukaisesti kuuluu kohdistaa perusvirkamiehen hallinnollisiin tehtäviin kulunut työaika. Ydintoiminnoista työaika kohdistui eniten maahanmuuttajien kotouttaminen -toiminnolle (15 % ydintoiminnoista) sekä Ydinenergiaan liittyvät lupaviranomaistehtävät -toiminnolle (15 % ydintoiminnoista).

1.4.2 Toiminnan taloudellisuus

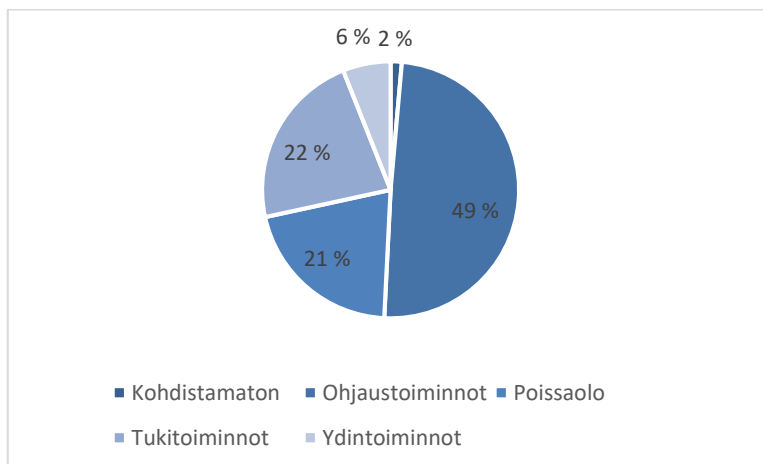
Ministeriöllä oli vuoden 2018 talousarvion määrärahoja käytössä yhteensä 846,9 miljoonaa euroa sekä edellisiltä vuosilta siirryneitä määrärahoja 160,7 miljoonaa. Yhteensä käytössä oli 1 007,6 miljoonaa euroa. Tarkemmat tiedot kappaleessa 2. talousarvion toteumalaskelma.

Alla on taulukko menojen liikekirjanpidontileille kirjatusta eristä toiminnoittain (kaikki TA-tilit, joilla kirjauksia menojen LKP-tileillä).

Taulukko 11. Kulujen toteuma toiminnoittain 2018 (1000.000€)

Toiminto	Henkilöstökulut			Muut kulut						Yhteensä					
	2016	2017	2018	2016	%	2017	%	2018	%	2016	%	2017	%	2018	%
Ydintoiminnot				70,6	15	64,4	13	44,6	8	70,6	14	64,4	13	44,6	8
Ohjaustoiminnot				297,1	61	272,6	56	253,0	45	297,1	58	272,6	53	253,0	43
Tukitoiminnot				0,9	0	0,5	0	0,7	0	0,9	0	0,5	0	0,7	0
Kohdentamaton	28,3	26,9	27,4	115,2	24	151,1	31	258,6	46	143,5	28	178,0	35	286,1	49
YHTEENSÄ	28,3	26,9	27,4	483,9	100	488,6	100	556,9	100	512,2	100	515,5	100	584,3	100

Palkkakustannukset saavat toimintotiedon jakopalkkalaskennan yhteydessä. Koska työajankirjauksissa on ollut vuonna 2018 puutteita, ei Kiekusta ole suoraan raportoitavissa koko TEM:n palkkakustannusten toimintokohtaista tietoa. Edellä kuvatun HTV-laskelman avulla on kuitenkin voitu jälkikäteen laskea toimintokohtaiset palkkakustannustiedot. Palkat pl. työkorvaukset ja ulkopuolisten palkkiot olivat 27,4 miljoonaa euroa. Laskettujen HTV-tietojen avulla tehollisen työajan palkat jakautuvat alla olevan kuvion mukaan (ohjaustoiminnot 13,5 milj. €, ydintoiminnot 1,7 milj. €, tukitoiminnot 6,1 milj., kohdentamaton 0,4 milj. € ja poissaolot 5,7 milj. €).

Kuvio 2: Palkkojen (€) kohdentuminen toiminnoille 2018

Työ- ja elinkeinoministeriön matkustuskulut vuonna 2018 olivat 1,9 miljoonaa euroa (1,6 miljoonaa euroa vuonna 2017). Kulut kasvoivat 12,7 % edellisestä vuodesta. Henkilötyövuotta kohden matkustusmenot kasvoivat 14 %. Ministeriön matkustuskulut olivat 4 720 euroa/henkilötyövuosi (4 140 euroa/htv vuonna 2017).

Taulukko 12. Työ- ja elinkeinoministeriön matkakulut 2016-2018 (1 000€)

Kululaji	2016	2017	2018
Päivärahat kotimaa	39	39	38
Päivärahat ulkomaat	127	145	174
Kilometrikorvaukset	15	15	13
Matkustuspalvelut	1 160	1 444	1 626
Yhteensä	1 341	1 643	1 851

Ministeriöiden hallinto- ja palvelutoimintoja hoitava valtioneuvoston hallintoyksikkö (VNHY). Palvelusta syntyneet kustannukset jaetaan ministeriöille vuosittain sovituin jakoperustein, pääasiallisesti henkilömäärien suhteessa.

Työ- ja elinkeinoministeriön osalta valtioneuvoston kanslian tuottamien palveluiden laskennalliset kustannukset olivat 7,5 miljoonaa euroa vuonna 2018 (vuonna 2017 9,6 miljoonaa euroa).

Työ- ja elinkeinoministeriön laskennallisista kustannuksista 40 % (51 % vuonna 2017) koostui toimitila- ja turvallisuuspalveluista. Kyseiset kustannukset laskivat 39 % vuo-

desta 2017. Kustannustenlaskun voidaan katsoa johtuvan erityisesti toimitilojen vaihdoksesta. TEM siirtyi Eteläesplanadilta kokonaan Aleksanterinkadun toimitiloihin vuoden 2018 aikana.

Taulukko 13. VNHY:n palvelutuotannon kustannukset TEM:n osalta

(1 000 euroa)	2016	2017	2018
Tietotoimiala	3 081	3 280	3 033
Tila- ja turvallisuuspalvelut	6 422	4 909	3 019
Tietotuki- ja julkaisupalvelut	238	234	227
Käännöspalvelut	721	655	727
Henkilöstöpalvelut ja taloustoimiala	604	428	428
Muut valtioneuvoston yhteiset	78	120	102
Yhteensä	11 144	9 626	7 536

Toimintamenot osastoittain ja yksiköittäin

Työ- ja elinkeinoministeriön käytössä oli toimintamenoäärärahoja (32.01.01.1) vuonna 2018 yhteensä 38 404 501,33 euroa. Vuodelta 2017 siirtyi momentin 32.01.01.1 toimintamenoäärärahaa 6 750 501,33 euroa, josta 6,4 miljoonaa kirjattiin palkkauskuluihin ja 0,3 miljoonaa asiantuntijapalveluihin. Toimintamenoja käytettiin, tuotot pois lukien, yhteensä 31 572 247,29 euroa. Ministeriön toimintamenoäärärahojen (momentti 32.01.01.1) menoista 82 % aiheutui henkilöstökuluista ja 18 % muista kuluista. Alla taulukossa toimintamenojen jakautuminen osastoittain.

Taulukko 14. Toimintamenojen toteuma toimintayksiköittäin pl. tuotot (1 000 €)

Toimintayksikkö	Henkilöstökulut						Muut kulut						Yhteensä					
	2016	%	2017	%	2018	%	2016	%	2017	%	2018	%	2016	%	2017	%	2018	%
Johto	198	0,7	188	0,7	190	0,7	282	5,2	328	5,1	405	7,2	480	1,5	516	1,6	596	1,9
Konserniohjausyksikkö	2 549	9,5	2 737	10,7	2 688	10,4	472	8,7	625	9,7	496	8,8	3 021	9,3	3 362	11	3 184	10,1
Henkilöstö- ja hallintoyksikkö	2 269	8,4	2 035	8,0	2 164	8,3	83	1,5	47	0,7	20	0,4	2 352	7,3	2 082	6,5	2 185	6,9
Viestintäyksikkö	633	2,4	676	2,6	605	2,3	457	8,4	131	2,0	189	3,4	1 090	3,4	807	2,5	794	2,5
Innovaatio- ja yritysrahoitusosasto (ent. EIO)	4 472	16,6	4 255	16,6	4 504	17,4	1 260	23,1	1 954	30,4	1 079	19,2	5 732	18	6 209	19	5 583	17,7
Energiaosasto	3 209	11,9	3 053	11,9	3 084	11,9	328	6,0	387	6,0	377	6,7	3 537	11	3 440	11	3 462	11,0
Alueet- ja kasvupalveluosasto (alk. 4/2018)					4 378	16,9					828	14,7					5 206	16,5
Työllisyys- ja toimivat markkinat osasto (alk. 4/2018)					3 901	15,0					1 179	20,9					5 080	16,1
Yritys- ja alueosasto (päät. 3/2018)	4 307	16,0	4 199	16,4	1 252	4,8	280	5,1	355	5,5	0	0,0	4 587	14	4 554	14	1 252	4,0
Työelämä- ja markkinaosasto (päät. 3/2018)	3 868	14,4	3 739	14,6	1 213	4,7	859	15,8	1 284	20,0	0	0,0	4 727	15	5 023	16	1 213	3,8
Työllisyys- ja yrittäjyysosasto (päät. 3/2018)	4 456	16,5	4 066	15,9	1 255	4,8	159	2,9	153	2,4	0	0,0	4 615	14	4 219	13	1 255	4,0
Ministeriön yhteiset	5	0,0	-1	0,0	7	0,0	1 197	22,0	1 127	17,5	1 006	17,9	1 202	3,7	1 126	3,5	1 013	3,2
Muut (VST, TN, YTA)	590	2,2	644	2,5	699	2,7	43	0,8	35	0,5	52	0,9	633	2,0	679	2,1	751	2,4
Sisäinen tarkastus (päät. 2017)	203	0,8	10	0,0	0	0,0	32	0,6	0	0,0	0	0,0	235	0,7	10	0	0	0,0
Tieto-osasto (päät. 2016)	209	0,8	0	0,0		0,0	0	0,0	0	0,0		0,0	209	0,7	0	0	0	0,0
YHTEENSÄ	26 968	100	25 601	100	25 941	100	5 452	100	6 426	100	5 632	100	32 420	100	32 027	100	31 572	100

1.4.3 Maksullisen toiminnan ja yhteisrahoitteisen toiminnan tulos ja kannattavuus

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus

Työ- ja elinkeinoministeriön maksullista toimintaa säätelevät työ- ja elinkeinoministeriön asetus työ- ja elinkeinoministeriön maksullisista suoritteista (1465/2016, päivitetty 12/2018: 1292/2018), työ- ja elinkeinoministeriön asetus ydinenergian käytön valvontaan kuuluvista työ- ja elinkeinoministeriön maksullisista suoritteista (205/2014), työ- ja elinkeinoministeriön asetus ydinlaitosten ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn kuuluvista työ- ja elinkeinoministeriön maksullisista suoritteista (142/2016) sekä työ- ja elinkeinoministeriön asetus ydinenergian käytön valvontaan kuuluvista työ- ja elinkeinoministeriön suoritteista (43/2016) ja valtioneuvoston asetus ydinenergian käytön valvontaan kuuluvista valtioneuvoston päätöksistä suoritettavista maksuista (1474/2001).

Työ- ja elinkeinoministeriön valtion maksuperustelain (150/1992) ja maksullisista toimintaa koskevien erityislakien mukainen maksullinen toiminta muodostuu julkisoikeudellisista suoritteista, ydinenergian käytön valvontaan kuuluvista valtioneuvoston päätöksistä suoritettavista maksuista, ydinenergian käytön valvontaan kuuluvista maksullisista suoritteista, ydinlaitoksen ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn kuuluvista maksullisista suoritteista ja liiketaloudellisesti hinnoitelluista suoritteista.

Työ- ja elinkeinoministeriön maksulliset julkisoikeudelliset suoritteet ovat lupia ja päätöksiä, jotka hinnoitellaan omakustannusarvon mukaan ja niistä peritään yleensä maksuperustelain 6 §:n mukainen kiinteä hinta.

Ministeriön toiminnan luonteesta ja tehtävistä johtuen ministeriön maksullinen toiminta on suoritemäärältään vähäistä. Maksullinen toiminta voi kuitenkin olla euromäärältään merkittävää, jos vuoden aikana on tehty esimerkiksi ydinenergian käytön valvontaan liittyvä periaatepäätös. Vuoteen 2017 verrattuna maksullisen toiminnan tuotot vähenivät vuonna 2018, koska vuodelle 2017 kohdistui pari poikkeuksellisen suurta julkisoikeudellista suoritetta (yleiseltä merkitykseltään huomattavan ydinlaitoksen käyttöluupa ja lupa kaivos- ja rikastustoimintaan).

Maksullisen toiminnan kustannuslaskennan kehittäminen ja työ- ja elinkeinoministeriön maksupolitiikan laatiminen siirtyi vuodelle 2019, koska vuonna 2018 keskityttiin erityisesti henkilöstön työajankohdentamiseen ohjeistusta ja ohjausta lisäämällä. Tällä tavoitellaan raportoinnin luotettavuuden lisäämistä, joka edesauttaa myös maksullisen toiminnan kustannuslaskennan kehittämisessä.

Taulukko 15. Maksullisen toiminnan tuottojen jakautuminen (1 000€)

Maksullisen toiminnan tuotot	2016	2017	2018
Maksuperustelain mukaiset julkisoikeudelliset suoritteet	105	231	95
Maksuperustelain mukaiset muut suoritteet	4	16	14
Yhteensä	109	247	109

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus

Yhteisrahoitteisen toiminnan tuottoja kertyi 2,2 miljoonaa euroa (3,9 miljoonaa euroa vuonna 2017 ja 0,1 miljoonaa euroa vuonna 2016). 2,1 miljoonaa koostui sisäministeriön hallinnoimasta Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastosta (Asylum, Migration and Integration Fund, AMIF) ja 9 000 euroa EU:n puiteohjelmahankkeen CARES tuloista. AMIF-rahaston projekteja vuonna 2018 olivat Sylvia II (0,2 miljoonaa euroa) ja Sylvia III (1,9 miljoonaa euroa). Työ- ja elinkeinoministeriö on jakanut edelleen kyseisen määrärahan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten käyttöön, jotka ovat laskuttaneet ministeriöltä kyseisestä toiminnasta niille syntyneet kustannukset (1,2 miljoonaa vuonna 2018) ja työ- ja elinkeinoministeriö on laskuttanut kustannukset edelleen sisäministeriöltä.

Yhteistoiminnan kustannusten korvaukset

Yhteistoiminnan kustannusten korvauksia kertyi 8,5 miljoonaa euroa (12,7 miljoonaa euroa vuonna 2017 ja 10,1 miljoonaa euroa vuonna 2016). Yhteistoiminnan kustannusten korvaukset sisältävät viranomaistoimintaan liittyvät yhteistoiminnasta ja yhteisistä hankkeista aiheutuneiden kustannusten korvaukset. Yhteistoiminnalla tarkoitetaan myös ministeriön rakennerahastovaroin rahoitettuja teknisen tuen hankkeita.

EU-rakennerahastojen itse toteutettujen valtakunnallisten kehittämishankkeiden ja teknisen tuen rahoitusta kirjataan tukikelpoisia menoja vastaavasti ministeriön pääluokan talousarviomomentin menoksi. Työ- ja elinkeinoministeriössä oli vuonna 2018 neljä teknisen tuen hanketta. Yhteistoiminnan kustannusten korvauksia saatiin valtakunnallisiin rakennerahasto-ohjelmien toimeenpanoon, sähköisiin palveluihin, teknisen tuen hankkeiden hallintoon, viestintään ja vuosien 2014–2020 teknisen tuen arviointiin yhteensä 6,9 miljoonaa euroa. Teknisen tuen hankkeisiin käytettiin ministeriössä 10,2 henkilötyövuotta (9,9 htv vuonna 2017 ja 12,2 htv vuonna 2016) ja hankkeiden henkilöstökuluihin 0,6 miljoonaa euroa (0,6 miljoonaa euroa vuonna 2017). Tekninen tuki voidaan katsoa kustannusten korvaukseksi. Rakennerahastovaroista katetaan vain tukikelpoiset menot, joista saadaan korvaus.

Euroopan globalisaattorahastolta on saatu rahoitusta kolmeen EGR-hankkeeseen (Microsoft, Nokia ja kaupan alan muutokset) yhteensä 1,3 miljoonaa euroa (vuonna 2017

6,8 miljoonaa euroa). Työ- ja elinkeinoministeriö on jakanut määrärahaa elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskusten käyttöön. Ministeriössä hankkeisiin käytettiin yhteensä 1,1 henkilötyövuotta (v. 2017 1,5 htv) ja hallinnon henkilöstökuluihin noin 57 000 euroa (80 000 euroa vuonna 2017).

Yhteistoiminnan kustannusten korvauksia saatiin lisäksi Palkeet-palvelukeskukselta EU-neuvoston matkojen kustannuksiin, Valtiokonttorilta Kaiku-kehittämisrahaan sekä yliopistoilta korkeakouluharjoittelijoiden kustannuksiin.

1.5 Tuotokset ja laadunhallinta

1.5.1 Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet

Hallituksen esityksiä annettiin 35 (tavoite 28). Esityksistä annettiin ilmoitettuna istuntokautena 85 % (tavoitetaso > 80 %). Valtioneuvoston asetuksia annettiin 33 (tavoite 30). Vuonna 2017 sisämarkkinadirektiivien täytäntöönpanovaje oli 0,5 % (tavoite <1,0 %).

Taulukko 16. Tuotokset ja laadunhallinta

	2016	2017	2018
Hallituksen esitykset (kpl)	39	28	35
Luvatun istuntokauden aikana eduskunnalle (%)	75	79	85
Muutoksia eduskunnassa säädösteknisten ja kielellisten puutteiden johdosta (%)	1,0	0,6	0,5
Valtioneuvoston asetukset (kpl)	41	24	33
Sisämarkkinalainsäädännön alaan kuuluvien direktiivien täytäntöönpanovaje (%)	1,96	0,6	0,5

1.5.2 Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu

Palvelukyvyille ja suoritteiden laadulle ministeriössä ei ole määritelty tavoitteita tai indikaattoreita. Työ- ja elinkeinoministeriön toiminnassa pyritään kuitenkin jatkuvaan toiminnan ja palvelukyvyyn kehittämiseen. Työ- ja elinkeinoministeriö johtaa ja ohjaa kasvu- sekä elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaa, työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikkaa, kuluttaja- ja kilpailupolitiikkaa, alue-, energia- ja ilmastopolitiikkaa sekä työelämän kehittämistä ja maahanmuuttajien kotouttamista. Hallinto palvelee kasvatavoitetta huolehtimalla siitä, että yritysten toimintaympäristö on kunnossa ja kansainvälisesti kilpailukyinen.

1.6 Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstön määrä ja ikärakenne

Ministeriön henkilöstömäärä on tasaisesti vähentynyt viime vuosina. Vuoden 2018 lopussa henkilöstömäärä oli 389 ja henkilötyövuosimäärä 392,8, kun edellisen vuoden lopussa luvut olivat 389 ja 397,5. Lähivuosien tavoitelukua pienentävät edelleen maakuntaudistuksesta johtuvat mahdolliset toimintojen, tehtävien ja henkilöstön uudelleenkohdentamiset.

Ministeriön ydintoimintojen turvaamiseen ja henkilöstöresurssien tarkoituksenmukaiseen kohdentamiseen tähtääviä resurssikartoituksia on tehty vuosittain ennen tulosneuvottelujen käynnistymistä osastojen ja yksiköiden sekä henkilöstö- ja hallintoyksikön kesken. Näiden kartoitusten lisäksi toimintayksiköiden kanssa käydään jatkuvaa vuoropuhelua riittävien osaamisresurssien turvaamiseksi. Henkilötyövuosien ja palkkausmäärärahojen seuranta tehdään osasto- ja yksikkökohtaisesti henkilötarkkuudella.

Henkilöstön tehtävissä on viime vuosina tapahtunut tehtävänkuvien laajentamisten ja monipuolistamisen ansiosta siirtymää vaativammille tehtävätasolle. Henkilöstörakennetta kehitetään johdonmukaisesti asiantuntijapainotteisemmaksi. Vaativuustasojen ja suoritusasteiden korotuksia on tehty palkkausjärjestelmän käyttöönottovuoden 2010 jälkeen runsaasti, viime vuosina kuitenkin maltillisesti. Samaan aikaan takuupalkalla olevien prosenttiosuus henkilöstöstä on normalisoitunut.

Hallituksen keskeisen rakenteellisella uudistuksella, maakuntaudistuksella, on erittäin suuri vaikutus työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan toimintaan. Henkilöstön rekrytoinnissa on otettu uudistus huomioon siten, että vakituisten virkojen lisäämisen sijaan henkilöstöä on palkattu määräaikaisiin tehtäviin. Näin ollen ministeriössä tulee siirtymäkauden ajaksi määräaikaisen henkilöstön määrä kasvamaan.

Työn tekemisen tapojen monipuolistuminen

Työ- ja elinkeinoministeriössä noudatetaan vuonna 2016 hyväksyttyä koko valtioneuvostoa koskevaa työaikaohjetta, joka yhdenmukaistaa ministeriöiden työaikamääräyksiä ja -linjauksia. Työaikajoustoja hyödynnettiin edelleen henkilöstön työ- ja elämäntilanteiden mukaan osa-aikatyön, vuorotteluvapaiden, etätyön sekä liukuvan työajan muodossa. Etätyötä tekevien määrä on muutamassa vuodessa toimistoteknologian kehittymisen ja monitoimitilojen käyttöönoton myötä kasvanut moninkertaiseksi. Etätyön

tekeminen on vakiintunut työskentelymalli ja siihen on olemassa selkeät, koko henkilöstöä koskevat pelisäännöt.

Ministeriössä on pari vuotta ollut käytössä työaikapankkijärjestelmä. Sen tavoitteena on tuoda joustoa erityisesti tilanteissa, joihin liittyy ennakoitavissa olevan työmäärän lisääntyminen erilaisista ajallisista ja muista työtilanteista riippuen. Työaikapankkiin etukäteen siirretyksi sovitut tunnit voidaan pitää myöhemmin vapaapäivinä.

Uusien työn tekemisen tapojen kehittäminen ja monipuolistaminen on ollut vuoden 2018 aikana erittäin tärkeää, sillä koko ministeriö muutti samaan kiinteistöön osoitteeseen Aleksanterinkatu 4-10. Toimitilauudistuksessa on ollut keskeistä siirtyminen yhä enemmän sähköiseen työskentelytapaan ja monitilatyöympäristön täysimääräinen hyödyntäminen. Henkilöstöasiantuntijoiden rooli on ollut tukea henkilöstöä muuton valmistelussa ja uusiin työskentelytapojen omaksumisessa.

Taulukko 17. Työ- ja elinkeinoministeriön henkilöstöjakauma

	2016	2017	2018	Vuosimuutos %
Henkilöstömäärä yhteensä	393	389	389	0
Naiset	270	272	273	0,4
Miehet	123	117	116	-0,9
Henkilötyövuodet	405,3	397,5	392,8	-1,2
Vakinaiset	345	323	318	-1,5
Naiset	262	234	221	-1,8
Miehet	111	98	97	-1
Määräaikaiset	48	66	71	7,6
Naiset	36	47	52	10,6
Miehet	12	19	19	0
Kokoaikaiset	384	376	375	-0,3
Naiset	263	263	262	-0,4
Miehet	121	113	113	0
Osa-aikaiset	9	13	14	7,7
Naiset	7	9	11	22,2
Miehet	2	4	3	-25
Tehdyn työajan osuus säännöllisestä vuosityöajasta, %	80,7	81,4	81,9	0,6
Kokonaistyövoima- kustannukset, €/vuosi	29 048 822	27 079 779	23 583 799	1,7
Tehdyn työajan palkkojen %- osuus palkkasummasta	77,4	78,6	79,2	1,7
Välilliset työvoimakustannukset, €/vuosi	10 432 333	8 854 158	8 860 964	-12
Välilliset työvoimakustannusten %- osuus tehdyn työajan palkoista	56,0	55,8	47,4	-14,9

Henkilöstön ikärakenne

Kertomusvuonna ministeriön henkilöstön keski-ikä oli 49,5 vuotta (vuonna 2017 keski-ikä 49,4 vuotta ja vuonna 2016 50,2 vuotta). Keski-ikä naisten osalta oli 49,3 vuotta ja miesten osalta 50 vuotta.

Taulukko 18. Työ- ja elinkeinoministeriön henkilöstönmäärät ikäluokittain

Ikäluokat	Henkilöstönmäärä ikäluokittain			Vuosi- muutos %
	2016	2017	2018	
65 -	7	4	6	50
55 - 64	134	129	132	2,3
45 - 54	140	134	124	-7,5
35 - 44	83	84	84	0,0
25 - 34	28	37	42	13,5
-24	1	1	1	0,0

Henkilöstön koulutustasoindeksi

Ministeriön henkilöstön koulutustasoindeksi oli 6,4 kertomusvuoden lopussa. Indeksillä on pysynyt muuttumattomana vertailuvuosien aikana.

Taulukko 19. Työ- ja elinkeinoministeriön koulutustasoindeksi 2016-2018

	2016	2017	2018	Vuosi- muutos %
Koulutustasoindeksi	6,4	6,4	6,4	0,0
Naiset	6,2	6,2	6,3	0,1
Miehet	6,9	6,9	6,9	-0,3

Työhyvinvointi

Osaamisen kehittämisen, työhyvinvoinnin, työsuojelun ja työterveyshuollon osalta on jatkuvasti toimittu yhteistyössä VNHY:n (valtioneuvoston hallintoyksikön) kanssa valtioneuvostotasaisten käytäntöjen yhtenäistämiseksi ja edelleen kehittämiseksi. Ministeriössä vuosi 2018 oli erityisesti monien muutosten vuosi, joten muutoksen johtamisen tukemiseen on panostettu eri muodoissaan. Organisaatio muuttui 1.1.2018 ja koko ministeriö siirtyi 1.10.2018 lukien Aleksanterinkatu 4-10:n monitiloihin.

Ministeriössä mitattiin henkilöstön työtyytyväisyyttä syksyllä 2018 VMBaro-työtyytyväisyyskyselyllä. Kyselyn tulokset ajettiin ministeriö-, osasto-/yksikkö- ja ryhmätasolla. Toimintayksiköissä tulokset käsiteltiin 31.12.2018 mennessä kullekin toimintayksikölle sopivalla tavalla tulevat organisaatiomuutokset huomioiden. Vastausprosentti kyselyyn oli

73 (vuonna 2017 se oli 69,3) perusjoukon ollessa noin 400 henkeä. Ministeriön hienoisesti parantuneita tuloksia vuoden 2017 tuloksiin verrattuina voidaan pitää ilahduttavina, sillä vuonna 2018 ministeriössä on ollut varsin paljon muutoksia. Kokonaistyötyväisyysindeksi oli 3,61 (vuonna 2017 se oli 3,59). Ministeriön työterveyshuollon kustannukset, joista VNHY vastaa, olivat 701 euroa/hvt (822 euroa/hvt vuonna 2017).

Taulukko 20. VMBaron indeksit työ- ja elinkeinoministeriössä osa-alueittain vuosina 2016, 2017 ja 2018

	2016	2017	2018
Johtaminen	3,44	3,47	3,53
Työn sisältö ja vaikuttamismahdollisuudet	4,03	4,05	4,05
Palkkaus	2,71	2,73	2,8
Osaaminen, oppiminen ja uudistuminen	3,61	3,64	3,67
Työyhteisön toimintakulttuuri	3,83	3,88	3,91
Työ- ja toimintaympäristö	3,69	3,71	3,67
Vuorovaikutus ja viestintä	3,46	3,49	3,46
Työnantajakuva ja arvot	3,60	3,62	3,61
Kokonaisindeksi	3,57	3,59	3,61

1.7 Tilinpäätösanalyysi

1.7.1 Rahoituksen rakenne

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan pääluokassa (32) oli vuoden 2018 talousarviossa määrärahaa käytössä 3 011,3 miljoonaa euroa (3 100,9 miljoonaa euroa vuonna 2017). Ministeriö-kirjanpitoyksikön käytössä oli menoarviomäärärahoista 846,9 miljoonaa euroa, mikä oli noin 9,3 % vähemmän kuin vuonna 2017 (854,9 miljoonaa euroa vuonna 2017). Vuodelta 2017 siirtyi määrärahoja vuodelle 2018 yhteensä 160,7 miljoonaa euroa (vuodelta 2016 vuodelle 2017 siirtyi yhteensä 93,6 miljoonaa euroa). Tuloarvioteileillä tapahtunut merkittävä lisäys aiheutui viennin jälleenrahoitustoimintaan myönnettyjen lainojen ennaikaisesta takaisinmaksusta.

Taulukko 21. Työ- ja elinkeinoministeriön käytettävissä ollut rahoitus (talousarvio ja siirtyneet määrärahat) vuosina 2016–2018 (1000 euroa)

	2016	2017	2018
Tuloarviotilit	703 257	793 644	2 114 369
Käytössä olleet menoarviotilit			
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	951 099	944 695	1 006 449
Ulkoasiainministeriön hallinnonala	64	293	261
Valtiovarainministeriön hallinnonala			562
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala		3412	50
Valtioneuvoston kanslia	156	249	354
Menoarviotilit yhteensä	951 319	948 649	1 007 676

Maksullisen toiminnan tuottoja kertyi 0,1 miljoonaa euroa (0,2 miljoonaa euroa 2017) ja muita toiminnan tuottoja 24 miljoonaa euroa (27,7 miljoonaa euroa 2017).

Elinkeino- ja innovaatiopolitiikka

32.20.42. Kasvukekosysteemien ja innovatiivisten julkisten hankintojen kehittäminen

Momentille myönnetystä 5 miljoonasta eurosta talousarviossa osoitettiin 3 miljoonaa euroa kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen verkostomaiselle osaamiskeskukseen (KEINO). Sen kolmevuotisen toimintasuunnitelman pohjalta ensimmäiselle toimintavuodelle myönnettiin 1,972 miljoonaa euroa, josta käyttöoikeutta myönnettiin Business Finlandille enintään 162 500 euroa ja Suomen ympäristökeskukselle (SYKE) enintään 162 000 euroa.

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka

32.30.51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut

Vuoden 2018 talousarvion 321,05 miljoonan euron määrärahasta jaettiin ELY-keskuksille noin 294,6 miljoonaa euroa. Työ- ja elinkeinoministeriöön jätettiin 12,5 miljoonaa euroa valtionhallintoon työllistämisen menoihin, jotka valtion kirjanpitoyksiköt veloittivat momentilta suoraan. Ministeriön käyttöön jätettiin noin 14 miljoonaa euroa. Vuodelta 2017 siirtynyttä määrärahaa oli noin 267,5 miljoonaa euroa, josta ELY-keskusten käytössä noin 264 miljoonaa euroa ja työ- ja elinkeinoministeriön käytössä noin 0,6 miljoonaa euroa. Vuoden 2018 ensimmäisellä lisätalousarviolla momentilla siirtynyttä vuoden 2017 määrärahaa peruutettiin 2,8 miljoonaa euroa. Peruutus johtui SIB-toimintamallin odotettua hitaammasta käynnistymisestä.

Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä

32.40.51. Eräät merimiespalvelut

Vuonna 2018 toimintaan myönnettiin yhteensä 2 572 000 euroa. Merimiespalvelutoiminnan valtionosuuteen käytettiin 1 080 759,86 euroa ja matkakulujen korvauksiin käytettiin 467 891,97 euroa. Kaikkiaan käyttämättä jäi 1 023 348,17 euroa.

32.40.52. Palkkaturva

Momentille oli budjetoitu 32 000 000 euroa. Tästä 25 022 543,98 euroa käytettiin palkkaturvaan. 11 893,61 euroa käytettiin takaisinperittyjen saatavien palautuksiin ja niistä kertyneisiin korkoihin ja 106 985,21 euroa viranomaismaksuihin, oikeudenkäyntikuluihin ja konkurssikustannuksiin. Yhteensä käytettiin siis 25 141 422,80 euroa ja käyttämättä jäi 6 858 577,20 euroa.

Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka

32.50.42. Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen

Momentilla ei vuonna 2018 enää ollut käytettävissä myöntämisvaltuutta uusien avustuspäätösten tekemiseen. Momentin vuoden 2018 määräraha oli 16 171 000 euroa, josta toimivaltaisille ELY-keskuksille jaettiin 12 069 408 euroa ja työ- ja elinkeinoministeriön käyttöön jäi 4 101 592 euroa.

32.50.44. Alueellinen kuljetustuki

Vuoden 2018 talousarviossa määrärahaa oli 5 000 000 euroa, joka jätettiin kokonaan työ- ja elinkeinoministeriön käyttöön. Vuoden 2017 määrärahaa siirtyi vuodelle 2018 yhteensä 5 000 000 euroa ja vuoden 2016 määrärahaa 1 619 994 euroa.

32.50.64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muihin koheesipolitiikan ohjelmiin

Momentin myöntämisvaltuuksista kohdistui valtaosa (86 %) Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 -Suomen rakennerahasto-ohjelmaan. Osuus on pienempi kuin vuonna 2017 johtuen siitä, että vuoden 2018 toisessa lisätalousarviossa lisättiin pk-yritysaloite-ohjelman rakennerahasto-ohjelman ulkopuolista valtion rahoitusta.

Ohjelman myöntämisvaltuudet jaettiin valtioneuvoston päätöksillä ohjelmaa toteuttavien viranomaisten käyttöön pl. tekninen tuki, joka jaettiin viranomaisille työ- ja elinkeinoministeriön päätöksillä valtioneuvoston päättämän perusjaon mukaisesti. Myöntämisvaltuuksien alueellinen jako välittävälle toimielimille perustui maakunnan yhteistyöryhmien hyväksymiin maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelmiin (Laki alueiden kehittämistä ja rakennerrahastotoiminnan hallinnoinnista, 7/2014, 33 §). Lisärahoitus jaettiin välittävälle toimielimille ohjelman seurantakomitean käsittelyn pohjalta. Ohjelman varojen jaossa huomioitiin hallitusohjelman linjaukset, EU:n painotukset ja toimintaympäristöhaasteet.

Valtioneuvosto jakoi päätöksellään myös valtion rahoitusosuuden myöntämisvaltuudet Euroopan alueellinen yhteistyö (EAY) -tavoitteen sekä Euroopan naapuruusvälineen rajayhteistyöohjelmien (ENI CBC) hallintoviranomaisena toimiville maakuntien liitoille sekä pk-yritysaloiteohjelman valtion rahoitusosuuden työ- ja elinkeinoministeriölle. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön päätöksellä myönnettiin Vähävaraisten avun toimenpideohjelman 2014–2020 vuoden 2018 ohjelmärahoitus sekä tekninen tuki Maaseutuviraston käyttöön.

Varojen käytön ehtojen mukaisesta neuvottelumenettelystä johtuen vuoden 2018 alussa jakamatta jätettiin EAKR:n alueellisen rahoituksen Keski-Pohjanmaan liiton ja Business Finlandin osuudet. Keski-Pohjanmaan liiton osalta neuvottelumenettely saatiin päätökseen joulukuussa 2018 ja valtuudet jaettiin Keski-Pohjanmaan liitolle sen jälkeen.

32.50.65. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin

Momentilla ei vuodesta 2015 alkaen enää ole ollut käytettävissä myöntämisvaltuutta. Momentin talousarvion mukainen määräraha oli vuonna 2018 yhteensä 1 700 000 euroa. Vuoden 2018 toisessa lisätalousarviossa määrärahaa vähennettiin 1 000 000 euroa, eli lopullinen määräraha oli 700 000 euroa. Momentin määrärahaa ei käytetty lainkaan.

Energiapolitiikka

32.60.40. Energiatuki

Työ- ja elinkeinoministeriön käyttöön oli kohdennettu määrärahaa 14,1 miljoonaa euroa ja Innovaatorahoituskeskus Business Finlandille jaettiin 11,9 miljoonaa euroa ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille 4,7 miljoonaa euroa.

Hankkeita on määrällisesti niin paljon, ettei ministeriössä pystytä kaikkia hakemuksia käsittelemään. Lisäksi paikalliset Business Finlandin käsittelijät tuntevat alueensa yritykset huomattavasti paremmin, mikä auttaa päätöksenteossa. Nykyään jako on siten, että standardinomaiset hankkeet (kappalemääräisesti suurin osa) sekä pienet uuden teknologian hankkeet (< 1 miljoonaa euroa) päätetään Business Finlandissa ja suuret (yli 5 miljoonan euron investoinnit) päätetään ministeriössä.

32.60.43. Kioton mekanismit

Määrärahaa kohdennettiin ulkoasiainministeriön käyttöön 131 111 euroa.

Kioton mekanismeilla hankitaan Suomelle päästöyksiköitä. Yksiköiden hankinta on hajautettu usean ministeriön tehtäväksi. Ulkoasiainministeriö vastaa puhtaan kehityksen mekanismien (CDM) hankkeista ja ympäristöministeriö teollisuusmaiden välisistä yhteistoteutuksista (JI) hankkeista. Kokonaishankinnasta vastaavana koordinoivana yksikkönä työ- ja elinkeinoministeriö myöntää valtuutta ja arviomäärärahaa toimeenpaneuvien ministeriöiden hankkeisiin ja hiilirahasto-osuuksiin.

32.60.45. Uusiutuvan energian ja uuden energiateknologian investointituki

Työ- ja elinkeinoministeriön käytössä oli määrärahaa yhteensä 20,8 miljoonaa euroa.

Kotouttaminen

32.70.03 Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen

Vuoden 2017 määrärahaa siirtyi vuodelle 2018 yhteensä 1 630 594 euroa, josta oikeusministeriön käytössä oli 100 000 euroa, ja Opetushallituksen käytössä 23 594 euroa. Työ- ja elinkeinoministeriön käyttöön jäi 1 507 000 euroa. Vuoden 2018 talousarvion momentin 32.70.03 määräraha oli 1 061 000 euroa. Määräraha oli työ- ja elinkeinoministeriön käytössä.

1.7.2 Talousarvion toteutuminen

Tuloarviotilit

Työ- ja elinkeinoministeriön tulorahoituksen rakenne muodostui vuonna 2018 pääosin sekalaisina tuloina, yhteensä 300,6 miljoonaa euroa (2017 yhteensä 272,7 miljoonaa euroa). Palkkaturvamaksujen palautuksista kertyi 19,2 miljoonaa euroa ja EU:n rakennerahastoista ja muista koheesiopolitiikan rahastoista saatavista tuloista kertyi 189,3 miljoonaa euroa.

Tulotileihin vaikutti merkittävästi Suomen Vientiluotto Oy:n lainojen ennenaikainen takaisinmaksu vuonna 2018. Rahoitusmarkkinakriisin aikana otettiin käyttöön OECD-ehdoinen väliaikainen viennin ja kotimaisten alusluottojen jälleerahoitusjärjestelmä, jossa varainhankinta tapahtui Valtiokonttoriin kautta. Järjestelyssä Suomen Vientiluotto Oy ja valtio tekivät luottosopimuksen, jonka takaisinmaksut noudattivat Suomen Vientiluotto Oy:n rahoittaman vientiluoton ehtoja. Suomen Vientiluotto Oy maksoi vuonna 2018 takaisin Suomen valtiolle jälleerahoitustoimintaa varten myönnettyt lainat, lukuun ottamatta yhtä kotimaisen alustoimituksen rahoitukseen myönnettyä euromääräistä lainaa. Ennenaikainen takaisinmaksu lisäsi korkotuloja momentilla 13.01.05 sekä lainojen lyhennyksiä ja kurssivoittoja momentilla 15.01.04.

Korko- ja osinkotuloja kertyi 77,8 miljoonaa euroa (52,4 miljoonaa euroa vuonna 2017). Tulot johtuivat pääosin Suomen Vientiluotto Oy:n jälleerahoituslainoihin liittyvistä kirjausmenettelyistä. Tuloarviotilille 13.01.05 korot muista lainoista kirjattiin Suomen Vientiluotto Oy:n osalta korkotuloja ja johdannaisten purkutuloja yhteensä 61,5 miljoonaa euroa. Suomen Teollisuussijoitus Oy maksoi osinkoa yhteensä 36,8 miljoonaa euroa luovuttamalla 20 808 kappaletta Suomen Malmijalostus Oy:n osakkeita arvoltaan 20,8 miljoonaa euroa, josta rahana maksettiin 16 miljoonaa euroa tuloarviotilille 13.03.01. osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot.

Lainojen lyhennyksiä ja Suomen Vientiluotto Oy:n jälleerahoituslainojen takaisinmaksuja ja niihin liittyviä kurssivoittoja kertyi tuloarviotilille 15.01.04 Muiden lainojen lyhennekset yhteensä 1 683 miljoonaa euroa (447 miljoonaa euroa vuonna 2017). Summasta noin 1,5 miljardia johtui Suomen Vientiluoton ennenaikaisista lainojen takaisinmaksuista ja niihin liittyvistä kurssivoitoista.

Momentille 12.32.99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot tuloutui 41,1 miljoonaa euroa. Kaivostoiminnan royalty-tuloja tuloutettiin 3,5 miljoonaa euroa (3,7 miljoonaa euroa vuonna 2017) ja muita tuloja yhteensä 37,6 miljoonaa euroa (18,8 miljoonaa euroa vuonna 2017). Muihin tuloihin sisältyy Talvivaara Sotkamo Oy:n konkursipesän julkisselvityksen palautus 6,7 miljoonaa euroa. Muihin tuloihin kirjattiin myös Suomen Vientiluotto Oy:n lainojen suojauksiin liittyvät johdannaistulot 6,4 miljoonaa euroa.

Vuoden 2018 talousarviossa ja lisätalousarvioissa arvioitiin tuloarviotileille kertyvän yhteensä 2 114 miljoonaa euroa. Tuloarviotileille tuloutettiin kuitenkin 2 063 miljoonaa euroa.

Menoarviotilit

Ministeriön toimintamenoihin oli vuonna 2018 käytettävissä yhteensä 38,4 miljoonaa euroa ja sen käyttö oli 31,5 miljoonaa euroa. Vuodelle 2019 siirtyi 6,9 miljoonaa euroa (vuodelle 2018 vuodelta 2017 siirtyi yhteensä 6,4 miljoonaa euroa).

Ministeriön toimintayksiköt tekevät jakamattomien määrärahojen osalta jakopäätökset.

Elinkeino- ja innovaatiopolitiikka*32.40.42. Kasvuekosysteemien ja innovatiivisten julkisten hankintojen kehittäminen*

Vuoteen 2017 verrattuna momenttiin vaikutti INKA-ohjelman lakkauttaminen (-2,8 miljoonaa euroa) ja KEINO-osaamiskeskukseen varattu rahoitus (+3 miljoonaa euroa). Momentilla on ollut henkilötyövuosirajoite 6 htv. Vuoden 2018 toteuma on 5 htv.

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka*32.30.51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2v)*

Määrärahaa myönnettiin vuoden 2018 talousarviossa 327 050 000 euroa. Vuoden ensimmäisessä lisätalousarviossa myönnettiin 29 000 000 euron lisämääräraha yrityslähtöisten työvoimakoulutusten lisäämiseen ja vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisen edistämiseksi käynnistettäviin kasvupalvelupilotteihin. Vuoden toisessa lisätalousarviossa momentilta vähennettiin 35 000 000 euroa. Vähennyksestä 2 500 000 euroa aiheutui siirrosta momentille 32.50.40 ja 2 500 000 euroa siirrosta momentille 32.20.06. toimenpideohjelmaan Talent Boost - Kasvua kansainvälisistä osaajista, 10 000 000 euroa siirrosta momentille 29.20.30 ja 10 000 000 euroa siirrosta momentille 29.40.20 osaamisen kehittämisen täsmätoimiin sekä 2 000 000 euroa siirrosta momentille 29.10.31, 2 500 000 euroa siirrosta momentille 29.01.53, 2 500 000 euroa siirrosta momentille 32.70.03. ja 3 000 000 euroa siirrosta momentille 29.40.20. maahanmuuttajien osaamiseen. Vuoden 2018 talousarvion määräraha oli yhteensä 321 050 000 euroa. Määrärahaa käytettiin 50 289 729,81 euroa, josta ELY-keskusten käyttö oli 39 469 007,34 euroa ja valtion virastojen ja laitosten valtionhallintoon työllistämismenojen käyttö suoraan momentilta 10 723 761,72 euroa. Määrärahaa jäi jäljelle 270 760 270,19 euroa, joka siirrettiin vuodelle 2019. Siirtyneen määrärahan määrä momentilla on ollut viime vuosina kasvussa ja tilannetta pyritään tasapainottamaan siten, että siirtyneen ja kuluvan vuoden määrärahan suhde olisi paremmin tasapainossa. Siirtyvän määrärahan kasvuun ovat vaikuttaneet muun muassa palkkatuen ja starttirahan sekä ammatillisen

työvoimakoulutuksen rahoitusvastuun siirtoon liittyvä siirtymävaihe sekä erilaisten tulokseen perustuvien pilotointihankkeiden maksatusten viiveet ja odotettua alhaisemmat toteumat.

Vuodelta 2017 siirtyneestä määrärahasta 267 476 299 eurosta ELY-keskukset käyttivät 264 046 279 euroa ja työ- ja elinkeinoministeriö 630 019,67 euroa. Ministeriön käyttämä määräraha kohdistui SIB-toimintamallin mukaisiin maksatuksiin, yhden henkilötyövuoden palkkauskustannuksiin sekä työvoimakoulutuksen kehittämistoimintaan. Vuoden 2018 ensimmäisellä lisätalousarviolla momentilla siirtynyttä vuoden 2017 määrärahaa peruutettiin 2,8 miljoonaa euroa. Peruutus johtui SIB-toimintamallin odotettua hitaammasta käynnistymisestä.

Momentin 32.30.51 päätösosan mukaan määrärahaa saa käyttää enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen. Määrärahaa on käytetty yhteen henkilötyövuoteen työ- ja elinkeinoministeriössä. Lisäksi momentin päätösosan mukaan määrärahaa saa käyttää työttömien työllistämiseen valtion virastoille ja laitoksille enintään 500 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen ja lain 7 luvun 9 §:n 1 momentissa tarkoitetun palkkatuen maksamiseen siten, että vuoden kuluessa on keskimäärin työllistettynä enintään 3 000 henkilöä. Määrärahaa on vuonna 2018 käytetty 458 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen valtionhallintoon ja 2 798 henkilön työllistämiseen keskimäärin vuoden kuluessa lain 7 luvun 9 §:n 1 momentissa tarkoitetulla palkkatuella.

Momentin 32.30.51. vuoden 2018 myöntämisvaltuus oli yhteensä 70 000 000 euroa, josta käytettiin 31 690 150 euroa ja käyttämättä jäi 38 309 850 euroa. Myöntämisvaltuutta on käytetty vuodelta 2018 vuodelle 2019 ja myöhemmille vuosille jatkuvien työvoimakoulutusten hankintaan.

Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka

32.50.40. Alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistäminen

Momentilla oli määrärahaa vuoden 2017 talousarviossa 10 000 000 euroa. Määrärahaa jaettiin helmikuussa valtioneuvoston päätöksellä 9 970 000 euroa maakuntien liitoille sekä osoitettiin 30 000 euroa työ- ja elinkeinoministeriölle käytettäväksi hallituksen Kilpailukyyn vahvistaminen elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä parantamalla -nimisen kärkihankkeen alueelliset innovaatiot ja kokeilut -toimenpiteen toteuttamiseen.

Vuoden 2018 ensimmäisessä lisätalousarviossa momentille myönnettiin lisäystä 5 208 000 euroa käytettäväksi Kimolan kanavan kunnostamiseen. Määräraha osoitettiin tilijaoittelussa Liikenneviraston käyttöön. Kimolan kanavan kunnostamiseen käytettiin 4 544 206 euroa vuonna 2018.

Vuoden 2018 toisessa lisätalousarviossa momentille myönnettiin lisäystä 2 500 000 euroa. Määräraha jaettiin joulukuussa valtioneuvoston päätöksellä Pirkanmaan liitolle Talent Boost – Kasvua kansainvälisistä osaajista -toimenpideohjelman toimeenpanoon.

Momentilla on ollut henkilötyövuosisirajoite 10 htv. Vuoden 2018 toteuma on 0 htv.

32.50.42. Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen

Vuoden 2018 määräraha (ottaen huomioon vuoden II lisätalousarvio) oli 16 171 000, josta käytettiin ennen vuotta 2018 tehtyjen päätösten maksuihin 12 069 408 euroa.

32.50.44. Alueellinen kuljetustuki

Vuoden 2018 talousarviossa momentille myönnettiin määrärahaa 5 000 000 euroa. Vuoden 2017 määrärahaa siirtyi vuodelle 2018 yhteensä 5 000 000 euroa ja vuoden 2016 määrärahaa 1 619 994 euroa. ELY-keskukset maksoivat kuljetustukea vuoden 2017 talousarvion määrärahasta vuonna 2018 yhteensä 3 190 542 euroa ja vuoden 2016 määrärahasta 1 619 897 euroa.

32.50.64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin

Momentille on budjetoitu ohjelmakauden 2014–2020 rakennerahasto-ohjelman lisäksi, ulkorajayhteistyö- ja muiden koheesiopolitiikan ohjelmien rahoitus. Budjetoinnin lähtökohtana ovat em. ohjelmien vuosittaiset rahoituskehyykset, joiden mukaisesti momentin vuosittainen myöntämisvaltuus on mitoitettu.

Rakennerahasto-ohjelmien myöntämisvaltuudesta tehdään useampivuotiselle hankkeelle sidonta pääsääntöisesti vuosittain, jotta useita hankkeita voidaan rahoittaa yhtäaikaisesti ja näin varmistaa ohjelmavarojen täysimääräinen käyttö. Menettely vähentää myös hankkeesta peruuntuvan valtuuden määrää, mikäli hanke toteutuu arvioitua pienempänä. Tämä nopeuttaa ohjelmavarojen käyttöä. Jos valtuuden käyttö peruuntuu sen jälkeen, kun valtuus ei ole enää käytettävissä (sitoumusta seuraavina vuosina), on peruuntunut valtuus uudistettava talousarvion kautta, mikä on verraten hidas prosessi.

Kesän 2018 tilanteessa, jossa arvioitiin mahdollisia lisätalousarvioon ehdotettavia muutoksia, maksatukset olivat edenneet vielä hyvin, eikä lisätalousarvioehdotusta päädytty tekemään. Momentin 32.50.64. määrärahasta, 396 478 000 euroa, käytettiin lopulta 84,3 %, joten vähennys olisi kuitenkin ollut aiheellinen. Ohjelmakauden 2014–2020 maksatukset eivät edenneet suunnitellusti vuonna 2018. EAY- ja ENI-ohjelmien muita ohjelmia myöhempi käynnistyminen ja maksatusten ruuhkautuminen aiheuttivat niiden maksatusten jäämisen ennakoitua pienemmiksi.

Pk-yritysalioiteohjelman vuonna 2016 budjetoidun valtuuden viimeiset maksatukset tehtiin vuonna 2018. Vuoden 2018 toisessa lisätalousarviossa siihen budjetoitu valtion lisärahoitus maksettiin kokonaisuudessaan vuonna 2018.

Ohjelmakaudella 2014–2020 on maakuntien liitoille jaettujen momentin 32.50.64. valtuuksien käsittelyssä otettu käyttöön tekninen uudistus, jossa maakunnan liitolle jaetut, mutta hankkeille sitomattomat vuoden 2018 valtuudet palautettiin EURA 2014 -järjestelmän vuodenvaihteen käyttökätkön aikana työ- ja elinkeinoministeriöön. Valtuudet jaettiin vuodelle 2019 työ- ja elinkeinoministeriössä uusittuina valtuuksina käytettäväksi maakunnan liitossa välittömästi vuodenvaihteen jälkeen.

Menettely mahdollistaa maakunnan liittojen tekemien todellisten sitoumusten huomioidamisen ao. varainhoitovuoden valtuusilmoituksessa. Käytännöt maakunnan liitoille myönnettyjen valtuuksien osalta säilyvät muilta osin ennallaan ja näiden valtuuksien seuranta sisältyy työ- ja elinkeinoministeriön valtuuskirjanpitoon. Hankkeiden sulkemistoimintoa ei ole otettu käyttöön EURA 2014 -järjestelmässä vielä vuoden 2018 aikana, joten hankkeilta purkautuvia valtuuksia ei voida huomioida vielä vuoden 2018 tilinpäätöksen yhteydessä. Hankkeiden sulkemistoiminto on suunniteltu otettavaksi käyttöön vuoden 2019 aikana.

Vuoden 2018 tilinpäätöksen liitetiedoissa on ilmoitettu rahoitettujen hankkeiden rahoitussuunnitelmätiedot yhteensä (vuoden 2018 sidonta + varaukset kustannuksiksi tuleville vuosille). Rakennerahastojen välittävät toimitelimit ovat tehneet rahoituspäätöksiä eli sitoneet myöntämisvaltuuksia vuonna 2018 yhteensä 329 671 075 eurolla. Tämän lisäksi ne ovat varautuneet rahoittamaan näitä sekä aiempina valtuusvuosina rahoitettuja hankkeita tulevina vuosina yhteensä 177 052 498 eurolla, edellyttäen että tulevien vuosien talousarvioihin otetaan lisää myöntämisvaltuuksia ja että niitä jaetaan edelleen ko. välittävälle toimielimille. Varsinaisessa valtuusilmoituksessa ilmoitettavat valtuuden käyttötiedot on ilmoitettu ohjelmakauden 2014–2020 osalta hankkeille tehtyjen rahoituspäätösten (sidontojen) mukaan ohjelmakaudeksi 2014–2020 sovittujen menettelyjen mukaisesti.

Momentilla on ollut henkilötyövuosisarajoite 250 htv. Vuoden 2018 toteuma on 148 htv.

Toteuma on pienempi kuin vuonna 2017, mikä johtuu muutoksista ELY-keskusten itse toteuttamien hankkeiden htv-luvuissa.

32.50.65. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin

Momentilla ei vuodesta 2015 alkaen enää ole ollut käytettävissä myöntämisvaltuutta. Momentin vuoden 2018 (ottaen huomioon II lisätalousarvio) määräraha oli 700 000 euroa. Määrärahaa ei käytetty lainkaan.

Energiapolitiikka

32.60.40. Energiatuki

Momentilta 32.60.40. myönnettiin arviomäärärahaa 57,694 miljoonaa euroa. Käyttämättä jäi noin 27 miljoonaa euroa. Suurten hankkeiden tukipäätökset painoutuivat loppuvuoteen. Näin ollen niistä ei ehtinyt tulla maksatuksia vuoden 2018 puolella. Myös aikaisemmin tuettuja hankkeita on jäänyt toteutumatta tai ne ovat myöhästyneet merkittävästi. Lisäksi tietyistä yksittäisistä suurista hankkeista maksatushakemukset siirtyivät vuodelle 2019 yritysten maksuaikataulujen päivittyessä vasta vuoden loppuun.

32.60.41. LNG-terminaalien investointituki

Momentilla 32.60.41. oli käytettävissä arviomäärärahaa yhteensä 14,950 miljoonaa euroa, johon lisättiin täydentävässä talousarviossa 5,532 miljoonaa euroa ja josta vähennettiin toisessa lisätalousarviossa yhteensä 6,652 miljoonaa euroa. Jäljelle jäänyt 13,83 miljoonaa euroa käytettiin kokonaisuudessaan. Vuonna 2014 tehtyjen sitoumuspäätösten maksatuksia on siirretty tuleville vuosille ja yksi tukea saanut hanke on peruuntunut.

32.60.43. Kioton mekanismit

Momentille 32.60.43 Kioton mekanismit myönnetystä arviomäärärahasta 220 000 euroa käytettiin 131 111 euroa.

32.60.44. Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomääräraha)

Momentille 32.60.44. myönnettiin 314 100 000 euroa. Syöttötariffia maksettiin metsähakkeella tuotetusta sähköstä 31 773 000 euroa, tuulivoimalla tuotetusta sähköstä 215 565 000 euroa, biokaasulla tuotetusta sähköstä 2 027 000 euroa ja puupolttoainevaikeuksilla tuotetusta sähköstä 111 000 euroa. Yhteensä syöttötariffia maksettiin 249 476 000 euroa. Lisäksi tuulivoiman syöttötariffin maksatuksia 330 000 euroa ohjattiin tuulivoiman kompensatiomaksuihin.

32.60.45. Uusiutuvan energian ja uuden energiateknologian investointituki (siirtomääräraha)

Momentille 32.60.45. myönnettiin 40 000 000 euroa. Tuesta maksettiin vuoden 2018 aikana noin 1,8 miljoonaa euroa. Vuoden 2017 siirtomäärärahasta maksettiin vuoden 2018 aikana yhteensä 2,6 miljoonaa euroa. Vuoden 2016 määrärahaa jäi käyttämättä 0,45 miljoonaa euroa.

Kotouttaminen

32.70.03. Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen (siirtomääräraha 2v)

Määrärahaa myönnettiin vuoden 2018 talousarviossa 1 061 000 euroa. Vuoden toisessa lisätalousarviossa momentille myönnettiin 2 500 000 euron lisämääräraha kunnille myönnettäviin avustuksiin kotouttamisen osaamiskeskustoimintaan. Vuoden 2018 määräraha oli yhteensä 3 561 000 euroa ja se oli kokonaan työ- ja elinkeinoministeriön käytössä. Määrärahaa käytettiin yhteensä 281 084 euroa. Määrärahan käyttö kohdistui kotouttamisen osaamiskeskuksen toimintaan sekä pakolaisten kuntiin osoittamisen kehittämiseen ja ohjaukseen. Määrärahaa jäi jäljelle 3 279 916 euroa, mikä siirrettiin seuraavalle vuodelle.

Vuodelta 2017 siirtyneestä määrärahasta 1 630 594 euroa oli työ- ja elinkeinoministeriön käytössä 1 507 000 euroa, oikeusministeriön käytössä 100 000 euroa ja Opetushallituksen käytössä 23 594 euroa. Työ- ja elinkeinoministeriö käytti vuoden 2017 määrärahaa 1 364 485 euroa rasmin ja etnisen syrjinnän ehkäisemiseen, seurantaan ja koulutukseen, kotouttamistoimiin sekä kotouttamisen osaamiskeskuksen toimintaan. Vuoden 2017 määrärahasta myönnettiin valtionavustuksia järjestöille 821 038 euroa kotoutumisen edistämistä tukevaan toimintaan.

Momentin 32.70.03 päätösosan mukaan määrärahaa saa käyttää enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin. Vuoden 2017 määrärahasta palkkauskustannuksiin kohdistui 1,94 henkilötyövuotta, josta 0,67 henkilötyövuotta pakolaisten kuntiin osoittamisen kehittämiseen ja ohjaukseen työ- ja elinkeinoministeriössä, 0,27 henkilötyövuotta Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksessa valtakunnalliseen tiedonkeruuseen maahanmuuttajien terveydestä ja hyvinvoinnista vuosina 2018–2019 sekä yksi henkilötyövuosi oikeusministeriön Trust-hankkeen toimeenpanoon. Lisäksi vuoden 2018 määrärahasta käytettiin 0,33 henkilötyövuotta pakolaisten kuntiin osoittamisen kehittämiseen ja ohjaukseen työ- ja elinkeinoministeriössä. Vuoden 2017 määrärahasta työ- ja elinkeinoministeriöltä jäi käyttämättä yhteensä 142 516 euroa, koska osa suunnitelluista hankkeista jäi toteutumatta. Vuoden

2017 määrärahaa myönnettiin vuodelle 2018 oikeusministeriön TRUST-hankkeelle 100 000 euroa, josta jäi lisäksi käyttämättä 11 516 euroa.

Kotouttamisen osaamiskeskuksen vuodelta 2017 siirtynyttä määrärahaa 4.17.32.70.03.2 (yht. 969 594) käytti työ- ja elinkeinoministeriö 946 000 euroa ja Opetushallitus 23 594 euroa. Kotoutumisen ja hyvien etnisten suhteiden edistämisen vuoden 2017 momentin 4.17.32.70.03.1 määrärahaa (661 000 euroa) käytti työ- ja elinkeinoministeriö 418 485 euroa ja oikeusministeriö 88 484 euroa. Määrärahaa jäi käyttämättä yhteensä 154 032 euroa. Vuodelle 2019 siirrettiin yhteensä 3 279 916 euroa, joka sisälsi kotouttamisen osaamiskeskuksen toimintaan kohdennettua määrärahaa 3 010 754 euroa.

32.70.30. Valtion korvaukset kotouttamisesta (arviomääräraha)

Määrärahaa myönnettiin vuoden 2018 talousarviossa 243 104 000 euroa. Vuoden toisessa lisätalousarviossa määrärahaa vähennettiin 15 000 000 euroa. Vuoden 2018 talousarvion määrärahaa (228 104 000 euroa) käytettiin 225,1 miljoonaa euroa. Paluumuuttajien kustannuksiin käytettiin 1,9 miljoonaa euroa, laskennallisiin korvauksiin pakolaisista 64,5 miljoonaa euroa, muihin pakolaisista maksettaviin kuntakorvauksiin 158,4 miljoonaa euroa ja alkukartoituksiin 0,3 miljoonaa euroa. Määrärahaa jäi käyttämättä 3 miljoonaa euroa, koska kaikkia korvaushakemuksia ei saatu käsiteltyä vuoden 2018 aikana. Lisäksi Kelalta on palautumassa perustoimeentulotukeen käyttämättä jäänyttä määrärahaa noin 3,7 miljoonaa euroa.

1.7.3 Tuotto- ja kululaskelma

Toiminnan tuotot 24,1 miljoonaa euroa (27,7 miljoonaa euroa vuonna 2017) koostuvat maksullisen toiminnan tuotoista 0,1 miljoonaa euroa, yhteisrahoitteisen toiminnan tuotoista 2,2 miljoonaa euroa ja yhteistoiminnan kustannusten korvauksista 8,5 miljoonaa euroa. Lisäksi summassa on Talvivaara Sotkamo Oy:n konkurssipesän julkisselvityksen palautus 6,7 miljoonaa euroa

Toiminnan kulut 59,7 miljoonaa euroa pysyivät edellisen vuoden tasolla (56,7 miljoonaa euroa vuonna 2017). Suurimmat kuluerät ovat henkilöstökulut 27,5 miljoonaa euroa, palvelujen ostot 12 miljoonaa euroa, sisäiset kulut 10,4 miljoonaa euroa ja muut kulut 9,4.

Palvelujen ostoihin sisältyy muun muassa asiantuntija- tutkimuspalveluhankinnat 5,1 miljoonaa euroa (vuonna 2017 asiantuntija- ja tutkimuspalveluhankinnat 2,7 miljoonaa euroa ja muut asiantuntija- ja tutkimuspalveluhankinnat 0,9 miljoonaa euroa), tietotekniikan asiantuntija- ja ylläpitopalveluhankinnat 4,9 miljoonaa euroa (4,5 miljoonaa euroa

2017) Palvelujen ostoihin sisältyy myös atk-palvelujen ostot valtion virastoilta ja laitoksilta (Valtori) 0,25 miljoonaa euroa (0,4 miljoonaa euroa vuonna 2017) sekä talous- ja henkilöstöhallinnon palvelujen ostot (Palkeet) 0,35 miljoonaa euroa (0,4 miljoonaa euroa vuonna 2017).

Muissa kuluissa 9,4 miljoonaa euroa suurimpina erinä ovat jäsenmaksut ulkomaille 7,4 miljoonaa euroa (7,4 miljoonaa euroa 2017) ja matkustuspalvelut 1,6 miljoonaa euroa (1,4 miljoonaa euroa 2017).

Rahoitustuottoja kertyi vuonna 2018 yhteensä 132,2 miljoonaa euroa (114,2 miljoonaa euroa 2017) ja rahoituskuluja 69,6 miljoonaa euroa (119,9 miljoonaa euroa 2017). Rahoitustuotot ja -kulut kertyivät pääosin Suomen Vientiluotto Oy:n euro- ja valuuttamääräisistä lainoista.

Rahoituskulut muodostuvat valuuttamääräisten velkojen koroista 23,4 miljoonaa euroa (35,9 miljoonaa euroa 2017), realisoituneista kurssieroista 173,1 miljoonaa euroa (55,6 miljoonaa euroa 2017), realisoitumattomista kurssieroista -137,0 miljoonaa euroa (-220,4 miljoonaa euroa vuonna 2017), velkoihin liittyvistä SWAP-maksuista 8,0 miljoonaa euroa ja sijoitusten ja lainasaamisten tileistä poistoista 2,0 miljoonaa euroa (9,2 miljoonaa euroa 2017). Rahoitustuotot muodostuvat euromääräisten- ja valuuttamääräisten saamisten koroista 40,3 miljoonaa euroa (52 miljoonaa euroa vuonna 2017), saamisten SWAP-maksuista 18,9 miljoonaa euroa (0,5 miljoonaa euroa vuonna 2017), saamisten kurssieroista 36,1 miljoonaa euroa (164,9 miljoonaa euroa vuonna 2017) sekä osingoista 36,8 miljoonaa euroa.

Siirtotalouden tuottoja kertyi 228,6 miljoonaa euroa (244,6 miljoonaa euroa 2017) ja siirtotalouden kuluja 317 677 miljoonaa euroa (364,5 miljoonaa euroa vuonna 2017). Huoltovarmuuskeskuksesta on tuloutettu 20 miljoonaa euroa Huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain 12 §:n perusteella.

Taulukko 22. Siirtotalouden tuotot ja kulut 2016- 2018

Siirtotalouden tuotot ja kulut (1 000 €)	2016	2017	2018
Tuotot			
Siirtotalouden tuotot EU:lta	157 747	221 201	189 344
Siirtotalouden tuotot sosiaaliturvarahastoilta	0	23 413	19 213
Siirrot talousarvion ulkopuolelta	65 000	0	0
Siirtotalouden tuotot valtionhallinnolta			20 000
Tuotot yhteensä	222 747	244 614	228 557

Kulut			
Siirtotalouden kulut paikallishallinnolle	85 045	88 786	106 386
Siirtotalouden kulut sosiaaliturvarahastoille			29 040
Siirtotalouden kulut elinkeinoelämälle	77 933	66 977	22 381
Siirtotalouden kulut rahoitus- ja vakuutuslaitoksille	32552	24 277	444
Siirtotalouden kulut voittoa tavoittamattomille yhteisöille	40 288	6 450	5 940
Siirtotalouden kulut kotitalouksille	1 148	1 065	1 084
Muut siirtotalouden kulut ulkomaille	22 607	18 429	39 087
Siirrot valtionhallinnolle	94 047	158 497	94 139
Muut			19 176
Kulut yhteensä	321 068	364 481	317 677

Siirtotalouden kuluihin on kirjattu käyttötalouden kuluina valtionhallinnolle yhteensä 94,2 miljoonaa euroa muun muassa 46,2 miljoonan euron toiminta- ja tutkimusinfrastruktuuriavustuksena Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:lle, Kansaneläkelaitokselle pakolaisista maksettaviin kuntakorvauksiin 4,4 miljoonaa euroa ja Business Finland Oy:lle 3,2 miljoonaa euroa, sekä 25,1 miljoonaa euroa muihin pakolaisista maksettaviin kuntakorvauksiin.

Tilikauden kulujäämää kertyi 63,8 miljoonaa euroa (2017 kulujäämä 144,6 miljoonaa euroa).

1.7.4 Tase

Työ- ja elinkeinoministeriön taseen loppusumma on 1 752 miljoonaa euroa (4 302 miljoonaa euroa 2017). Käyttöomaisuusarvopapereiden yhteisarvo oli 1 618 miljoonaa euroa (1 567 miljoonaa euroa 2017).

Uusi maakaasumarkkinalaki avaa maakaasun myynnin kilpailulle vuoden 2020 alussa ja tähän valmistautumista varten Baltic Connector Oy siirrettiin syyskuussa 2018 valtioneuvoston kanslian omistajaohjaukseen. Baltic Connector Oy:n osakkeiden (kirjanpitoarvo 30 005 000 euroa) siirtämisen yhteydessä osakkeista tehtiin työ- ja elinkeinoministeriön kirjanpidossa 2 002 500 euron arvonalennus sijoitusten tileistäpoistona. Valtioneuvoston kanslia siirsi yhtiön edelleen Gasum Oy:n tytäryhtiön Suomen Kaasunsiirtopalvelut Oy:n tytäryhtiöstä vuoden lopussa.

Terrafame Group Oy:n toimintaa laajennettiin kesäkuun alussa kattamaan laajemmin kaivos- ja akkuklusteriin kuuluvien yhtiöiden omistus- ja kehitystehtävät. Yhtiön nimi muutettiin Suomen Malmijalostus Oy:ksi. Yhtiöön keskitettiin valtion omistukset kaivos-

ja akkuklusterissa toimivissa yhtiössä siten, että sen omistukseen siirrettiin Suomen Teollisuussijoitus Oy:n kaivosyhtiöomistukset.

Valtioneuvoston yleisistunto päätti 5.7.2018 valtuuttaa työ- ja elinkeinoministeriön merkitsemään valtion puolesta Suomen Malmijalostus Oy:n osakkeita ja korottamaan Suomen Malmijalostus Oy:n omaa pääomaa 46 000 000 eurolla. Tämän päätöksen perusteella työ- ja elinkeinoministeriö merkitsi 46 000 kappaletta Terrafame Group Oy:n uusia osakkeita 1 000 euron osakekohtaiseen hintaan. Osakkeiden merkintähinta, yhteensä 46 000 000 euroa, maksettiin valtion vuoden 2018 lisätalousarviossa momentille 32.01.89. (osakehankinnat) myönnetystä 46 000 000 euron määrärahasta.

Työ- ja elinkeinoministeriö päätti Suomen Teollisuussijoitus Oy:n ainoana osakkeenomistajana, että Suomen Teollisuussijoitus Oy jakaa osakkeenomistajilleen osinkoa yhteensä 36 808 000 euroa. Osinko maksettiin luovuttamalla yhtiön omistamat 20 808 kappaletta Suomen Malmijalostus Oy:n osakkeita, joiden käypää arvoa vastaava kirjanpitoarvo oli 20 808 000 euroa. Loppuosa osingosta 16 000 000 euroa maksettiin kaivosrahoitusohjelman puitteissa käyttämättömistä rahavaroista työ- ja elinkeinoministeriölle.

Suomen Vientiluotto Oy:n lainojen ennenaikainen takaisinmaksu vuoden 2018 syksyllä vaikutti taseen lukuihin. Suomen Vientiluotto Oy maksoi lokakuuhun 2018 mennessä takaisin Suomen valtiolle jälleenaohoitustoimintaa varten myönnettyt lainat, lukuun ottamatta yhtä kotimaisen alustoimituksen rahoitukseen myönnettyä euromääräistä lainaa. Uutena järjestelynä tehtiin tuotonvaihto- tai tuotontasaussopimukset, joista kirjattiin tilinpäätöksen yhteydessä korkojaksotukset.

Pitkäaikaisia saamisia on 104 miljoonaa euroa (2 435 miljoonaa euroa 2017). Merkittävä vähennys saamisissa johtuu Suomen Vientiluotto Oy:n ennenaikaisista lainojen takaisinmaksuista vuonna 2018.

Lyhytaikaiset saamiset 6,6 miljoonaa euroa (280 miljoonaa euroa 2017) koostuu Suomen Vientiluoton tuotonvaihto- ja -tasaussopimuksiin liittyvistä korkojaksotuksista (3,3 miljoonaa euroa) ja muista lyhytaikaisista saamisista.

Taseen vastattavaa-puolen pitkäaikainen vieras pääoma on 0 euroa (822,6 miljoonaa euroa v. 2017). Suomen Vientiluotto Oy maksoi takaisin jälleenaohoitustoimintaa varten myönnettyt dollarimääräiset lainat. Lainat oli suojattu johdannaisilla, josta aiheutui taseeseen velkaa. Suojaukset purettiin takaisinmaksun yhteydessä, joten velkaa ei suojausinstrumenttien kautta enää ole.

Lyhytaikaiset velat ovat 916,2 miljoonaa euroa (1 041,2 miljoonaa euroa vuonna 2017), josta suurimpana eränä on talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen yhdyks-tilien saldot 903,4 miljoonaa euroa (795,3 miljoonaa euroa vuonna 2017). Lisäksi summassa on mukana saadut ennakot 2,7 miljoonaa euroa (6 miljoonaa euroa vuonna 2017), ostovelat 2,5 miljoonaa euroa (3,3 miljoonaa euroa vuonna 2017) ja siirtovelat 6,2 miljoonaa euroa (12,9 miljoonaa euroa 2017). Siirtovelloissa on mukana Suomen Vientiluotto Oy:n tuotonvaihto- ja -tasaussopimuksiin sekä tuotonvaihtosopimusten suojauksiin liittyvät korkojaksotukset 0,6 miljoonaa euroa.

1.8 Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma

Kansliapäällikkö vastaa ministeriön sisäisen valvonnan yleisestä toteuttamisesta ja kehittämisestä. Toimintayksiköiden esimiehet ovat vastuussa käytännön valvontatoimenpiteistä, ohjeistamisesta sekä kehittämisestä omalla vastuualueellaan. Esimiehet huolehtivat, että ministeriössä toteutetaan asianmukaiset ja tehokkaat sisäisen valvonnan menettelyt, jotka koskevat ministeriön toiminnan, talouden ja tietoturvan järjestämistä. Määräykset sisäisen valvonnan järjestämisestä ovat ministeriön taloussäännön luvussa 1.3.

Ministeriössä on käytössä riskienhallintapolitiikkaohje, mistä käy ilmi riskienhallinnan tarkoitus, liityntä ministeriön toimintaan ja tavoitteisiin, riskityypit sekä vastuut. Riskienhallintatyötä rytmittämään on laadittu riskienhallinnan vuosikello, joka on tiiviisti kytketty tulosohjausmenettelyn vuosikelloon.

Tarkastus ja auditointi vastuualue on arvioinut sisäisen valvonnan riittävyttä ja asianmukaisuutta suorittamiensa tarkastusten ja arviointien, antamiensa lausuntojen ja muiden selvitysten perusteella. Valtionvarain controller-toiminto on tarkastusviranomaisena tehnyt EU:n rakennerahastojen tarkastukset.

Toimintayksiköt ovat arvioineet riskinsä ja suunnitelleet niille hallintatoimet riskienhallintapolitiikkaohjeen mukaisesti. Ministeriön keskeiset strategiset riskit vuonna 2018 liittyvät kasvupalvelu- ja Business Finland -uudistuksiin sekä valtion vienninrahoituksen vastuukannan kasvuun. Ministeriön organisaatio uudistettiin kestävän kasvun agendan pohjalta tavoitteena ministeriön ja konsernin johtamisen ja ohjauksen yhä parempi vaikuttavuus ja horisontaalisen työskentelyn vahvistaminen. Myös maakuntauudistuksen tuomat muutokset konsernissa edellyttivät ministeriön toimintatapojen uudistamista.

Riskienhallintaa on vuonna 2018 kehitetty siten, että ministeriön virkamiesjohtoryhmä määritteli vuodelle 2019 ministeriön tärkeimmät riskit, joiden pohjalta yksiköt tarkentavat omat riskinsä ja riskienhallintakeinot sekä kirjaavat ne riskikarttoihinsa. Seuranta on osa tulosohjausprosessia. Tärkeimmiksi virkamiesjohtoryhmän jatkuvassa seurannassa pidettäviksi valikoituivat seuraavat riskit:

- työvoima ei riitä (työmarkkinoilla)
- kestävän kasvun agenda ei saa kasvua aikaan
- organisaation ja prosessien toimivuusongelmat konsernissa
- digitaalinen TEM ontuu
- henkilöressurssien osaaminen, epätasainen kuormitus.

Tuloksellisuuden laskentatoimessa on edelleen kehitettävää. Tuloksellisuuden laskentatoimen tuottamat tiedot perustuvat olennaisilta osin siihen, miten huolellisesti työ- ja elinkeinoministeriön henkilöstö kohdistaa työaikansa eri toiminnoille sekä projekteille ja suoritteille. Työajan kohdentamisen puutteisiin on kiinnitetty erityistä huomiota. Työajan kohdentamisen laadun parantamiseksi ohjeistusta ja ohjausta on lisätty vuoden 2018 aikana. Raportoinnin luotettavuuden parantamiseksi työajan kohdentamisen seuranta ja ohjausta kehitetään edelleen. Lisäksi toiminnan ohjausta tukevaa raportoinnin kehittämistä jatketaan.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että kokonaisuutena sisäisen valvonnan menettelyt täyttävät kohtuullisesti talousarvioasetuksen 69:ssä säädetyt toiminnan laillisuuden ja tuloksellisuuden varmistamista, varojen turvaamista sekä tietojen oikeellisuutta ja riittävyyttä koskevat tavoitteet.

1.9 Arvioinnin tulokset

Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n arviointi

Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n (VTT) arvioinnissa selvitettiin yhtiöittämisen vaikutuksia VTT:n toimintaan ja asemaan innovaatiojärjestelmässä sekä omistajaohjauksen kehittämistarpeita. Yhtiöittäminen ei suoraan ole vaikuttanut VTT:n asemaan ja perustehtäviin. Keskeisin muutostekijä on ollut julkiseen tutkimusrahoitukseen tehdyt leikkaukset, jotka ovat vähentäneet VTT mahdollisuuksia investoida strategiseen uutta luovaan tutkimukseen. Tulevaisuuden kehittämishaasteet liittyvät kansainvälisesti kilpailukykyisen osaamisen ja tutkimuksen jatkuvaan ylläpitämiseen, pitkäjänteisen tutkimuksen ja sitä tukevan rahoituksen varmistamiseen sekä asiakaslähtöisen strategian toimeenpanoon. Nämä vaativat VTT:ltä ja sen omistajaohjauksesta vastaavalta ministeriöltä kehittämistoimia, joilla osoitetaan VTT:n toiminnan vaikuttavuus Suomen talouden kasvun turvaamisessa.

Arvio Finnvera Oyj:n vienninrahoituksesta

Julkista vienninrahoitusjärjestelmää, sen kehittämistarpeita ja vaikuttavuutta on analysoitu useissa selvityksissä ja raporteissa viime vuosina. Vuonna 2018 valmistui kaksi selvitystä: Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen selvitys ja Nicholas Andersonin selvitys vienninrahoitusjärjestelmän kehittämistarpeista. Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen selvitys suurten vientihankkeiden vaikuttavuudesta alihankintaverkostoon todentaa, että työllisyys ja arvonlisävaikutukset suurissa vientihankkeissa ovat merkittäviä, ja että hyvin toimivan vienninrahoitusjärjestelmän kehittäminen vastaamaan tulevia tarpeita on tärkeää Suomelle jatkossakin. Selvitysmies Nicholas Andersonin raportin mukaan Finnveran rooli vienninrahoittajana ei ole yhtä tunnettu kuin esimerkiksi Ruotsin vienninrahoittajan Svensk Exportkreditin (SEK). SEK nähdään Ruotsissa vahvemmin kauppapolitiikan välineenä.

Vientitakuutoiminnan tulee olla itsekannattavaa. Ministeriö ja Finnvera osallistuvat aktiivisesti kansainvälisiin neuvotteluihin, joissa pyritään tuomaan julkista vienninrahoitusta koskevaa sääntelyä lähemmäs markkinakäytäntöjä. Ministeriön marraskuussa 2018 asettaman viennin rahoituksen kehittäminen työryhmän tarkoituksena on arvioida vuonna 2018 tehtyjen selvitysten ja raporttien pohjalta julkisen vienninrahoitusjärjestelmän kehittämistä Suomessa.

Arvio Business Finland Venture Capital Oy:n riskirahoitusohjelmasta

Business Finland Venture Capital Oy:n vuodesta 2014 voimassa olevasta riskirahoitusohjelmasta tehtiin asiantuntija-arviointi vuonna 2018. Arvioinnin toteutti Prof. Markku Maula Advestia Oy:stä. Arvioinnin keskeiset tulokset olivat, että riskirahoitusohjelma vastaa markkinatarpeeseen ja ohjelmaa tulisi jatkaa. Arviointi sisälsi suosituksia riskiohjelman kehittämiseksi kohderahastojen koon ja näiden kohdeyritysten kotimaisuusvaatimusten osalta. Business Finland Venture Capital Oy on uudistanut sijoituspolitiikkaansa ja riskirahoitusohjelman sisältöä arvioinnin suositusten perusteella.

Työvoimapolitiikan ja työllistymistä edistävien palveluiden vaikuttavuus

Vuonna 2018 ja alkuvuonna 2019 valmistui kolme valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan osana julkaistua tutkimusta (19/2018, 75/2018 ja 16/2019), joissa arvioitiin työvoimapolitiikan ja työllistymistä edistävien palveluiden vaikuttavuutta.

Tutkimuksen havaintoina todetaan muun muassa, että ammatilliseen työvoimakoulutukseen osallistuneiden työllisyys kehittyy yleensä myönteisesti verrattuna muihin vastaavassa asemassa työttöminä oleviin. Erityisesti rekrytointikoulutuksessa olleiden työllisyys oli pidemmässä seurannassa vertailutyöttömiä parempaa. (19/2018)

Kuntasektorille kohdistuva palkkatuki ei puolestaan tutkimusten mukaan edistä työttömien työnhakijoiden tukijakson jälkeistä työllistymistä eikä myöskään nosta heidän ansiotulojaan. Sen sijaan se näyttäisi lisäävän hieman kohderyhmän tukijakson jälkeisten työttömyyskuukausien määrää. Tämä kertoo siitä, että palkkatukea saaneet ovat vertailuryhmää harvemmin työvoiman ulkopuolella tukijakson päättymisen jälkeen, mikä voidaan tulkita osin positiiviseksi tulokseksi. Yrityksiin kohdistuvan palkkatuen vaikuttavuus näyttäisi tutkimusten perusteella nostavan tuella työllistyneiden ansiotuloja, lisäävän heidän työkuukausiaan ja vastaavasti vähentävän heidän työttömyysriskiään tukijakson päättymisen jälkeen. Muulle yksityiselle eli niin sanotulle kolmannelle sektorille kohdistuvan palkkatuen vaikuttavuudesta voidaan sanoa, että vaikutus tuella työllistyneiden palkkatukijakson jälkeisiin ansiotuloihin on keskimäärin erittäin pieni eikä vaikutusta työllisyyteen ole juurikaan nähtävissä. (75/2018)

Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneiden työllisyystilanne säilyy tutkimuksen mukaan heikkona. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvat ovat lähtökohtaisesti pitkäaikaistyöttömiä, joiden mahdollisuudet löytää työpaikka avoimilta työmarkkinoilta ovat monesti heikohkot. Seurantaperiodilla kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat osallistuivat toistuvasti kuntouttavaan työtoimintaan ja muihin työvoimapalveluihin. Näiden havaintojen osalta on toki huomioitava, että pelkkien työllisyysvaikutusten tarkastelu antaa liian kapean näkökulman kuntouttavasta työtoiminnasta, sillä kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on paitsi edistää työllistymismahdollisuuksia niin myös parantaa osallistujien yleistä elämänhallintaa. (19/2018)

Lisäksi tutkimuksessa seurattiin omaehtoisesti opiskelleiden työllisyystilanteen muutosta ennen ja jälkeen opiskelun aloittamista. Tarkasteluajankohtana omaehtoisesti opiskelleiden joukossa oli paljon työttömiä, joiden mahdollisuudet löytää työtä avoimilta työmarkkinoilta olivat keskimääräistä parempia. Tutkimuksen havaintona on myös, että omaehtoisesti opiskelevien työllisyysasema heikkenee opiskelun aikana lukkiutumista vaikutuksen takia, mutta pidemmässä seurannassa heidän tilanteensa näyttää pääosin palautuvan ennalleen muutaman vuoden kuluessa opiskelun aloittamisesta. (19/2018)

Työharjoittelulla ja työelämävalmennuksella sekä valmentavalla koulutuksella ei näytä olevan juurikaan olevan vaikutusta työllistymiseen tai tuloihin. Starttirahaa saavat työttömät todennäköisesti työllistyvät, mutta heidän tulonsa ovat vertailuryhmää alhaisemmat. Starttirahan osallistujaa ja vuotta kohden lasketut kustannukset puolestaan ovat toimenpiteiden kustannusten keskitasoa. (16/2019)

Työvoimapolitiittisista toimenpiteistä havaintojen perusteella hyötyvät eniten vähän koulutetut. Sekä työllisyys-, että tulovaikutukset ovat korkeintaan perusasteen tai toisen asteen koulutuksen suorittaneille korkeammat kuin korkeakouluasteen koulutuksen suorittaneille. Miehet näyttävät hyötävän toimenpiteisiin osallistumisesta naisia parem-

min sekä työllisyyden että tulojen osalta. Toimenpiteiden työllisyysvaikutukset ovat suhteellisen samankaltaisia kaikille tarkastelluille ikäryhmille. Työvoimakoulutukset ja pitkäaikaistyöttömille tarkoitetut palkkatuet ovat tehokkaimpia iäkkäille, kun taas oppisopimuskoulutukset eivät ole iäkkäimmille yhtä tehokkaita kuin nuoremmille ikäryhmille. (16/2019)

1.10 Yhteenvedo havaituista väärinkäytöksistä

Virheitä ja väärinkäytöksiä koskevat yhteenvedotiedot

Rakennerahastohankkeissa eli Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahaston (ESR) osarahoittamista hankkeista on kaikki julkiselta rahoitukseltaan yli 10 000 euron sääntöjenvastaisuudet sekä petokset/petosepäilyt raportoitava neljä kertaa vuodessa komission petoksantorjuntayksikköön (OLAF). Kertomusvuonna on raportoitu tällaisia tapauksia yhteensä seitsemässä hankkeessa, joista neljä on ESR-hankkeita ja kolme EAKR-hankkeita. Petosepäilyjä ei ole vuonna 2018 raportoitu yhtään.

Takaisinperintää koskevat yhteenvedotiedot

Ohjelmakauden 2014–2020 rakennerahastohankkeisiin eli Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahaston (ESR) osarahoittamiin hankkeisiin tehtiin kertomusvuonna takaisinperintätoimia 104 hankkeessa. Takaisinperittäväksi määrätyn tukiosuuden määrä oli yhteensä 2,3 miljoonaa euroa. ESR-hankkeisiin tehtiin hieman vähemmän perintäpäätöksiä kuin EAKR-hankkeisiin, mutta ESR-hankkeista perittävä kokonaissumma jäi noin 80 000 euroon, kun taas EAKR-hankkeista perittiin yhteensä 2,2 miljoonaa euroa. EAKR-hankkeisiin tehdään pieniä perintäpäätöksiä, mutta kokonaissummaa nostavat tuilla korvattujen investointien jälleenmyynti tai liiketoiminnasta luopuminen. Kaikki takaisinperinnät perustuvat hankkeen rahoittajan tekemään takaisinperintäpäätökseen. Sääntöjenvastaiset menot havaittiin pääasiassa hankkeen rahoittajan ja tarkastusviranomaisen tekemissä tarkastuksissa. Takaisinperittäväksi määrätystä tukiosuudesta on saatu perittyä takaisin 31.12.2018 mennessä noin 330 000 euroa kaikkiaan 85:stä hankkeesta.

Valtaosa takaisinperintäpäätöksistä koskevat kuluvan ohjelmakauden 2014–2020 hankkeita. Vuonna 2017 suljetun ohjelmakauden 2007–2013 hankkeisiin tehtiin kertomusvuonna vielä yhdeksän takaisinperintäpäätöstä. Niitä tehdään pääasiassa hankkeiden jälkiseurannan perusteella. Jälkiseurannalla kontrolloidaan mm. investointien pysyvyyttä eli yleisimmin koskevat vain EAKR-hankkeita.

Käytännössä takaisinperintään johtavat syyt liittyvät vain harvoin petoksiin tai aiheutuvat tahallisesta väärinkäytöksestä, kuten tietojen salaamisesta tai väärin tietojen antamisesta. Yleisin syy takaisinperinnän taustalla on, että jonkin yksittäisen kuluerän ei katsota kuuluvan hankkeelle tai riittävää dokumentaatiota kuluerälle ei löydy tarkastuksessa. Yritystukihankkeiden takaisinperinnän syy on yleisimmin yritystoiminnan tai tuella hankittujen laitteiden myynti tai yrityksen ajautuminen konkurssiin.

2 Talousarvion toteumalaskelma

Osaston, momentin ja tilijaoittelun numero ja nimi	Tilinpäätös 2017	Talousarvio 2018 (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2018	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
11. Verot ja veronluonteiset tulot	892 994,52	843 552,15	843 552,15	0,00	100,00
11.04.01. Arvonlisävero	892 994,52	843 552,15	843 552,15	0,00	100,00
12. Sekalaiset tulot	272 690 388,72	352 283 875,00	300 628 442,00	-51 655 433,00	85,34
12.32.31. Palkkaturvamaksujen palautukset	23 412 875,95	19 213 247,04	19 213 247,04	0,00	100,00
12.32.50. EU:n rakennerahastoista ja muista koheesiopolitiikan rahastoista saatavat tulot	221 200 738,08	240 000 000,00	189 343 554,38	-50 656 445,62	78,89
12.32.50.01. Euroopan aluekehitysrahastosta saatavat tulot	126 357 802,09	115 000 000,00	92 927 286,36	-22 072 713,64	80,81
12.32.50.01.1. Tulot kauden 2007-2013 ohjelmista, Itä-Suomi	10 706 915,32	0,00	0,00	0,00	0,00
12.32.50.01.2. Tulot kauden 2007-2013 ohjelmista, Pohjois-Suomi	15 563 657,60	0,00	0,00	0,00	0,00
12.32.50.01.3. Tulot kauden 2007-2013 ohjelmista, Etelä-Suomi	6 903 155,85	0,00	0,00	0,00	0,00
12.32.50.01.4. Tulot kauden 2007-2013 ohjelmista, Länsi-Suomi	7 968 792,50	0,00	0,00	0,00	0,00
12.32.50.01.5. Tulot kauden 2014-2020 ohjelmista EAKR	85 215 280,82	115 000 000,00	92 927 286,36	-22 072 713,64	80,81
12.32.50.02. Euroopan sosiaalirahastosta saatavat tulot	90 475 435,18	100 000 000,00	75 183 267,29	-24 816 732,71	75,18
12.32.50.02.1. Tulot kauden 2007-2013 ohjelmista, Manner-Suomi	30 771 925,60	0,00	0,00	0,00	0,00
12.32.50.02.2. Tulot kauden 2014-2020 ohjelmista, ESR	59 703 509,58	100 000 000,00	75 183 267,29	-24 816 732,71	75,18

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN JULKAISUJA 2019:11

12.32.50.03. Vähävaraisten rahastosta saatavat tulot	4 367 500,81	5 000 000,00	3 208 000,73	-1 791 999,27	64,16
12.32.50.04. PK-yritysaloitteesta saatavat tulot	0,00	20 000 000,00	18 025 000,00	-1 975 000,00	90,13
12.32.99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot	22 458 819,23	42 096 360,44	41 097 373,06	-998 987,38	97,63
12.32.99.02. Royalty-tulot	3 704 819,97	4 500 000,00	3 501 012,62	-998 987,38	77,80
12.32.99.06. Muut tulot	18 753 999,26	37 596 360,44	37 596 360,44	0,00	100,00
12.39.04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	4 633 486,21	49 625 367,39	49 625 367,39	0,00	100,00
12.39.10. Muut sekalaiset tulot	984 469,25	1 348 900,13	1 348 900,13	0,00	100,00
13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voitontuloutukset	52 369 466,43	77 849 862,92	77 849 862,92	0,00	100,00
13.01.05. Korot muista lainoista	52 369 466,43	61 849 862,92	61 849 862,92	0,00	100,00
13.03.01. Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot	0,00	16 000 000,00	16 000 000,00	0,00	100,00
15. Lainat	447 181 864,07	1 683 391 390,91	1 683 391 390,91	0,00	100,00
15.01.04. Muiden lainojen lyhennykset	447 181 864,07	1 683 391 390,91	1 683 391 390,91	0,00	100,00
Tuloarviotilit yhteensä	773 134 713,74	2 114 368 680,98	2 062 713 247,98	-51 655 433,00	97,56

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN JULKAISUJA 2019:11

Pääluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2017	Talousarvio 2018 (TA + LTA:t)	Talousarvion käyttö vuonna 2018	Talousarvion määrärahojen siirto seuraavalle vuodelle	Tilinpäätös 2018	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
							Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2018	Käyttö vuonna 2018 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
23. Valtioneuvoston kanslia	120 000,00	88 012	33 511,84	54 500,27	88 012,11	0,00	265 901,04	353 901,04	235 674,27	54 500,27
23.01.01.Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (s2v)	120 000,00						120 000,00	120 000,00	56 273,50	0,00
23.01.03.Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (s2v)	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00	145 901,04	145 901,04	145 901,04	0,00
23.01.03.1.Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkausmenot	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00	145 901,04	145 901,04	145 901,04	0,00
23.01.24.Suomen EU-puheenjohtajuus (s2v)		88 000	33 499,73	54 500,27	88 000,00	0,00		88 000,00	33 499,73	54 500,27
23.01.24.1.Palkkaus- ja muut kulutusmenot		88 000	33 499,73	54 500,27	88 000,00	0,00		88 000,00	33 499,73	54 500,27
23.01.29.Arvonlisäveromenot (a)	0,00	12	12,11		12,11	0,00				
24. Ulkoministeriön hallinnonala	180 000,00	90 000	8 477,72	81 522,28	90 000,00	0,00	170 601,92	260 601,92	72 249,79	188 205,95
24.90.68.Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (s3v)	180 000,00	90 000	8 477,72	81 522,28	90 000,00	0,00	170 601,92	260 601,92	72 249,79	188 205,95
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	0,00	500 000	0,00	500 000,00	500 000,00	0,00	62 000,00	562 000,00	50 518,89	511 481,11
28.70.05. Maakunta- ja sosiaali-terveydenhuollon uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus (s3v)	0,00	500 000	0,00	500 000,00	500 000,00	0,00	62 000,00	562 000,00	50 518,89	511 481,11
28.70.05.1 Maakunta- ja sosiaali-terveydenhuollon uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus (s3v)	0,00	500 000	0,00	500 000,00	500 000,00	0,00	62 000,00	562 000,00	50 518,89	511 481,11
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	741 113 978,04	846 265 274	621 341 245,81	106 559 920,11	727 901 165,92	118 364 107,77	160 183 278,72	467 624 215,35	230 078 740,01	187 995 602,63
32.01.01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (s2v)	34 453 000,00	32 874 000	24 149 826,67	8 724 173,33	32 874 000,00	0,00	7 419 238,12	40 293 238,12	31 472 686,51	8 724 173,33
32.01.01.1.Toimintamenot	33 853 192,59	31 654 000	24 728 564,19	6 925 435,81	31 654 000,00	0,00	6 750 501,33	38 404 501,33	31 479 065,52	6 925 435,81
32.01.01.2. Tutkimus- ja selvitystoiminta	1 000 000,00	1 200 000	381 615,28	818 384,72	1 200 000,00	0,00	668 736,79	1 868 736,79	953 973,79	818 384,72
32.01.01.3. Ulkopuolinen rahoitus	20 000,00	20 000	-609 125,34	629 125,34	20 000,00	0,00	0,00	20 000,00	-609 125,34	629 125,34
32.01.01.4. Toimintamenomomentin tulot	-420 192,59	0	-351 227,46	351 227,46	0,00	0,00	0,00	0,00	-351 227,46	351 227,46
32.01.02. Elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (s2v)	260 000,00	2 064 206	94 445,42	1 969 760,44	2 064 205,86	0,00	40 047,24	2 104 253,10	132 000,73	1 969 760,44
32.01.02.1. Toimintamenot	92 000,00	1 893 401	-28 074,64	1 921 475,50	1 893 400,86	0,00	0,00	1 893 400,86	-28 074,64	1 921 475,50
32.01.02.2. Yritystoiminnan kehittämisspalvelut	168 000,00	170 805	122 520,06	48 284,94	170 805,00	0,00	40 047,24	210 852,24	160 075,37	48 284,94
32.01.20. Siviilipalvelus (a)	0,00	1 080 398	0,00		0,00	1 080 397,94				
32.01.21. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (s3v)	3 726 000,00	5 732 000	0,00	5 732 000,00	5 732 000,00	0,00	4 006 209,93	9 738 209,93	953 695,12	8 091 042,99
32.01.29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (a)	2 201 364,76	2 379 240	2 379 240,48		2 379 240,48	0,00				
32.01.40.Valtionavustus yritysten kansainvälistymiseen ja yrittäjyyden edistämiseen(s3v)	11 143 000,00	5 651 000	3 985 964,00	1 665 036,00	5 651 000,00	0,00	4 549 650,74	10 200 650,74	8 122 224,85	2 078 425,89
32.01.60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (a)	0,00	20 000	0,00		0,00	20 000,00				
32.01.66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (s2v)	8 507 000,00	8 507 000	5 487 922,09	3 019 077,91	8 507 000,00	0,00	2 808 332,11	11 315 332,11	8 296 254,20	3 019 077,91
32.01.88. Pääomasijoitus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:lle (s3v)	0,00	15 000 000	15 000 000,00	0,00	15 000 000,00	0,00	0,00	15 000 000,00	15 000 000,00	0,00
32.01.89. Osakehankinnat (s3v)	100 000 000,00	46 000 000	46 000 000,00	0,00	46 000 000,00	0,00	22 500 000,00	68 500 000,00	46 000 000,00	22 500 000,00
32.20.28. Materiaalitehokkuuden edistäminen (s3v)	400 000,00	400 000	0,00	400 000,00	400 000,00	0,00	495 676,42	895 676,42	325 278,89	570 397,53
32.20.28.1.Materiaalitehokkuuden edistäminen	270 000,00	270 000	0,00	270 000,00	270 000,00	0,00	244 551,00	514 551,00	196 953,47	317 597,53
32.20.28.2.Materiaalikatselemukset	130 000,00	130 000	0,00	130 000,00	130 000,00	0,00	251 125,42	381 125,42	128 325,42	252 800,00

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN JULKAISUJA 2019:11

Päälukon, momentin ja tilijaoittelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2017	Talousarvio 2018 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2018 määrärahojen		Tilinpäätös 2018	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2018	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2018	Käyttö vuonna 2018 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32.20.41. Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin(a)	2 500 000,00	1 500 000	1 500 000,00		1 500 000,00	0,00	48 430,00	48 430,00	0,00	0,00
32.20.42. Kasvuekosysteemien ja innovatiivisten julkisten hankintojen kehittäminen(s3v)	4 100 000,00	5 000 000	939 594,13	4 060 405,87	5 000 000,00	0,00	5 127 907,87	10 127 907,87	2 237 760,38	7 581 028,51
32.20.42.1. Innovaatiokeskittymien kehittäminen							927 855,61	927 855,61	927 855,61	0,00
32.20.42.2. Meriteollisuuden toimintaympäristö							309 118,98	309 118,98	0,00	0,00
32.20.44. Kiertotalouden investointi- ja kehittämistuki (s3v)		2 000 000	65 900,00	1 934 100,00	2 000 000,00	0,00		2 000 000,00	65 900,00	1 934 100,00
32.20.46. Laivanrakennuksen innovaatiotuki (s3v)	30 860 000,00	10 000 000	0,00	10 000 000,00	10 000 000,00	0,00	0,00	10 000 000,00	0,00	10 000 000,00
32.20.47. Finnvera Oyj:n korkotuet ja tappiokorvaukset (a)	27 993 447,35	30 006 000	19 619 946,59		19 619 946,59	10 386 053,41				
32.20.49. Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus	87 303 000,00	89 303 000	89 303 000,00	0,00	89 303 000,00	0,00	0,00	89 303 000,00	89 303 000,00	0,00
32.20.50. Avustus kansainvälisen teknologiapalkinnon maksamiseen (s2v)		1 000 000	1 000 000,00	0,00	1 000 000,00	0,00		1 000 000,00	1 000 000,00	0,00
32.20.51. Naisille suunnattu innovaatiopalkinto (s2v)	8 000,00	8 000	8 000,00	0,00	8 000,00	0,00	0,00	8 000,00	8 000,00	0,00
32.20.80. Lainat Suomen Vientiliitto Oy:n jälle-rahoitustoimintaan (a)	92 882 703,16	221 286 000	214 786 638,22		214 786 638,22	6 499 361,78				
32.20.82. Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan (a)	0,00	10 000	0,00		0,00	10 000,00				
32.20.87. Pääomalaina Finnvera Oyj:lle (s3v)	5 000 000,00						5 000 000,00	5 000 000,00	3 341 765,96	1 658 234,04
32.20.88. Pääomasijoitus Suomen TeollisuussijoitusOy:lle(s3v)	29 500 000,00						59 500 000,00	59 500 000,00	0,00	14 500 000,00
32.30.01. Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (s2v)	430 299,77	4 069 850	290 564,30	3 779 285,70	4 069 850,00	0,00	0,00	4 069 850,00	290 564,30	3 779 285,70
32.30.01.1. Toimintamenot	430 299,77	4 069 850	290 564,30	3 779 285,70	4 069 850,00	0,00	0,00	4 069 850,00	290 564,30	3 779 285,70
32.30.44. Alueellinen kuljetustuki (s3v)	0,00						0,00	0,00	0,00	0,00
32.30.51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (s2v)	25 217 294,17	15 770 881	96 960,75	15 673 920,02	15 770 880,77	0,00	3 430 019,67	19 200 900,44	726 980,42	15 673 920,02
32.30.51.03. Työvoimakoulutuksen hankinta	25 120 239,05	15 470 881	0,00	15 470 880,77	15 470 880,77	0,00	0,00	15 470 880,77	0,00	15 470 880,77
32.30.51.04. Palvelujen kehittämis- ja kokeilumenot	81 696,06	300 000	96 960,75	203 039,25	300 000,00	0,00	3 430 019,67	3 730 019,67	726 980,42	203 039,25
32.30.51.07. Palkkatuettyö, valtionhallinto	8 859,06	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
32.30.51.12. Työllisyys ja kilpailukyky: Yksityiset työnvälityspalvelut	6 500,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
32.40.50. Valtionavustus kuluttajajärjestöille (k)	892 000,00	872 000	872 000,00		872 000,00	0,00				
32.40.51. Eräät merimiespalvelut (a)	1 065 465,82	2 104 108	1 080 759,86		1 080 759,86	1 023 348,17				
32.40.51.1. Valtion osuus merimiespalvelutoiminnan menoista	1 065 465,82	1 072 000	1 080 759,86		1 080 759,86	-8 759,86				
32.40.51.2. Valtion osuus työntajille eräisiin merimiesten matkakustannuksiin	0,00	1 032 108	0,00		0,00	1 032 108,03				
32.40.52. Palkkaturva (a)	0,00	6 858 577	0,00		0,00	6 858 577,20				
32.40.52.1. Palkkaturva	0,00	6 787 456	0,00		0,00	6 787 456,02				
32.40.52.2. Takaisinperittyjen saatavien palautukset ja korot	0,00	68 106	0,00		0,00	68 106,39				
32.40.52.3. Viranomaismaksut, oikeudenkäyntikulut ja konkurssikustannukset	0,00	3 015	0,00		0,00	3 014,79				

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN JULKAISUJA 2019:11

Päälukon, momentin ja tilijaoittelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2017	Talousarvio 2018 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2018 määrärahojen käyttö		Tilinpäätös 2018	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			vuonna 2018	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2018	Käyttö vuonna 2018 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32.40.95. Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (a)	0,00	50 000	0,00		0,00	50 000,00				
32.50.40. Alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen	11 000 000,00	12 500 000	12 387 944,75	112 055,25	12 500 000,00	0,00	123 055,25	12 623 055,25	12 511 000,00	112 055,25
32.50.41. Valtionavustus Finpron toimintaan (s3v)	36 930 000,00						0,00	0,00	0,00	0,00
32.50.42. Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen (a)	0,00	4 101 592	0,00		0,00	4 101 592,00				
32.50.43. Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin(a)	950 359,00	830 000	8 000,00		8 000,00	822 000,00				
32.50.44. Alueellinen kuljetustuki (s3v)	5 000 000,00	5 000 000	0,00	5 000 000,00	5 000 000,00	0,00	0,00	5 000 000,00	0,00	5 000 000,00
32.50.64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin(a)	99 924 254,22	181 523 407	123 232 754,61		123 232 754,61	58 290 652,24				
32.50.64.07. EAKR 2014-2020	74 328 306,26	113 773 555	70 312 715,88		70 312 715,88	43 460 838,78				
32.50.64.08. EAY ja ENI CBC	4 484 337,42	15 770 000	8 258 790,38		8 258 790,38	7 511 209,62				
32.50.64.08.1. EAY	4 384 337,42	8 772 000	4 566 759,88		4 566 759,88	4 205 240,12				
32.50.64.08.2. ENI CBC	100 000,00	6 998 000	3 692 030,50		3 692 030,50	3 305 969,50				
32.50.64.09. ESR 2014-2020	4 302 375,68	19 939 852	6 898 367,04		6 898 367,04	13 041 484,58				
32.50.64.10. Vähäraisten apu	0,00	-3 880 999	0,00		0,00	-3 880 999,43				
32.50.64.11. PK-yritysaloitte	16 777 118,69	35 921 000	37 762 881,31		37 762 881,31	-1 841 881,31				
32.50.64.12. Tavoite 3	32 116,17									
32.50.65. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin(a)	0,00	700 000	0,00		0,00	700 000,00				
32.60.40. Energiatuki (a)	36 644 967,00	41 087 196	14 101 298,65		14 101 298,65	26 985 897,55				
32.60.41. LNG-termiinalien investointituki (a)	14 634 920,00	13 830 000	13 830 000,00		13 830 000,00	0,00				
32.60.42. Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi (a)	845 857,33	135 000	9 590,88		9 590,88	125 409,12				
32.60.43. Kioton mekanismit (a)	0,00	87 818	0,00		0,00	87 818,36				
32.60.45. Uusiutuvan energian ja uuden energiateknologian investointituki(s3v)	40 000 000,00	40 000 000	1 789 810,00	38 210 190,00	40 000 000,00	0,00	43 616 195,13	83 616 195,13	8 646 059,70	74 524 185,43
32.60.47. Sähköisen liikenteen ja biokaasun liikennekäytön infrastruktuurin edistäminen(s3v)		3 000 000	0,00	3 000 000,00	3 000 000,00	0,00		3 000 000,00	0,00	3 000 000,00
32.70.03. Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen(s2v)	1 607 000,00	3 561 000	281 084,41	3 279 915,59	3 561 000,00	0,00	1 518 516,24	5 079 516,24	1 645 568,95	3 279 915,59
32.70.03.1. Kotouttamisen ja hyvien etnisten suhteiden edistäminen	661 000,00	291 000	21 838,32	269 161,68	291 000,00	0,00	572 516,24	863 516,24	440 322,86	269 161,68
32.70.03.2. Kotouttamisen osaamiskeskus	946 000,00	3 270 000	259 246,09	3 010 753,91	3 270 000,00	0,00	946 000,00	4 216 000,00	1 205 246,09	3 010 753,91
32.70.30. Valtion korvaukset kotouttamisesta (a)	25 134 045,46	30 363 000	29 040 000,00		29 040 000,00	1 323 000,00				
32.70.30.1. Paluumuuttajien kustannukset	0,00	2 127 000	0,00		0,00	2 127 000,00				
32.70.30.2. Laskennalliset korvaukset pakolaisista	0,00	-562 000	0,00		0,00	-562 000,00				
32.70.30.3. Muut pakolaisista maksettavat kuntakorvaukset	25 134 045,46	27 772 000	29 040 000,00		29 040 000,00	-1 268 000,00				
32.70.30.4. Alkukartoituksen kustannukset	0,00	1 026 000	0,00		0,00	1 026 000,00				
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	2 497,24	0	0,00	0,00	0,00	0,00	50 000,00	50 000,00	38 378,00	0,00
33.03.31. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen(s3v)							50 000,00	50 000,00	38 378,00	0,00
33.20.50. Valtionosuus peruspäivärahasta (a)	2 497,24	0	0,00		0,00	0,00				
33.20.50.01 Palkkatuettu työ, valtionhallinto	2 497,24	0	0,00		0,00	0,00				
Määrärahatilit yhteensä	741 416 475,28	846 943 286	621 383 235,37	107 195 942,66	728 579 178,03	118 364 107,77	160 731 781,68	468 850 718,31	230 475 560,96	188 749 789,96

Työ- ja elinkeinoministeriön talusarvion toteutumalaskelman tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella													
Valtuudet ja niiden käyttö (1 000€) ¹⁾								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talusarviomenot ja määrärahatarve (1 000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy ²⁾	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö ³⁾	Vuoden 2018 valtuudet						Talousarvio- menot 2018	Määräraha- tarve 2019	Määräraha- tarve 2020	Määräraha- tarve 2021	Määräraha- tarve myöhemmin	Määräraha- tarve yhteensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittavissa 2019 TA:ssa						
32.01.41. Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin	5 000	0	0	0	0	0	0	1 500	0	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	5 000							1 500	0	0	0	0	0
Vuonna 2018 käytettävissä olleet valtuudet		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
32.20.43.Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin	1 586	0	0	0	0	0	0	8	0	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 586							8	0	0	0	0	0
Vuonna 2018 käytettävissä olleet valtuudet		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
32.20.48. Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille*)	0	22 000 000	0	22 000 000	9 912 579	12 087 421	0	26 219	38 870	37 543	27 224	117 422	221 059
Aikaisempien vuosien valtuudet	0												
Vuonna 2018 käytettävissä olleet valtuudet		22 000 000	0	22 000 000	9 912 579	12 087 421	0	26 219	38 870	37 543	27 224	117 422	221 059
32.50.64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin	185 051	163 716	131 885	295 601	150 710	144 891	144 891	123 233	48 249	36 187	12 062	24 125	120 623
Aikaisempien vuosien valtuudet	185 051							77 911	6 094	4 571	1 523	3 047	15 235
Vuonna 2018 käytettävissä olleet valtuudet		163 716	131 885	295 601	150 710	144 891	144 891	45 322	42 155	31 616	10 539	21 078	105 388
32.60.40. Energiatuki	431 616	32 200	0	32 200	39 879	1 320	0	14 101	2 998	11 994	7 496	7 496	29 984
Aikaisempien vuosien valtuudet	431 616							13 066	0	0	0	0	0
Vuonna 2018 käytettävissä olleet valtuudet		32 200	0	32 200	39 879	1 320	0	1 035	2 998	11 994	7 496	7 496	29 984
32.60.41 LNG- terminaalien investointituki	92 876	0	0	0	0	0	0	13 830	14 930	6 632	0	0	21 562
Aikaisempien vuosien valtuudet	92 876							13 830	14 930	6 632	0	0	21 562
Vuonna 2018 käytettävissä olleet valtuudet		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Yhteensä	716 129	22 195 916	131 885	22 327 801	10 103 168	12 233 632	144 891	178 883	105 047	92 356	46 782	149 043	393 228
Vuonna 2018 käytettävissä olleet valtuudet, josta		22 195 916	131 885	22 327 801	10 103 168	12 233 632	144 891	178 883	105 047	92 356	46 782	149 043	393 228
- korkotuki- tms. valtuudet ⁴⁾		22 000 000	0	22 000 000	9 912 579	12 087 421	0	26 219	38 870	37 543	27 224	117 422	221 059

*) Momentin 32.20.48 Korkotuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille valtuuden luonteesta johtuen laskelmalla ei esitetä tietoja aikaisempien vuosien valtuudet vaan vuonna 2018 käytettävissä olevat valtuudet. Momentin valtuuden käytöstä aiheutuvat talusarviomenot kirjataan Valtiokonttorissa.

Heinäkuussa 2014 muutetun lain 1543/2011 mukaan sopimuksista otetaan huomioon 100 %:a, samoin nostamattomista luotoista. Huhtikuussa 2016 muutetun lain 255/2016 tarjouksista otetaan huomioon 50 %:ia, Joulukuussa 2016 muutetun lain 1543/2011 mukaan limiitin määrää korotettiin 13 miljardista eurosta 22 miljardiin.

*Valtion talousarviossa 2018 on myönnetty momentin 32.20.82. Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan valtuus 1 000 000 000 euroa, jota ei ole käytetty varainhoitovuonna. Aikaisempien vuosien valtuuksista ei ole aiheutunut talousarviomenoja vuonna 2018.

- 1) Valtuuden ja sen käytön määräksi merkitään tehdyn tilauksen sopimushinta tai sitoumuksen määrä silloin, kun valtuus on rajattu alun perin muulla tavalla, mutta valtuuden käytön johdosta annetaan euromääräinen sitoumus. Korkotuetun lainakannan enimmäismääränä määritellyt korkotukivaltuudet ja muut vastaavat valtuudet eritellään lisäksi omilla riveillään.
- 2) Myös pääluokan tai luvun päätösosassa myönnetty valtuudet sisällytetään taulukkoon. Tällöin luvun tai momentin numerotunnukseksi merkitään "00."
- 3) Esitetään yhteismäärä niistä aikaisempina varainhoitovuosina käytetyistä valtuuksista, joista varainhoitovuotena on aiheutunut menoja tai joista aiheutuu menoja tulevana varainhoitovuosina.
- 4) Korkotukilainojen lainakannan enimmäismääränä tai valtionapuun oikeuttavien kustannusten enimmäismääränä tai muulla vastaavalla tavalla myönnettyjen valtuuksien määrä. Erittely esitetään vain, jos momentti (ja yhteensä) sisältää tällä tavoin määriteltyjä valtuuksia.
- 5) Talousarviolain 10 §:n 2 momentissa säädetyn laajuus- tai kustannusarvion perusteella myönnetty valtuudet. Erittely esitetään vain, jos momentti (ja yhteensä) sisältää talonrakennushankevaltuuksia.

3 Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2018- 31.12.2018		1.1.2017- 31.12.2017	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot	108 561,03		247 193,30	
Muut toiminnan tuotot	23 955 375,46	24 063 936,49	27 424 179,50	27 671 372,80
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	104 990,78		83 168,80	
Henkilöstökulut	27 502 588,72		26 218 209,11	
Vuokrat	259 097,30		307 152,37	
Palvelujen ostot	12 001 877,87		11 369 943,20	
Muut kulut	9 397 799,14		9 322 068,57	
Poistot	15 208,46		36 918,60	
Sisäiset kulut	10 385 932,22	-59 667 494,49	9 358 303,16	-56 695 763,81
JÄÄMÄ I	-35 603 558,00		-29 024 391,01	
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	132 209 329,88		-114 249 663,12	
Rahoituskulut	-69 569 321,63	62 640 008,25	119 864 454,33	5 614 791,21
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT				
Satunnaiset tuotot	-10 300,37		-1 631,87	
Satunnaiset kulut	-2 200,00	-12 500,37	-27 964,23	-29 596,10
JÄÄMÄ II	27 023 949,88		-23 439 195,90	
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Tuotot				
Sosiaaliturvarahastoilta	19 213 247,04		23 412 875,95	
EU:n toimielimiltä ja muilta elimiltä	189 343 554,38		221 200 738,08	
Valtionhallinnolta	20 000 000,00	228 556 801,42	0,00	244 613 614,03
Kulut				
Paikallishallinnolle	106 386 424,86		88 785 753,60	
Sosiaaliturvarahastoille	29 040 000,00		0,00	
Elinkeinoelämälle	22 381 054,34		66 977 413,58	
Rahoitus- ja vakuutuslaitoksille	443 904,99		24 277 416,04	
Voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	5 939 988,52		6 450 286,22	
Kotitalouksille	1 084 314,10		1 065 465,82	
Ulkomaille	39 087 380,66		18 429 377,78	
Valtionhallinnolle	94 139 084,07		158 497 046,82	
Muut	19 176 041,60	-317 678 193,14	0,00	-364 482 759,86
JÄÄMÄ III	-62 097 441,84		-143 308 341,73	
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Perityt arvonlisäverot	843 552,15		892 994,52	
Suoritetut arvonlisäverot	-2 508 762,94	-1 665 210,79	-2 211 964,23	-1 318 969,71
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ	-63 762 652,63		-144 627 311,44	

4 Tase

	31.12.2018		31.12.2017	
VASTAAVAA				
KÄYTTÖMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIOITUKSET				
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET				
Aineettomat oikeudet	0,00		13 529,63	
Muut pitkävaikutteiset menot	0,00	0,00	1 678,83	15 208,46
AINEELLISET HYÖDYKKEET				
Muut aineelliset hyödykkeet	59 690,17	59 690,17	59 690,17	59 690,17
KÄYTTÖMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIOITUKSET				
Käyttöomaisuusarvopaperit	1 618 200 157,42		1 566 649 657,42	
Muut pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	23 366 799,95	1 641 566 957,37	20 025 033,99	1 586 674 691,41
KÄYTTÖMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIOITUKSET YHTEENSÄ				
		1 641 626 647,54		1 586 749 590,04
VAIHTO- JA RAHOITUSMAISUUS				
PITKÄAIKAISET SAAMISET				
Pitkäaikaiset saamiset	103 666 245,46	103 666 245,46	2 435 268 580,41	2 435 268 580,41
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Myyntisaamiset	31 004,64		288,60	
Valuuttamääräiset lainasaamiset	0,00		222 137 891,92	
Siirtosaamiset	3 366 539,71		52 081 084,25	
Muut lyhytaikaiset saamiset	3 162 723,05	6 560 267,40	5 823 896,62	280 043 161,39
VAIHTO- JA RAHOITUSMAISUUS YHTEENSÄ				
		110 226 512,86		2 715 311 741,80
VASTAAVAA YHTEENSÄ				
		<u>1 751 853 160,40</u>		<u>4 302 061 331,84</u>
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
VALTION PÄÄOMA				
Valtion pääoma 1.1.1998	5 333 006 975,02		5 333 006 975,02	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-2 894 757 071,20		-2 543 302 832,74	
Pääoman siirrot	-1 538 817 140,50		-206 826 927,02	
Tilikauden tuotto-/kulujaämä	-63 762 652,63	835 670 110,69	-144 627 311,44	2 438 249 903,82
VIERAS PÄÄOMA				
PITKÄAIKAINEN				
Oletut valuuttamääräiset lainat	0,00	0,00	822 610 967,74	822 610 967,74
LYHYTAIKAINEN				
Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen yhdystilit	903 443 260,14		795 318 228,93	
Seuraavana tilikautena maksettavat lyhennykset	0,00		222 137 891,94	
Saadut ennakot	2 673 876,67		6 003 275,39	
Ostovelat	2 533 465,21		3 347 201,06	
Kirjanpitoyksiköiden väliset tililykset	563 754,11		572 283,94	
Edelleen tilittävät erät	542 583,78		521 252,12	
Siirtovelat	6 204 009,20		12 875 957,68	
Muut lyhytaikaiset velat	222 100,60	916 183 049,71	424 369,22	1 041 200 460,28
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ				
		916 183 049,71		1 863 811 428,02
VASTATTAVAA YHTEENSÄ				
		<u>1 751 853 160,40</u>		<u>4 302 061 331,84</u>

5 Liitetiedot

Liite 1: Selvitys tilinpäätöksen laatimisperiaatteista ja vertailtavuudesta

1. Budjetointia koskevat muutokset ja muutosten vaikutukset

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenojen 32.01.29. talousarviotilin määrärahaa on saanut käyttää momentilta 32.50.65. rahoitettavien valtion investointihankkeisiin liittyvien arvonlisäverosuukien maksamiseen sekä momenteilta 32.20.40., 32.20.42. ja 32.20.43. maksettaviin kulutusmenoihin liittyvien arvonlisäverosuukien maksamiseen.

Momentin 32.01.40. (Valtionavustus yritysten kansainvälistymiseen ja yrittäjyyden edistämiseen) määrärahaa on saanut käyttää myös Geologian tutkimuskeskuksen ja Opetushallituksen yritysten kansainvälistymistä sekä Suomeen suuntautuvia ulkomaisia investointeja ja matkailua edistävästä Team Finland –kasvuohjelmista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Innovaatorahoituskeskus Tekesin ja Finpron toiminnot yhdistettiin 1.1.2018 alkaen uudeksi toimijaksi ja momentti 32.50.41. (Valtionavustus Finpron toimintaan) poistettiin talousarviosta siirtämällä määrärahat momentille 32.20.06. (Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot).

2. Valuuttakurssi, jota käytetty muutettaessa ulkomaanrahan määräiset saamiset ja velat sekä muut sitoumukset Suomen rahaksi

Ministeriön ulkomaanrahan määräiset ostovelat eivät ole olennaisia, joten niitä ei ole muutettu tilinpäätöspäivän kurssiin.

Suomen Vientiluotto Oy maksoi ennakkoisesti takaisin Suomen valtiolta saamansa jälleenrahoitusluotot lukuun ottamatta yhtä kotimaisen alustoimituksen rahoitukseen myönnettyä lainaa. Takaisinmaksettavat lainat korvattiin tuotonvaihto- tai tuotontasaussopimuksilla. Näiden sopimusten puitteissa valtiolle syntyy jatkossa kuluja muun muassa korko- ja valuuttariskien suojaukseen tarvittavista toimenpiteistä. Sopimusten osalta ministeriön tilinpäätöksessä käytetään EKP:n kurssia 31.12.2018 USD 1,1450.

3. Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostus- ja jaksotusperiaatteet ja niiden muutokset

Työ- ja elinkeinoministeriön tilinpäätös on laadittu noudattaen talousarviolakia ja -asetusta sekä valtiovarainministeriön ja Valtiokonttorin määräyksiä ja ohjeita. Arvostusperiaatteissa ei ole tapahtunut muutoksia edelliseen tilikauteen verrattuna.

Valtion virka- ja työehtosopimuksessa sopimuskaudelle 2018-2020 (9.3.2018) on sopimuksen 6 §:ssä kirjattu, että virkamiehelle ja työntekijälle, jonka palvelussuhde on alkanut viimeistään 3.9.2018 ja palvelussuhde on keskeytymättä jatkunut 18.11.2018 saakka, maksetaan tammikuun 2019 palkanmaksun yhteydessä erillinen kertaerä. Kertaerä on suuruudeltaan 9,2 %:a yleisen virka- ja työehtosopimuksen 7 §:n mukaisesta kuukausipalkkauksesta. Kertaerää ei ole jaksotettu tilikaudelle 2018, vaan se on kirjattu kokonaisuudessaan tilikauden 2019 menoksi.

4. Aikaisempiin vuosiin kohdistuneet tuotot ja kulut sekä talousarviotulot ja -menot sekä virheiden korjaukset

Työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ole aikaisempiin vuosiin kohdistuvia korjauksia.

5. Tilinpäätöstietojen vertailtavuus edelliseen vuoteen

TEM2018/2020-uudistuksen myötä ministeriön uusi organisaatio astui voimaan 1.1.2018. Tarkempi organisaatio- ja johtamisrakenne uusine toimintayksiköineen ja tehtävineen otettiin käyttöön 1.4.2018 lukien. Ministeriön osastojen määrä tiivistyi viidestä neljään; energiaosasto, innovaatiot ja yritysrahoitus, alueet ja kasvupalvelut sekä työllisyys ja toimivat markkinat.

Liite 2: Nettoutetut tulot ja menot

Momentin numero ja nimi	Tilinpäätös 2017	Talousarvio 2018 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2018 määrärahojen käyttö siirto vuonna 2018 seuraavalle vuodelle		Tilinpäätös 2018	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot				
			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2018			Käyttö vuonna 2018 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle			
23.01.01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (s2v)	Bruttomenot 120 000,00									56 273,50	
	Bruttotulot 0,00									0,00	
	Nettomenot	120 000,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00	120 000,00	120 000,00	56 273,50	0,00
32.01.01 TEM:n toimintamenot (siirtomr 2 v)	Bruttomenot 43 717 520,52	32 874 000	32 421 514,20		41 145 687,53					39 744 374,04	
	Bruttotulot 9 264 520,52	0	8 271 687,53		8 271 687,53					8 271 687,53	
	Nettomenot	34 453 000,00	32 874 000	24 149 826,67	8 724 173,33	32 874 000,00	0,00	7 419 238,12	40 293 238,12	31 472 686,51	8 724 173,33
32.01.02 ELY-keskusten toimintamenot (siirtomr 2 v)	Bruttomenot 375 128,81	2 064 206	171 510,36		2 141 270,80					209 065,67	
	Bruttotulot 115 128,81	0	77 064,94		77 064,94					77 064,94	
	Nettomenot	260 000,00	2 064 206	94 445,42	1 969 760,44	2 064 205,86	0,00	40 047,24	2 104 253,10	132 000,73	1 969 760,44
32.30.01 Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomr 2 v)	Bruttomenot 797 387,92	4 069 850	512 495,15		4 291 780,85					512 495,15	
	Bruttotulot 367 088,15	0	221 930,85		221 930,85					221 930,85	
	Nettomenot	430 299,77	4 069 850	290 564,30	3 779 285,70	4 069 850,00	0,00	0,00	4 069 850,00	290 564,30	3 779 285,70

Liite 3: Arviomäärärahojen ylitykset

Pääluokan ja momentin numero ja nimi	Talousarvio (TA + LTA:t)	Ylitys	Ylitys %
32 Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala			
32.01.29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (A)	36 072 000	9 147 753,19	25
Pääluokka yhteensä	36 072 000	9 147 753,19	

Liite 4: Peruutetut siirretyt määrärahat

Pääluokan ja tilijaottelun numero ja nimi. Tilijaottelut eritellään myöntämisvuosittain.	Peruutettu	
	Tilijaottelu	Yhteensä
23. Valtioneuvoston kanslia		63 726,50
Vuosi 2017		
23.01.01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot	63 726,50	
24. Ulkoministeriön hallinnonala		146,18
Vuosi 2016		
24.90.68. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö	146,18	
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala		49 549 872,71
Vuosi 2016		31 496 970,80
32.01.21. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha	693 471,82	
32.20.41. Valtionavustus Finpron toimintaan	48 430,00	
32.20.42. Innovaatiokeskittyneiden kehittäminen	309 118,98	
32.20.88. Pääomasijoitus Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle	30 000 000,00	
32.60.45. Uusiutuvan energian ja uuden energiateknologian investointituki	445 950,00	
Vuosi 2017		18 052 901,91
32.01.01.2. Tutkimus- ja selvitystoiminta	96 378,28	
32.01.02.2. Yritystoiminnan kehittämisspalvelut	2 491,93	
32.20.88. Pääomasijoitus Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle	15 000 000,00	
32.30.51.04. Palvelujen kehittämis- ja kokeilumenot	2 800 000,00	
32.70.03.1. Kotouttamisen ja hyvien etnisten suhteiden edistäminen	154 031,70	
33. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön hallinnonala		11 622,00
Vuosi 2016		
33.03.31. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	11 622,00	
Pääluokat yhteensä		49 625 367,39
Vuosi 2016		31 508 738,98
Vuosi 2017		18 116 628,41

Liite 5: Henkilöstökulujen erittely

	2018	2017
Henkilöstökulut	23 496 796,34	22 482 082,99
Palkat ja palkkiot	23 451 000,18	23 011 340,70
Tulosperusteiset erät	0,00	0,00
Lomapalkkavelan muutos	45 796,16	-529 257,71
Henkilösivukulut	4 005 792,38	3 736 126,12
Eläkekulut	3 716 002,51	3 593 787,84
Muut henkilösivukulut	289 789,87	142 338,28
Yhteensä	27 502 588,72	26 218 209,11
Johdon palkat ja palkkiot, josta	1 030 869,81	1 164 268,63
- tulosperusteiset erät	0,00	0,00
Luontoisedut ja muut taloudelliset etuudet	6 920,00	7 480,00
Johto	1 380,00	1 740,00
Muu henkilöstö	5 540,00	5 740,00

Liite 6: Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet ja niiden muutokset

Työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ole poistojen alaista käyttöomaisuutta.

Liite 7: Kansallis- ja käyttöomaisuuden sekä muiden pitkävaikutteisten menojen poistot

	Aineettomat hyödykkeet		Yhteensä
	112 ostetut valmisohjelmistot tietojärj	114 itse valmistetut ja teetetyt tietojärj	
Hankintameno 1.1.2018	119 115,94	17 152,00	136 267,94
Lisäykset	0,00		0,00
Vähennykset	0,00		0,00
Hankintameno 31.12.2018	119 115,94	17 152,00	136 267,94
Kertyneet poistot 1.1.2018	-105 586,31	-15 473,17	-121 059,48
Vähennysten kertyneet poistot	0,00		0,00
Tilikauden suunnitelman mukaiset poistot	-13 529,63	-1 678,83	-15 208,46
Tilikauden suunnitelmasta poikkeavat poistot	0,00		0,00
Tilikauden arvonalennukset	0,00		0,00
Kertyneet poistot 31.12.2018	0,00		0,00
Arvonkorotukset	0,00		0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.2018	0,00	0,00	0,00
	Aineelliset hyödykkeet Muut aineelliset hyödykkeet		Yhteensä
Hankintameno 1.1.2018	59 691,17		59 691,17
Lisäykset	0,00		0,00
Vähennykset	0,00		0,00
Hankintameno 31.12.2018	59 690,17		59 690,17
Kertyneet poistot 1.1.2018	0,00		0,00
Vähennysten kertyneet poistot	0,00		0,00
Tilikauden suunnitelman mukaiset poistot	0,00		0,00
Tilikauden suunnitelmasta poikkeavat poistot	0,00		0,00
Tilikauden arvonalennukset	0,00		0,00
Kertyneet poistot 31.12.2018	0,00		0,00
Arvonkorotukset	0,00		0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.2018	59 690,17	0,00	59 690,17
	Käyttöomaisuusarvopaperit ja muut pitkäaikaiset sijoitukset		Yhteensä
	Käyttöomaisuusarvopaperit	...	
Hankintameno 1.1.2018	1 566 649 657,42		1 566 649 657,42
Lisäykset	66 808 000,00		66 808 000,00
Vähennykset	-28 255 000,00		-28 255 000,00
Hankintameno 31.12.2018	1 605 202 657,42		1 605 202 657,42
Kertyneet poistot 1.1.2018	0,00		0,00
Vähennysten kertyneet poistot	0,00		0,00
Tilikauden suunnitelman mukaiset poistot	0,00		0,00
Tilikauden suunnitelmasta poikkeavat poistot	0,00		0,00
Tilikauden arvonalennukset	-2 002 500,00		-2 002 500,00
Kertyneet poistot 31.12.2018	0,00		0,00
Arvonkorotukset	0,00		0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.2018	1 603 200 157,42		1 603 200 157,42

Liite 8: Rahoitustuotot ja kulut

Rahoitustuotot	Muutos		
	2018	2017	2018-2017
Korot euromääräisistä saamisista	12 323 709,29	15 319 500,08	-2 995 790,79
Korot valuuttamääräisistä saamisista	28 023 489,63	36 684 996,02	-8 661 506,39
Emissio-, pääoma- ja kurssierot saamisista	36 129 123,86	-164 438 688,21	200 567 812,07
Osingot	36 808 000,00	0,00	36 808 000,00
Muut rahoitustuotot	18 925 007,10	-1 815 471,01	20 740 478,11
Rahoitustuotot yhteensä	132 209 329,88	-114 249 663,12	246 458 993,00
Rahoituskulut	Muutos		
	2018	2017	2018-2017
Korot euromääräisistä veloista	138,20	113,15	25,05
Korot valuuttamääräisistä veloista	23 397 079,21	35 890 353,89	-12 493 274,68
Emissio-, pääoma- ja kurssierot veloista	36 129 123,78	-164 761 235,92	200 890 359,70
SWAP-maksut veloista	8 040 480,44	-146 756,25	8 187 236,69
Sijoitusten ja lainasaamisten tileistäpoistot	2 002 500,00	9 152 940,80	-7 150 440,80
Muut rahoituskulut	0,00	130,00	-130,00
Rahoituskulut yhteensä	69 569 321,63	-119 864 454,33	189 433 775,96
Netto	62 640 008,25	5 614 791,21	57 025 217,04

Liite 9: Talousarviotaloudesta annetut lainat

Sektori	Lainapääoma			Lainapääoma		Pääomamuutos 2018-2017
	31.12.2018	Lisäys 2018	Vähennys 2018	31.12.2017		
Yritykset ja asuntoyhteisöt	6 707 912,09	0,00	79 248,00	6 787 160,09	-128 959,97	
Yritykset	6 707 912,09	0,00	79 248,00	6 787 160,09	-128 959,97	
-Julkiset yritykset	6 707 912,09	0,00	79 248,00	6 787 160,09	-122 475,00	
-Yksityiset yritykset	0,00	0,00	0,00	0,00	-6 484,97	
Asuntoyhteisöt	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	96 958 333,37	0,00	2 553 660 978,87	2 650 619 312,24	2 553 660 978,87	
Rahalaitokset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Muut rahoituslaitokset	96 958 333,37	0,00	2 553 660 978,87	2 650 619 312,24	2 553 660 978,87	
Yhteensä	103 666 245,46	0,00	2 553 740 226,87	2 657 406 472,33	2 553 532 018,90	

Liite 10: Arvopaperit ja oman pääoman ehtoiset sijoitukset

Käyttö- ja rahoitusomaisuusarvopaperit	Kappale määrä	Markkina-arvo	31.12.2018			31.12.2017	
			Kirjanpitoarvo	Omistusosuus %	Myyntioikeuksien alaraja	Markkina-arvo	Kirjanpitoarvo
Julkisesti noteeraamattomat osakkeet ja osuudet	1322375		1 618 145 160,42	0,0	0,0	36 808 000,00	1 566 594 660,42
Baltic Connector Oy	0		0,00				30 002 500,00
Finpro Oy	0		0,00				2 500,00
Finnvera Oyj	11565		840 940,00	100,0			840 940,00
Finnvera Oyj			4 602 768,00				4 602 768,00
Finnvera Oyj			210 236 346,00				210 236 346,00
Finnvera Oyj			8 310 539,00				8 310 539,00
Finnvera Oyj			16 500 000,00				16 500 000,00
Suomen Teollisuussijoitus Oy	2710		227 847 660,00	100,0			227 847 660,00
Suomen Teollisuussijoitus Oy	500		42 000 000,00				42 000 000,00
Suomen Teollisuussijoitus Oy	15000		150 000 000,00				150 000 000,00
Suomen Teollisuussijoitus Oy	2000		20 000 000,00				20 000 000,00
Suomen Teollisuussijoitus Oy	3000		30 000 000,00				30 000 000,00
Suomen Teollisuussijoitus Oy	3000		30 000 000,00				30 000 000,00
Suomen Teollisuussijoitus Oy	5000		50 000 000,00				50 000 000,00
Suomen Teollisuussijoitus Oy	10500		105 000 000,00			16 000 000,00	105 000 000,00
Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy	25		2 500,00				2 500,00
Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy	799975		79 997 500,00				79 997 500,00
Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy			91 898 907,42				91 898 907,42
Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy			15 000 000,00				0,00
Terrafame Oy	100		100 000,00				100 000,00
Terrafame Oy	1750		1 750 000,00				1 750 000,00
Terrafame Oy	389750		389 750 000,00				389 750 000,00
Terrafame Oy	77500		77 500 000,00				77 500 000,00
Vimana Oy	0		0,00				252 500,00
Suomen Malmjalostus Oy	66808		66 808 000,00			20 808 000,00	0,00
Huoneisto- ja kiinteistöosakkeet	1		54 997,00	0,0	0,0	0,00	54 997,00
As Oy Porttikuja 3 ja 5	1		54 997,00				54 997,00
Osakkeet ja osuudet yhteensä	1322376		1 618 200 157,42	0,0	0,0	36 808 000,00	1 566 649 657,42

	Kirjanpitoarvo 31.12.2018	Kirjanpitoarvo 31.12.2017
Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset		
Finnvera Oyj	23 366 799,95	20 025 033,99
Yhteensä	23 366 799,95	20 025 033,99

Liite 11: Taseen rahoituserät ja velat

31.12.2018	Vaihtuvakorkoiset			Kiinteäkorkoiset			Yhteensä
	Alle	1 - 5	Yli	Alle	1 - 5	Yli	
	1 vuosi	vuotta	5 vuotta	1 vuosi	vuotta	5 vuotta	
Vastaavien rahoituserät							
Annetut euromääräiset velkakirjalainat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Euromääräisten joukkovelkakirjalainojen ostot	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	23 366 799,95	23 366 799,95
Euromääräiset lainasaamiset	0,00	0,00	0,00	14 931 786,75	59 666 666,64	29 067 792,07	103 666 245,46
Muut euromääräiset sijoitukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut valuuttamääräiset sijoitukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut lyhytaikaiset euromääräiset sijoitukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	14 931 786,75	59 666 666,64	52 434 592,02	127 033 045,41
31.12.2018	Vaihtuvakorkoiset			Kiinteäkorkoiset			Yhteensä
	Alle	1 - 5	Yli	Alle	1 - 5	Yli	
	1 vuosi	vuotta	5 vuotta	1 vuosi	vuotta	5 vuotta	
Vastattavien rahoituserät							
Otetut euromääräiset lainat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Otetut valuuttamääräiset lainat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lainat talousarvion ulkopuolella olevilta valtion rahastoilta	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut pitkäaikaiset velat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Seuraavana tilikautena maksettavat lyhennykset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lyhytaikaiset euromääräiset lainat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lyhytaikaiset valuuttamääräiset lainat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Valtion hoitoon jätetyt vieraat varat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Liite 12: Valtiontakaukset ja -takuut sekä muut monivuotiset vastuut

Voimassa olevat takaukset ja niiden käytettävissä oleva enimmäismäärä				
Sektori	Voimassa 31.12.2018	Voimassa 31.12.2017	Voimassa Muutos 2018-2017	Käytettävissä enimmäismäärä 31.12.2018
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	2 060 277 309,20	2 232 974 839,31	-172 697 530,11	6 550 000 000,00
Finnvera Oyj	2 060 277 309,20	2 232 974 839,31	-172 697 530,11	6 550 000 000,00
Laki valtion erityisrahastoyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitustoiminnasta (445/1998), luottojen ja takausten pääoma ¹⁾	1 974 404 895,30	2 129 088 016,74	-154 683 121,44	4 200 000 000,00
Laki valtion alustakauksista (573/1972), laki valtiontakuurahastosta (444/1998), alustakausluottojen ja suojautumisjärjestelyjen määrä ¹⁻³⁾	85 872 413,90	99 047 222,57	-13 174 808,67	1 350 000 000,00
Laki ympäristönsuojelu- ja energiainvestointeihin myönnettävistä valtiontakauksista (609/1973), laki valtiontakuurahastosta (444/1998), takausluottojen pääoma ¹⁻²⁾ ja 4)	0,00	4 839 600,00	-4 839 600,00	1 000 000 000,00
Takaukset yhteensä	2 060 277 309,20	2 232 974 839,31	-172 697 530,11	6 550 000 000,00
Voimassa olevat takuut ja niiden käytettävissä oleva enimmäismäärä				
Sektori	Voimassa 31.12.2018	Voimassa 31.12.2017	Voimassa Muutos 2018-2017	Käytettävissä enimmäismäärä 31.12.2018
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	19 664 004 259,27	18 970 426 261,52	693 577 997,75	27 800 000 000,00
Finnvera Oyj	19 664 004 259,27	18 970 426 261,52	693 577 997,75	27 800 000 000,00
Laki valtion vientitakuista (422/2001), laki valtiontakuurahastosta (444/1998), vientitakuiden ja suojautumisjärjestelyjen yhteenlaskettu vastuu ¹⁻²⁾ ja 5)	19 573 313 337,93	18 970 426 261,52	602 887 076,41	27 000 000 000,00
Laki valtion takuista perusraaka-ainehuollon turvaamiseksi (651/1985), laki valtiontakuurahastosta (444/1998), raaka-ainetakuiden ja suojautumisjärjestelyjen yhteenlaskettu vastuu ¹⁻²⁾ ja 6).	90 690 921,34	0,00	90 690 921,34	800 000 000,00
Takuut yhteensä	19 664 004 259,27	18 970 426 261,52	693 577 997,75	27 800 000 000,00
Takaukset ja takuut yhteensä	21 724 281 568,47	21 203 401 100,83	520 880 467,64	34 350 000 000,00

1) Finnveran yhtiölaissa (443/1998) säädetään kotimaan sekä vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan erillisyydestä. Kotimaan toiminnan tappiot katetaan kotimaan toiminnan rahastosta ja vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan tappiot vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan rahastosta. Valtio vastaa Finnveran myöntämistä laissa valtion erityisrahoitusyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitustoiminnasta (445/1998) tarkoitetuista takauksista. Mikäli Finnvera Oyj:n vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan rahaston varat eivät riitä toiminnasta aiheutuvien tappioiden kattamiseen, tappiot katetaan valtiontakuurahaston varoista, joita täydennetään tarvittaessa valtion budjettiin otettavalla määrärahalta. Laki valtiontakuurahastosta (444/1998).

2) Sisältää voimassa olevat vastuut. Eri takuiden keskinäiset päällekkäisvastuut on eliminoitu.

3) Laki valtion alustakauksista (573/1972). Lain nojalla myönnettyjä alustakausluottoja ja suojautumisjärjestelyjä saa samanaikaisesti olla takaisin maksamatta enintään 1,35 mrd. euroa. Lain mukainen vastuu lasketaan seuraavasti: voimaan tulleiden takauksen kattamien luottojen taattu pääoma ja sitovista takaustarjouksista puolet luottojen taattavasta pääomasta. Muun kuin euromääräisen luoton määrä lasketaan Euroopan Keskuspankin kyseiselle valuutalle julkaiseman, takausta myönnettäessä voimassa olevan viitekurssin mukaan. Tämän perusteella laskettu voimassa oleva vastuumäärä oli 80 479 166,69 euroa per 31.12.2018.

4) Laki ympäristönsuojelu- ja energiainvestointeihin myönnettävistä valtiontakauksista (609/1973). Lain nojalla myönnettyjen takausluottojen pääomasta saa samanaikaisesti olla takaisin maksamatta yhteensä enintään 1 mrd. euroa. Lain mukainen vastuu lasketaan seuraavasti: voimaan tulleiden takauksen kattamien luottojen taattu pääoma ja sitovista takaustarjouksista puolet luottojen taattavasta pääomasta. Muun kuin euromääräisen luoton määrä lasketaan Euroopan keskuspankin julkaiseman, takausta myönnettäessä voimassa olevan viitekurssin mukaan. Tämän perusteella laskettu voimassa oleva vastuumäärä oli 0,00 euroa per 31.12.2018.

5) Laki valtion vientitakuista (422/2001). Vientitakuiden ja suojautumisjärjestelyjen yhteenlaskettu vastuu saa olla enintään 27 mrd. euroa. Lain mukainen vastuu lasketaan seuraavasti: katteenmukainen nettovastuu, voimassaoleva vastuu ja puolet tarjousvastuusta, pääoma, vientitakuun myöntämispäivän Euroopan keskuspankin valuutalle ilmoittama valuuttakurssi. Tämän perusteella lasketut voimassa olevat takuuvastuut olivat 19 107 573 569,37 euroa per 31.12.2018. Finnvera-konserniin kuuluvan Suomen Vientiluotto Oy:n myöntämien vientiluottojen takaisinmaksuihin liittyvän riskin kattaa emoyhtiö Finnvera Oyj:n myöntämä vientitakuu. Finnvera Oyj:n toimesta EMTN-lainaohjelman alla tehtävällä varainhankinnalla on valtion takaus. Siltä osin kuin valtion takaa-
maa velkaa on käytetty vientiluottojen rahoittamiseen, valtion vastuu ei ole kahdenkertainen.

6) Laki valtion takuista perusraaka-ainehuollon turvaamiseksi (651/1985). Raaka-ainetakuiden ja suojautumisjärjestelyjen yhteenlaskettu vastuu saa olla enintään 0,8 mrd. euroa. Lain mukainen vastuu lasketaan seuraavasti: voimaan tulleiden takuiden kattamien luottojen pääoma ja sitovista takuutarjouksista puolet luottojen taattavasta pääomasta. Takuuvastuun laskemista varten sopimusvaluutta muunnetaan euroiksi käyttäen Euroopan keskuspankin raaka-
ainetakuun myöntämispäivänä sopimusvaluutalle ilmoittamaa kurssia. Tämän perusteella lasketut voimassa olevat takuuvastuut olivat 73 541 428,34 euroa per 31.12.2018.

Voimassa olevat takaukset ja takuut valuutoittain			
Valuutta	Vasta-arvo	Jakauma	Tilinpäätöspäivän valuuttakurssi
	€	%	€
Euro	14 443 799 923,72	66 %	
Yhdysvaltojen dollari	6 917 585 508,07	32 %	1,1450
Muut	362 896 136,67	2 %	
Yhteensä	21 724 281 568,47	100 %	

Liite 12.2: Muut monivuotiset vastuut

Valtion talousarvion yksityiskohtaisten perustelujen yleisten määräysten kohdan Toimintamenomäärärahat perusteella tehdyt						
€	Talousarvio- menot 2018	Määräraha- tarve 2019	Määräraha- tarve 2020	Määräraha- tarve 2021	Määräraha- tarve myöhemmin	Määräraha- tarve yhteensä
Tavanomaiset sopimukset ja sitoumukset yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muulla kuin valtion talousarvion yksityiskohtaisten perustelujen yleisten määräysten kohdan Toimintamenomäärärahat perusteella						
€	Talousarvio- menot 2018	Määräraha- tarve 2019	Määräraha- tarve 2020	Määräraha- tarve 2021	Määräraha- tarve myöhemmin	Määräraha- tarve yhteensä
	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut sopimukset ja sitoumukset yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut monivuotiset vastuut yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Ydinvastuulain 18 §:n (484/1972, sellaisena kuin se on laissa 581/2011) mukaan Suomessa sijaitsevan ydinlaitoksen haltijan tämän lain mukainen vastuu samasta ydintapahtumasta johtuneista, Suomessa syntyneistä ydinvahingoista on rajoittamaton. Suomessa sijaitsevan ydinlaitoksen haltijan tämän lain mukaisen vastuun enimmäismäärä samasta ydintapahtumasta johtuneista, muualla kuin Suomessa syntyneistä ydinvahingoista on 600 miljoonaa erityisnosto-oikeutta. Laitoksenhaltijan on otettava vastuiden kattamiseksi ydinvastuuvakuutus 600 miljoonan erityisnosto-oikeuden määrään saakka. Valtioneuvostolla on oikeus laitoksenhaltijan hakemuksesta päättää, ottaen huomioon laitoksen koko tai laatu taikka kuljetuksen laajuus, että vastuun enimmäismäärä on alempi kuin 600 miljoonaa erityisnosto-oikeutta, mutta kuitenkin vähintään viisi miljoonaa erityisnosto-oikeutta. Ydinaineen kuljetuksen aikana sattuneesta ydintapahtumasta on laitoksenhaltija vastuussa tämän lain mukaan muiden vahinkojen kuin kuljetusvälineeseen kohdistuneen vahingon osalta vähintään viiden miljoonan erityisnosto-oikeuden määrään saakka. Korvausmäärälle tuleva korko ja oikeudenkäyntikulujen korvaus eivät sisälly vastuumääriin. (L:lla 581/2011 muutettu 18 § on väliaikaisesti voimassa 1.1.2012 lukien, kunnes L 493/2005 tulee asetuksella voimaan.)

Ydinvastuulain 29 §:n mukaan jos se, jolla on oikeus saada vahingonkorvausta tämän lain tai muun sopimusvaltion vastaavan lainsäädännön nojalla Suomessa olevan ydinlaitoksen haltijalta, näyttää, ettei hän ole voinut saada tätä korvausta ydinlaitoksen haltijan kanssa vakuutus sopimuksen tehneeltä vakuutusnantajalta, maksetaan korvaus valtion varoista. Valtion 1 momentin mukainen korvausvelvollisuus ei ylitä sitä vastuumäärää, joka on laitoksenhaltijaan nähden voimassa 18 §:n 1 momentin mukaisesti.

Lisäksi Suomi on sopijapuolena Brysselin lisäyleissopimuksessa, jonka voimassa olevan version mukaan sopimusmaat korvaavat tiettyjen edellytysten täytyessä yhteisvastuullisesti myös muissa sopimusmaissa syntyneitä ydinvahinkoja (ns. kolmannen vaiheen vastuumäärä) 125 miljoonan SDR:n verran. Kunkin

maan osuus lasketaan erityisten sopimuksessa määrättyjen jakoperusteiden mukaan. Jakoperusteita ovat bruttokansantuote ja Suomeen asennettu ydinvoimateho 8000 MW. Suomen osuus tässä tarkoitettusta korvausmäärästä on OECD:n viime vuosina tekemien laskelmien mukaan ollut hieman alle 2 prosenttia. Suomen osuus riskistä on arvioitu noin 5,9 miljoonan euron suuruusluokkaan per sopimusmaassa tapahtunut ydinvahinko.

Valtion vastuu avaruustoiminnan ja avaruusesineiden aiheuttamista vahingoista perustuu YK:n avaruussopimukseen, joihin Suomi on sitoutunut 1970-luvulla. Avaruusesineiden aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta säädetään avaruusyhteisönsopimuksen [1] 7 artiklassa sekä vastuusopimuksessa [2]. Sopimusten mukaan vahingonkorvausvastuu on valtiolla, joka on lähettänyt avaruusesineen tai jonka toimeksiannosta avaruusesine on lähetetty taikka jonka alueelta tai lähetysvälineellä avaruusesine on lähetetty. Tähän mennessä vastuulla ei ole ollut Suomen kannalta käytännön merkitystä, koska Suomella ei ole ollut omaa avaruustoimintaa. Nyt tilanne on kuitenkin muuttunut, koska ensimmäiset suomalaiset satelliitit on laukaistu avaruuteen.

Avaruustoiminnasta annetun lain (63/2018) 7 §:n mukaan avaruusesineen aiheuttama vahinko korvataan valtion varoista toiminnanharjoittajalle itselleen aiheutuneita vahinkoja lukuun ottamatta.

Pykälän 2 momentin mukaan valtiolla on oikeus periä vahinkoa kärsineelle suorittamansa korvaus toiminnanharjoittajalta siltä osin kuin tämä olisi vahingonkorvauslain (412/1974) nojalla ollut vastuussa vahingosta vahinkoa kärsineelle.

Pykälän 3 momentin mukaan valtiolla on 2 momentista poiketen oikeus periä maksamansa korvaus toiminnanharjoittajalta, vaikka tämä ei olisi aiheuttanut vahinkoa vahingonkorvauslain 2 luvun 1 §:n 1 momentin mukaisesti tahallisesti tai tuottamuksesta, jos vahinko on aiheutunut maan pinnalla taikka lennossa olevalle ilma-alukselle, sen matkustajalle tai sen miehistöön kuuluvalla. 3 momentissa säädetyn valtion takautumisoikeuden enimmäismäärä on 60 miljoonaa euroa. Enimmäismäärää koskevaa säännöstä ei kuitenkaan sovelleta, jos toiminnanharjoittaja on laiminlyönyt noudattaa lakia tai 5 §:n nojalla annetun luvan ehtoja.

Lain 8 §:n mukaan toiminnanharjoittajan tulee ottaa vakuutus kolmansille osapuolille avaruustoiminnasta aiheutuvien vahinkojen varalta vähintään valtion takautumisoikeuden enimmäismäärään saakka. Työ- ja elinkeinoministeriö voi olla vaatimatta 1 momentissa tarkoitettua vakuutusta, jos:

1) laukaisuyhtiön vakuutus tai muu vastaava vakuutus kattaa olennaisilta osin toiminnanharjoittajan ja valtion vastuun avaruustoiminnan kolmansille osapuolille aiheuttamista vahingoista (Yleissopimus valtioiden toimintaa johtavista periaatteista niiden tutkiessa ja käyttäessä avaruutta, siihen luettuna kuu ja muut taivaankappaleet (SopS56-57/1967)); tai

2) avaruustoiminnan riskeistä tehdyn arvion perusteella riski avaruustoiminnan aiheuttamista vahingoista maan pinnalla, ilmassa ja avaruudessa on työ- ja elinkeinoministeriön hyväksyttävissä (Kansainvälistävastuuta avaruusesineiden aiheuttamista vahingoista koskeva yleissopimus (SopS8 ja 9/1977)).

[1] Yleissopimus valtioiden toimintaa johtavista periaatteista niiden tutkiessa ja käyttäessä avaruutta, siihen luettuna kuu ja muut taivaankappaleet (SopS 56-57/1967).

[2] Kansainvälistä vastuuta avaruusesineiden aiheuttamista vahingoista koskeva yleissopimus (SopS 8 ja 9/1977).

Huoltovarmuuskeskuksen turvavarastolain (970/1982) mukaisia vastuita oli yhteensä 8,4 miljoonaa euroa ja muiden pitkäaikaisten sopimusten tuottamia vastuita oli yhteensä 54,1 miljoonaa euroa.

Liite 13: Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat

Työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ole liitteen mukaista esitettävää.

Liite 14: Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat

Nimi	Taseen loppusumma tai varojen määrä 31.12.2018	Taseen loppusumma tai varojen määrä 31.12.2017	Muutos 2018-2017	Organisaation toiminta-alue tai varojen käyttötarkoitus
Huoltovarmuusrahasto	1 915 345 480,65	2 014 832 583,12	-99 487 102,47	Huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain (1390/1992, 1 §) tarkoituksena on poikkeusolojen ja niihin verrattavissa olevien vakavien häiriöiden varalta turvata väestön toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömät taloudelliset toiminnot ja niihin liittyvät tekniset järjestelmät. (huoltovarmuus)
Valtiontakuurahasto	702 693 707,07	698 314 820,80	4 378 886,27	Laki valtiontakuurahastosta (444/1998) tarkoituksena on turvata Finnveran antamien vientitakuiden, takausten ja muiden rahastolain 4 § tarkoitettujen sitomusten täyttäminen. Rahaston varoista hoidetaan myös entisen Valtiontakuuksuksen ja sitä edeltäneiden vientitakuulaitoksen ja Valtiontakuuksulaitoksen antamat takuut, takaukset ja muut vastuusitomukset.
Valtion ydinjätehuoltorahasto	2 656 586 620,89	2 584 210 094,23	72 376 526,66	Ydinenergialain (990/87) ja sen nojalla annetulla asetuksella valtion ydinjätehuoltorahastosta (162/88) tarkoituksena toteuttaa osaltaan varautumista ydinjätehuollon kustannuksiin, sekä ydinenergialain 53a ydinturvallisuustutkimuksen rahoittamiseen ja ydinenergialain 53b ydinjätetutkimuksen rahoittamiseen.

Liitteessä on esitetty rahastojen taseiden loppusummat.

Liite 15: Velan muutokset

	31.12.2018	31.12.2017	Muutos 2018-2017
Otetut valuuttamääräiset lainat	0,00	822 610 967,81	-822 610 967,81
Seuraavana tilikautena maksettavat lyhennykset	0,00	222 137 891,92	-222 137 891,92
Yhteensä	0,00	1 044 748 859,73	-1 044 748 859,73

Liite 16: Velan maturiteettijakauma ja duraatio

Maturiteettijakauma (velan jakauma jäljellä olevan juoksuajan mukaan)						
Velkojen juoksu aika	2018			2017		
	Kirjanpitoarvo	% Käypä arvo	Kirjanpitoarvo	%	Käypä arvo	
0 - 1 vuotta	0,00	0,00	222 137 891,94	19	250 718 341,43	
1 - 2 vuotta	0,00	0,00	222 137 891,94	18	238 971 240,90	
2 - 3 vuotta	0,00	0,00	213 660 564,00	18	218 952 508,13	
3 - 4 vuotta	0,00	0,00	194 704 643,83	17	189 956 998,31	
4 - 5 vuotta	0,00	0,00	130 300 326,12	15	121 779 505,15	
Yli 5 vuotta	0,00	0,00	61 807 541,85	14	55 626 531,82	
Velat yhteensä	0,00	0,00	1 044 748 859,68	100,0	1 076 005 125,74	

Velan duraatio (velan markkina-arvolla painotettu kassavirtojen keskimääräinen maksuhetki)	
Vuosi	Duraatio
31.12.2009	5,67
31.12.2010	4,57
31.12.2011	2,46
31.12.2012	1,90
31.12.2013	1,58
31.12.2014	2,50
31.12.2015	2,29
31.12.2016	1,98
31.12.2017	1,68
31.12.2018	0,00

Liite 17: Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot

Työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ole esitettävää tällä liitteellä.

6 Allekirjoitukset

Tilinpäätös on hyväksytty Helsingissä 28.2.2019.

Mika Lintilä
Elinkeinoministeri

Jari Lindström
Työministeri

Kimmo Tiilikainen
Asunto-, energia- ja
ympäristöministeri

Jari Gustafsson
Kansliapäällikkö

Tilintarkastajan merkintä

Valtiontalouden tarkastusvirasto on tarkastanut tämän tilinpäätöksen ja tarkastuksessa on annettu tilintarkastuskertomus.

Helsingissä / 2019

**Työ- ja elinkeinoministeriön
kirjanpitoyksikön (KPY 540)
tilinpäätös 2018**

ISSN 1797-3562 (verkojulkaisu)

ISBN 978-952-327-399-3

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet